

Oscar Levertin

Samlade skrifter. Sjätte delen. Sista noveller

Stockholm. Albert Bonniers förlag 1908.

[– Läs mer om verket här](#)

Det avbildade exemplaret tillhör Göteborgs universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Göteborgs universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/LevertinO/titlar/SamladeSkrifter6/faksimil?om-boken>

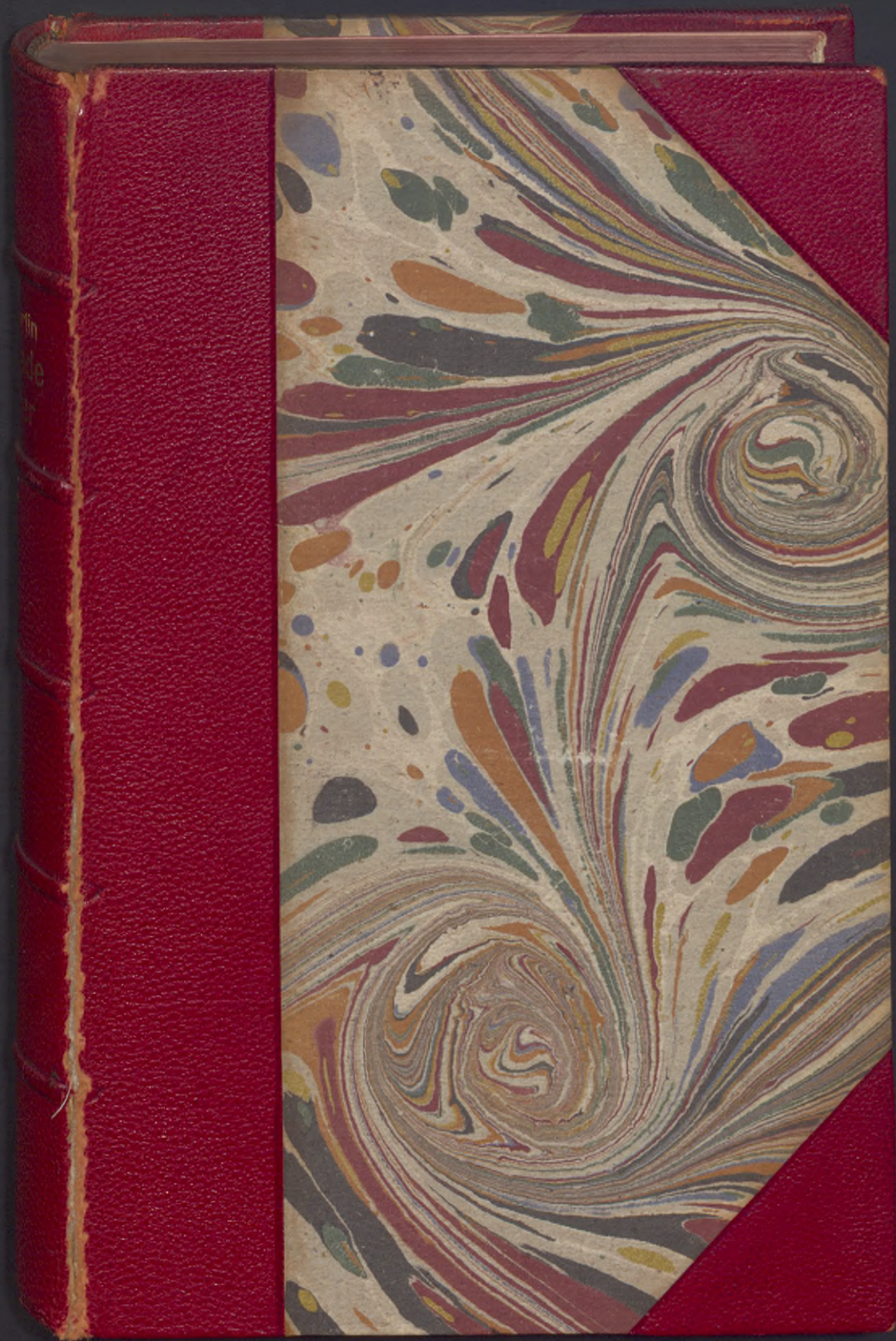
Permanent länk (URN):

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb284673-faksimil>

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Polygr.
Sv.

ALBERT HALLBERGS
DONATION

TILL

GÖTEBORGS
STADS BIBLIOTEK

1937

SAMLADE SKRIFTER

AF

OSCAR LEVERTIN

SJÄTTE DELEN

SISTA NOVELLER.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

SAMLADE SKRIFTER

OSCAR LEVERTIN

NYTT FÖRSLAG

21 STA NOVEMBER

STOCKHOLM
NATIONELLA BIBLIOTEKET

SISTA NOVELLER

AF

OSCAR LEVERTIN

ANDRA UPPLAGAN

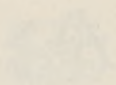

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

SISTA NOVELLEN

OSCAR IVNERSTEN

NYA FÖRLAGET

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1908

Alice.

Jag har tändt alla ljusen i mitt rum och sätter mig midt emot spegeln för att betrakta mig själf, medan midnattstimmen ändtligen söfver festens skratt till ro och lägger sin stillhet öfver alla trappor och gångar i det stora hotellet. Orörlig slår jag mig ner midt emot spegeln. Man skulle kunna tro, att jag var en af dessa Narcissustyper, som man understundom ser i balsalar och kafésalonger, så försjunkna i beskådandet af sig själfva, att de glömma yttervärlden omkring sig. Men hvem vet hvad de komma att tänka på och hvilka sällsamma upptäckter de göra, dessa själfbetraktare, där de sitta ansikte mot ansikte med sina egna jag, i hemlighetsfullt samspråk med sig själfva. Det ligger något trolskt, nästan hemskt öfver spegelglasets fördubbling af ens person. Hur ofta har den icke skrämt och öfverraskat mig, i det jag känt det som en främmande blick lyste i min pupill och en annans leende spelade kring min mun. I min spegel ser jag mitt lifs historia, omutligt återgifven... Rynkor och veck, det är behållningen af alltsammans, den enda återstoden af så väl grå hvardagsår som af de »stora» åren, då ens lifs tilldragelser inträffade.

Rynkor och veck! Först de små kring ögonen, minnen af ungdomsårens bedröfvelser och döda lycka, så de djupare i pannan, den skrift som mandomsgrubblat ristat vid min tinning, talande om lifvet, som icke vill forma sig efter ens drömmar, om handslag, som brustit, ögon, som vänt sig bort, och leenden, slocknade för alltid. Men bittrast vittnar fåran mellan näsa och mun om tomma dagar och trötta veckor, och allt djupare vill den bli, ju mer förhoppningarnas bladguld tryter, vilketets förgyllning ensamt gör lifvet drägligt.

Och i afton har jag på nytt måst afskrifva en dröm, en dröm på hvilken förverkligande jag kanske blott halft hoppats, men som dock gjort mitt uppvaknande ljuft och mitt insomnande lyckligt under dessa gångna månader. Min Gud, jag skulle gråta, om icke sällskapsmasken med sitt leende vid mina år så satt sig fast vid ens ansikte, att man icke ens kan rifva bort den, när man är ensam. Så ser jag i min spegel den vanlige Ernst Murén, som han sett ut alla dessa sista år med sitt förbindliga, tomt vänliga leende. Ofrivilligt har jag tagit en ställning som under åhörandet af en dams förtroenden mellan två danser, och min fot i sin blankläderssko slår ännu mekaniskt takten till en vals af Waldteufel. Blott min hand, som håller Alices vissna syrén, darrar — det är en gammal mans hand.

Första gången jag såg Alice var i november förra året. Hon och hennes mor hade slagit sig ner i samma hotell vid Genève sjön, där jag tillbringat de sista vintrarna, och vi sutto till och med

vid samma bord vid måltiderna. Redan det namn, de båda damerna buro, lät mig från första stunden iakttaga dem nogare, än man vanligtvis bryr sig om att göra med alla dessa mer eller mindre egendomliga människor, som slumpen gör till ens grannar i de stora schweizerhotellen. Men deras namn var ett af dessa gammalpatriciska släktnamn, som alltid urskilja dess bärare från stora hopen, ett namn med klang af damaskenerklingor och rassel af brokadsläp, ett af dessa historiska namn som låter en i fantasien se slottssalar med heraldikens stela djur i vapensköldarnas gyllne ornament och låter ens öra höra ryttafanfarer, jakthorn och diplomatfraser.

Modern — låt mig kalla henne grefvinnan Hortense — satt midt emot mig, och hon intresserade mig förra året vida mer än dottern. Hon var en trettioåttå års dam och befann sig sålunda i det vanskliga ögonblicket af en kvinnas lif, då ålderdomen hotar med sin knackning på dörren, och ehuru grefvinnan uppbjöd en långt drifven konst alla utvägar för att kvarhålla den ungdom, som stod i begrepp att öfvergifva henne, hade dock hennes så regelbundet sköna ansikte redan fått en skymt af något gammalt och slitet och gestalten en viss kantighet öfver den eljes så linjefina växten. Med sin raka hållning och den stela furstliga skönheten öfver sitt anlete erinrade hon om folkvisornas onda styfmodrar, dessa högväxta och inbundna kvinnor, som blifva svaga och åldrade sagokonungars sista och olycksbådande lidelse. Men bakom denna vackra elakhet fanns ett darrande drag af ängslan, det uttryck af oro, som baldrottningar få, när deras skön-

het står i begrepp att vissna. Ännu äro allas blickar och stämmor en enda hyllning, ännu kan man förödmjuka sina medtäflare, håna den stackars Mignon och låta Jane Eyre knyta sina skoband, men i segerns spotska leende lurar redan rädslan för ålderdom och detronisering... Och det sista och fulländade penseldraget fick denna grefvinns typ, när man såg dottern vid hennes sida. Alice — den unga sjuttonåriga comtessen — var nämligen så ungdomligt klädd, som det passande kunde medgifva, med lång fläta på ryggen och klädningar, påfallande enkla och släta som en läsflickas. Lyckligtvis missklädde denna kostymering icke den unga flickan. Hon var verkligen nästan barn ännu med sin ljusa blick och sin klara panna och med den betagande friskheten öfver hela sin varelse, öfver hy, rörelser och stämma. Spenslig och finlemmad erinrade hon med den fina näsan, hvars vingar darrade som för att insupa en för andra omärklig men utsökt vällukt, med det på en gång världskloka och skalkaktiga leendet kring sin högröda barnamun, om rococons ingénue, sådan denna tids målare framställt henne vid en fontäns springvatten, i en gunga, eller i en trädgårdsrotunda, där man leker blindbock, glad till öfvermod utan att hafva något af glädjens alldaglighet, med jämt så mycket föt-fäste på jorden, som den lilla röda klacken på hennes danssko behöfde.

Men trots det att modern på allt vis sökte hålla sig ung på dotterns bekostnad, tycktes förhållandet mellan dem båda vara om icke hjärtligt så dock vänskapligt. Endast när grefvinnan Hor-

tense alldeles försummade Alice och icke ens brydde sig om att indraga henne i det samtal, hon förde med den täta ring af beundrare, hvilka om aftnarna brukade samla sig kring hennes hvilstol, kunde den unga flickans öppna och ljusa ansikte få ett barnsligt uttryck af förtrytsamhet. Hon stack fram sin öfverläpp med en tyckmycken prinsessmin, halft otålig öfver att ännu behandlas som ett barn, halft föraktfullt säker på sin snara triumf, då allt det åtrådda skulle ligga för hennes fötter, hyllning, kavaljerer och hofstat.

Grefvinnan Hortense blef naturligtvis inom mindre än en vecka pensionens obestridda primadonna. Den ene efter den andre af ungherrarna sällade sig trots de öfriga damernas harmsna ansträngningar till hennes uppvaktning. Endast några engelsmän, som lågo vid Genève sjön och gjorde besparingar, fortsatte trofast sin outtröttliga flirt med sina långlagda landsmaninnor. Men för öfrigt funnos så godt som alla länder och lefnadsställningar representerade bland grefvinnans tillbedjare. Där fanns en blek ung tonsättare från Paris, som sökte spela sin kärlek in i grefvinnans hjärta på vecka, gounodska modulationer, en österrikisk snobb, en äkta Wiener-Gigerl, som var ögonblicksfotograf och sökte göra sina rivaler omöjliga genom att föreviga dem i oförberedda och löjlga ställningar. Det var vidare de tre bröderna Oliveira från Lissabon, alla tre liknande »gubben i flaskan» på marknaderna, svartmuskiga, små och hetlefrade. Men första fiolen i denna krets spelade utan all fråga baron Terkow, en tysk skogstjänsteman. Han var typen för en

german, blond och högväxt med blå ögon och guldkrusigt skägg och med jägarlifvets solbrända käckhet öfver hela sin gestalt.

Alla dessa svärmade kring grefvinnan. De gjorde utflykter med henne, drucko five o'clock tea i hennes salonger, och när hon kom ner till måltiderna, senare än alla de andra gästerna i hotellet, uppstod en formlig täflingsstrid om gunsten att få kyssa hennes hand. För min del iakttog jag en tillbakadragen hållning, ehuru jag hade den af många afundade förmånen att vid bordet vara placerad midt emot grefvinnan Hortense. Jag har alltför mycket lefvat kurortslif för att icke hafva fått leda vid dylika tomma och pinsamma intriger och har dessutom en gammal, bortkommen ungkarls förmåga att komma på sned i dylika affärer och mot min vilja få stå och hålla ljuset åt min medtäflare. Men just denna tillbakadragenhet tycktes egga grefvinnan Hortense. Helt säkert hade hon knappast lagt märke till mig, om jag med det samma inmönstrat mig bland hennes beundrare, men det att hon icke fann mig bland dem plågade henne med denna sjukliga rädsla för ålderdom och förvisning, som hon erfor, så snart någon hyllning brast. Hon tycktes hafva beslutat att vinna mig, och dag för dag gled jag mot min vilja mer och mer ut på kurtisens glattis. Det var öfver hennes stela skönhet, som stod sin undergång så nära, ett spöskt leende, liksom en gäckande medvetenhet om alla en mans sjukaste, hemligaste drömmar, och när man steg upp ifrån ett samtal med henne, var man upphetsad som af ett vin, i hvilket eld man

ständigt väntar att finna en sötma, som där icke finns.

En dag gjorde vi en åktur högt upp i Jura-bergen, och jag körde för grefvinnan. Där uppe på Alperna hade redan väldiga snöfall täckt alla spetsar och stup, och våra slädar foro långsamt upp genom ett smalt hvitt alppass, på kanten af en afgrund, städse uppåt för de hvita sluttningarna, rakt upp i den blå himmeln, hvars kupa liksom stödde sig på de växtlösa snöfältens iskant. Andra bruka, när de passerat trädgränsen, erfara känningar likartade sjösjukans; jag erfor blott ett lätt, oändligt utsökt rus, endast jämförligt med en morfininsprutning. Den öfverjordiskt lätta luften, solrymden, hvars genomskinlighet påminner om ett matematiskt axioms abstrakta klarhet, landskapet, hvars dristiga linjer likna förstelnade lidelser, den frusna stillheten rundt omkring, i hvilken mitt blods och min fantasis sång inom mig blir stark som en jätteorkesters, allt gör mig barnsligt upprymd och barnsligt meddelsam... Redan på uppresan till det lilla högt belägna »hospice», som var vårt mål, hade jag fattats af ett oemotståndligt begär att bikta för grefvinnan alla mina hemligheter och allt mitt hopp; och när vi sedan foro hemåt i skymningens halfdunkel, uttröttade af sol, luft och vin, gled vi allt längre ut på de ömsesidiga bekännelsernas gungfly. Den vemodiga sordin, som grefvinnan med öfverlägsen konst lade öfver sina förtroenden, beröfvade mig min sista glimt af motstånd och misstro, och jag grep hennes hand och kysste henne upprepade gånger mellan handsken

och pälsverket. Men i och med detsamma slog min stämning plötsligt om, och min upprymdhet efterträdades af en tung sorgsenhet. Skulle denna kalla kokett blifva den sista kvinna, som jag kunde älska? Och jag blygdes, som om jag svikit den dröm om en ren och stark kärlek, som alltid darrat innerst inom mig, den med min första ungdom åldersgamla dröm, där jag ser mitt hufvud lutadt mot ett blondt och trofast flickhufvud, hvilkets hvita panna är böjd öfver en fönstersmygs sybåge, medan skymningen ikring sjunger hemmets sång om lugn och lifslång lycka.

Puder, smink och komedispel alltsammans! Tyst nådde vi hotellet, och med ett skamset handslag skildes vi åt.

Men denna växling mellan en orolig, torr lidelse, som ville flamma upp inom mig utan att skänka mig ungdom eller glädje, och en känsla af vämjelse, som väfde jag mig själf in i något sminkadt, oäkta och gammalt, blef hela vintern min förhärskande stämning, utan att jag i själfva verket kom grefvinnan närmare än till en balaftons halfta förtrolighet. Hvad de öfriga medlemmarna af grefvinnans uppvaktning angick, skedde däremot med dem en stor förändring. De afföllo alla, utom Terkow, och grefvinnans aftoncirkel blef månad för månad, allt glesare. De gingo om kvällarna ner till kursalen och spelade, berättades det. Men till mig, som de tydligen ansågo allvarligare angripen, sade de ingenting, blott logo med underkunniga augurers spefulla leenden.

Så blefvo Terkow och jag ensamma med gref-

vinnan hela de långa aftnarna. Vi sutto i ett litet sidorum till den stora konversationssalongen utan andra grannar än fyra korpulenta engelska herrar, som afton efter afton sutto där inne som förstenade i sin whistrobber. Grefvinnan slog sig ner i en låg hvilstol, och hon var hänförande vacker i stor middagstolett och starkt urringad. Hon bar en diamantagraff i toppen på den kask af svart hår, som prydde hennes regelbundna Agrippina-hufvud, och med en smal, otillförlitlig hand lekte hon med sin solfjäder. Hon höll den uppslagen framför sig och stödde sin hvita haka mot det svarta dunet eller slog ihop den och satt där stel och rak med sina nakna axlar, lik en drottning, som gifver audiens. Jag vågade icke iakttaga henne, där jag satt midt emot henne; jag bara talade oafbrutet om allt möjligt, i en nervös upphetsning, blandad med en aggende sorgsenhet, som gjorde dessa aftnar till de mest upprifvande stunder jag lefvat. Och med ett vemod, som jag icke själf begrep, betraktade jag Alice, den unga comtessen, som brukade sitta med ryggen emot oss och läsa sin missroman framför den sprakande härden. Jag kunde få tårarna i ögonen, när jag såg henne så ung, skalkaktig och fin från den guldblonda hjässan ner till hennes lilla rococofot, som i ostyrig lifslust lekte med härdens mässingsgaller. — Men Terkow tog situationen helt annorlunda än jag. Han halflåg på en soffa utan att säga mycket, men hade då och då ett infall, fullt af skogsfriskhet och natur. Hans skratt var klingande som ett bergseko, och de hvita tänderna lyste mot de röda läpparna och den bron-

serade hyn som på en sommarlustig faun. — En sådan afton skildes vi tidigare än vanligt. Grefvinnan var trött och Terkow skulle på bal. Hur döda tiden till sängdags? Jag beslöt att för en gångs skull gå ner till kursalen och se hvad mina forna rivaler hade för sig. Det var månsken, och ofrivilligt styrde jag mina steg till hotellets trädgård för att se månstrålarna lysa på vattenspegeln. Men på min väg stannade jag vid den paviljong, där grefvinnan bodde — jag tyckte mig bak de ännu olöfvade akasiorna se en väntande kvinnogestalt, lutad öfver räcket till bottenvåningens veranda. Jag kröp in i det svarta dunklet vid en mur. Mitt hjärta dunkade. Jo, det var hon — jag igenkände hvarje linje i den på en gång sköna och en smula skarpa växten. Hvem väntade hon? Men innan jag hann grubbla däröfver, såg jag en kraftig mansgestalt klänga sig upp på terrassen och med en akrobats vighet klättra öfver räcket. Så snarare lyfte än sköt han grefvinnan framför sig in i salongen, där de upplysta lampkuporna skymtade varmt och hemligt bak rullgardinerna... »Terkow,» sade jag för mig själf, mycket lugnt, i det jag väntade, att en storm af hat och svartsjuka skulle brusa genom mitt inre. Men jag kände ingenting af den starka sorg, af den våldsamma lidelse, som adlar och förkrossar, blott den ofta bedragne ungkarlens bittra visshet, att det aldrig skall lyckas honom att vinna en kvinna, att det fanns något, som brast i hela mitt väsen, något af det sorglösa och tilltagsna, som icke de finaste drömmar kunde ersätta. Något sådant erfor jag, i det jag sprang

mot kursalens støj och buller. Blott prat och larm, blott lägga damm öfver det alltsammans, blott inga uppgörelser i ensamheten i kala hotellrum, bland främmande möbler!

Och när jag steg in i kursalen, med ett ansikte, hvars blekhet ett tomt leende förgäfves sökte bemästra, hälsade mig en af bröderna Oliveira med karrikerad högtidlighet välkommen till de »k u g g a d e s k l u b b». Vi drucko whisky och spelade baccarat till morgonen.

Dagen därpå, när jag kom ner till middagsmåltiden, hade damerna fört våren in i matsalen med leenden, ljusa toaletter och violer. Det var påsk, och våren hade kommit, som den kan i södern, på en enda marsnatt, medan man spelar baccarat. När jag såg ut mot sjön, sjönk solen i vårens bjärtaste purpur, och de dristigt svängda Jurabergen och den klara vattenspegeln hade starka, lysande färgtoner i vinrött och hafsblått som i ett klassiskt landskap, där satyrernas ludna ben skulle klänga bland klipporna och nymfernas hvita skuldror glänsa i vattenbrynet. Omkring mig skrattades och skämtades på olika tungomål med romansk skärpa öfver sträfva konsonanter eller slavisk melankoli i släpiga tonfall. Ändtligen kommo grefvinnan Hortense och hennes dotter, och med plötslig skadeglad klarsynthet såg jag, hur solstrimman utpekade hvarje rynka kring hennes ögon och ett litet veck vid munnen, som jag icke sett förut. Grefvinnan passade icke ihop med våren, men Alice tycktes mig aldrig förr hafva haft ett sådant bedårande skimmer af ungdom och skalkaktighet öfver sig som

denna middag. Hon var klädd i en herdinnedräkt i hvitt och skärt och liknade en vignett till Florian, i all sin fågrings vårliga gratie. Hon hade hvita syrener i håret, i sitt skärp, på kjolen, hon var själf en vit parksyrens leende gudinna, väckt till lif af en vårmorgons sollysta daggdroppar. Jag sökte betrakta grefvinnan med ett mörkt uttryck öfver mitt ansikte, som skulle säga, att jag kände hennes hemlighet, men mot min vilja fängslade mig de hvita syrenerna. Min blick ville icke lämna Alice, och innan jag visste ordet af, voro vi två inbegripna i muntert gnabb. Men under detta samtal försiggick inom mig en plötslig förvandling af den art, som blott de mystiska skriftställarne känt och framställt. Det var en sorts inre uppenbarelse, som förnyade och föryngrade mitt jag. Det var våren, som fejade rent inom mig och sopade bort min gamla kärlek och min gamla sorg, som den sopar bort maskstungna och vissna blad. Grefvinnans bild var plötsligen utplånad i mitt hjärta. Jag var fri, men darrande af förväntansfull lycka, och Alices hvita syren drog som ett löfte om ren och lifslång kärlek genom min själ.

En månad till voro Alice och jag samman på hotellet, och jag älskade henne, som jag icke älskat, sedan jag var ung student. Och jag älskade klart och omedelbart utan pariserkryddor och modeparfymer. Våren hade stämt min själ i folkton, till en enkel men djup klangfärg af längtan, hopp och lycka. Men våren gjorde mig också osäker och rädd som en yngling trots alla de grå hårstråna vid min tinning. Jag älskade Alice i skygg vördnad,

i aktsam ömhet, som man älskar ett sorgglöst barn, hvilket hvi ta drömvärld man är rädd att störa med sin ålders erfarenhet och tyngd, hvilket daggiga känslolif man fruktar att kränka med allt det ore na och bittra, som de gångna åren afsatt i hvarje halfgammal mans lif och som mot ens vilja kan komma fram i ett ord eller en åtbörd. Så blef intet frågadt, som kunde vara en förklaring, och intet svaradt, som kunde tagas för ett löfte, men vi skämtade bort dagarna, som om framtiden var för evigt vår gemensamma egendom, och jag vågade icke låta min lidelse spela in i vår leks aprillustiga lycka. Men när afskedsstunden kom, tryckte vi hvarandras händer varmt och länge och kommo öfverens att mötas i Montreux nästa höst — vi bestämde till och med dagen, den 22 november, Sankta Cecilias dag — Alice var katolik och brukade kalla Sankta Cecilia för sitt skyddshelgon.

Hela våren och sommaren var jag hemma på min egendom i Sverige, och alla mina vänner förvånade sig öfver min ungdomlighet. Den gamla herrgården, som eljes brukade vara tom och öde som en eremitboning, genljöd denna sommar af skratt och dans och glas, som, klingande mot hvarandra, sjöngo en evig gästabudsglädje. Och jag möblerade om det gamla huset i gladaste rococo, med idel ljust blomsterväfdt siden och behagsjuka små möbler med gyllne ornament och smeksamma former. Men när allt var färdigt och jag dagen före min afresa gick genom det gamla huset, fylldes mitt hjärta af ängslan och beklämning. Allt detta ystra och sommarglada såg vilsekommet, nästan

dystert ut i mina fäders gamla stela och tungt värdiga rum.

Jag reste tvärs öfver kontinenten, som man reser, när man kallats till en sjuksäng, utan att lämna järnvägsvagnarna, i en allt stigande ängslan. Ändtligen stod jag den 22 november på den lilla bangården i Montreux. Det låg en iskall stämning af vinter öfver den vanligen så ljusa och leende trakten, och himmeln var grå som på höstens sista dag. Gråa skyar, formade som Apokalypsens djur, flögo lågt öfver bergen, och sjön låg utan glans i tom, död färg. Långsamt körde mig hotellomnibusen öfver brungrå gator med barvinterns frusna hjulspår, och de små villorna sågo ut som hem för idel misräkningar och melankoli, där de med sina skarpa, för solljuset anpassade färger stucko fram bland löfverket mot en hvass, grå luft.

Jag gjorde genast ett besök hos grefvinnan Hortense, men portieren berättade, att hon var utgången för att se sin dotter och baron Terkow spela tennis. Jag vet icke hvarför, men genast jag hörde detta, kände jag en blind ångest bita sig fast vid mitt hjärta, upphetsad som jag var af allt ensamt grubbel under de enformiga timmarna i de skakande järnvägsкупéerna. Det susade för öronen, och mitt blod brände mot huden.

På tennisplatsen fann jag hela det gamla kotteriet, och dock hur förändradt var icke allt! Grevinnan Hortense satt ensam för sig, trött lutad mot sin stol, knappt igenkännlig. Hon var mörkt klädd, som i sorg, insvept i någon tung svart regnkappa, som gaf henne ett klosterlikt yttre. Håret hade

blifvit nästan alldeles grått. Djupa veck gingo kring munnen, men mest ovedersägligt vittnade det matta, tomma sällskapsleendet i hennes ansikte, att hon drabbats af någon katastrof, som med ett slag öfverlämnat henne åt sitt lifs enda fiende — ålderdomen. Vi skakade hand.

»Ja, jag har varit mycket illa sjuk i sommar,» sade hon flera gånger, som en refräng, som skulle säga mig allt, »mycket illa, men nu börjar jag lefva upp igen,» och åter lade sig en tom resignations trötta leende kring hennes mun.

Alla ungherrarne bildade hof kring Alice. Det var bröderna Oliveira, den blekhyllte musikern, alla de gamla, och alla kretsade de kring Alice med samma förälskade ifver som fordom kring grefvinnan. Men Terkow och Alice spelade tennis, och bollarna flögo dem emellan med lif och lust, som skämt och kärleksord mellan älskande. De ropade de engelska speltermerna med glada, triumferande tonfall, som ägde de en underförstådd mening af ömhet och lycka, och de kastade bollarna, som man kastar slängkyssar. Ett våldsamt stygn gick igenom mitt bröst. Jag kände jorden vackla under mina fötter, och jag stannade orörligt stilla, betraktande deras spel... Det var tydligt nog utan förklaring. Allt var förbi. För andra gången hade Terkow ingripit i mitt lif, och nu hade han beröfvat mig det sista kort, på hvilket jag kunnat vinna lyckan. Och dock erfor jag ingen åtrå att springa fram och slå honom till marken, att kämpa om bytet bröst mot bröst, äfven med visshet om undergång. Jag blott kände, fast förfärligare, oblidkeligare än någon-

sin, den visshet, som varit mitt lifs öde och elände, den svage drömmarens visshet att aldrig kunna gripa lyckan, att aldrig förmå vinna den kvinna, som man älskar. Och med bitter ironi jämförde jag mig själf och Terkow. Jag stod och huttrade i min päls, blek och nervös, med den spasmodiska ryckning öfver ögonlocken, som jag får, när jag är trött och upprörd. Terkow var vackrare än någonsin i sin tennisdräkt af hvit flanell med den brokiga halsduken på bröstet och den starka handen spänd om sin rackets elfenbensskaft. Tänderna lyste i hans bruna, skrattande anlete, och öfver hvarje hans åtbörd låg en senig spänstighet.

Ändtligen var partiet slut, och Alices hand darade i min, men först på kvällen fingo vi tillfälle till ett ensamt samtal. Det var bal på hotellet, och jag hade bjudit upp henne, men i stället för att dansa sökte vi upp en aflägsen vrå i en af konversationssalongerna. Frackar med hvita kamelior i knapphålen, nakna halsar mot siden och juveler skymtade gruppvis bland grönskan. En trånsjuk vals hördes svagt från balsalen.

Alice satt midt emot mig. Efter dagens mod var hon pudrad i håret och hade satt en mouche vid sin högröda barnamun. Hon var med denna frisy mer rococo än vanligt, men kanske icke på samma vis som förr. Hon liknade nu mindre en ingénue än dessa prinsessporträtt, som understundom fängsla ens öga i gallerierna på något gammalt slott. Det var något på en gång egendomligt ungt och egendomligt världsklokt öfver hennes klara panna under pudret och öfver de blå ögonen med

deras öppna, lojala blick. Hennes fina skuldror darrade under de smala sidenbanden, men hon betraktade mig allvarsamt och frimodigt, som hon utan undanflykter och utan koketteri ville genomgå den uppgörelse, som förestod.

»Och i dag är Sankta Cecilias dag,» började jag så, med den olyckliges feberaktiga åtrå att tydligt som en dödsdom få veta den olycka, som han redan anar...

Alice teg ett ögonblick, räckte fram sin hand på detta rättframma och enkla sätt, som afväpnade all min harm, men också lät mig dubbelt känna vidden af den förlust jag gjort.

»Förlåt mig,» sade hon sakta och allvarligt... »Ni är så god... Ni kan förlåta... Jag var ett barn i våras, ett barn, som lekte och ingenting förstod... Förlåt mig och försök att minnas mig som en vän»...

Några par gingo förbi. Jag hörde några pratande polackers gutturala skratt. Musiken fortfor att ljuda aflägsset, trånsjukt. Jag märkte det alltsammans, men som i fjärran, som tomma ljud och oklara syner. Det svindlade för mina ögon, och jag erfor blott en obetvinglig lust att kasta mig ner på golfvet framför Alice, att omfamna hennes knän, att snyfta och vekla och bedja henne att ej förskjuta mig, att bedja, som en bettlare bönfaller en drottning och en värkslagen sitt helgon, vildt, tygellöst, med brusten röst och strida tårar utför kinderna. Men jag förmådde behärska mig. Jag sökte efter ett ord att säga henne. Men det enda jag fann inom mig var en vändning, som jag läst

hos någon poet: »Om du ej kan älska mig, så älska min kärlek till dig.» Så tryckte jag utan ord hennes hand, blidt och stilla.

S a u d a d e, svarade hon, i det hon ofrivilligt använde det portugisiska afskedsord, som vi förra våren ständigt användt, när vi skildes — detta märkvärdiga ord, som i sig gömmer allt återseendets och skilsmässans tummel af känslor, människohjärtats rikaste sötma så väl som dess beskaste galla... S a u d a d e.

— — — — —

Ett novellfragment.

I en korrespondens från mig själf, som jag fick igen efter en väns död härom sommaren, låg ett litet novellfragment. Det bestyrkte, hvad jag alltid trott, att han för sig själf sysslat med diktande, utan att bry sig om att publicera något.

Det här meddelade lilla stycket är också för ringa för att därvid fästa ett nytt namn. Något det minsta spår af litterär ärelystnad — eller någon annan sorts ärelystnad — fanns dessutom ej hos honom. Så trycker jag dessa rader anonymt, därför att de synas mig teckna en typ och möjligen också kunna göra intryck på andra.

— — — — —

Min döda mor hade de på en gång mjukaste och tunnaste händer jag känt i världen. Jag kan ännu, om jag sluter ögonlocken, känna hur de smekte mig, när jag var litet barn och hon badade mig om aftnarna. Jag kan ännu någon tyst kväll, då det är mörkt och regnet faller sakta, somna in med känslan af, att hennes händer stoppa täcket om mig och med en sista strykning öfver pannan — lätt som snuddandet af en dunig vinge — lämna mig åt barndomshvilans ro.

Men mest minns jag min mors händer, när hon spelade. På en gammal taffel med gulnade tangenter och släpig, tung klang spelade hon Bellman, och jag stod bakom hennes stol och sjöng. Ljusen i de stora malmstakarna fladdrade för ett omärkligt drag, hennes djupa altstämma ledde min barnaröst som hennes hand ledt mina steg den dag jag begynte gå, och våra ögon möttes i den lilla låga, aflånga notboken. Men i smyg såg jag alltid på hennes händer! Jag kunde ej förstå, hur de kunde springa så lätt och säkert öfver tangenterna, och ringfingret med de tre tunga, släta guldringarna såg ut som en liten fågel, tyckte jag, för tungt lastad för att orka hem till boet.

Men när vi sjungit »Storm och böljor tystna ren» och »Mollberg, hvi står du och gråter» och flera andra af epistlarna och hennes bleka ansikte fått en rodnad af lifslust och munterhet, bad jag henne alltid spela Guldfjärilarna. Det var ett stort salongsstycke med en oändlighet af drillar och löpningar, och när jag hörde det, tyckte jag mig se min mor flyga sin väg högt upp i sommarsolen. De gyllne fjärilarna bildade en skimrande krets omkring henne, lyste mot hennes svarta hår och hvita tinning. Hon hade inga vingar, men hon flög ändock allt högre, och när stycket slutade i ett långt, utdraget diminuendo och hon lyfte skon från pedalen, som hade form utaf en lyra, slog jag armarna hårdt om henne för att hålla henne kvar.

Men min mors händer icke blott spelade. De ritade också. Hon ritade för mig en hel tjock bok, som begynte med taflor till abcd't, mycket

roligare än de i Siljeström, och fortsatte med andra bilder om mig och henne och allt möjligt, men boken blef aldrig riktigt färdig, ty nu blef min mor mycket sjuk och dog snart. Hon tog dessförinnan många afsked af mig. Ty hon reste bort till hälsoorter och kom hem i nya hattar och var frisk igen, för att snart därpå åter fara till tåget. Så blef det en ovanligt sträng vinter, och en skum eftermiddag, då jag kom hem med kälken, skulle hon gå på operamaskerad, och jag fick gå in i sängkammaren och se henne klädd. Sängkammaren var ett kallt, mörkt rum åt gården, upplyst af en ampel af grönt glas.

Framför trymån stod min mor och speglade sig i en gul och röd colombinedräkt, hvit i håret, röd på kinderna och med svarta streck under ögonen. Jag blef förskräckt som inför en främmade, och när hon märkte det, kysste hon mig icke, men lade hastigt pälskappan öfver axlarna, drog den försiktigt om den djupröda rosen, som hon bar vid bröstet, och ropade otåligt till min far att vagnen väntade. Då trädde min far in i svart frack och höll i handen långt ifrån sig en svart mask, ungefär som man bär ett djur, som man ej riktigt törs lita på.

Min far var registrator.

Så åkte de bort, och blott ett par veckor därefter dog min mor. Jag förstod aldrig riktigt hvad förlusten betydde, förr än dagen efter begrafningen, då jag skickades till kusinerna för att komma ifrån dysterheten hemma. Mina kusiner voro vilda pojkar, äldre än jag. De hade order att vara hygg-

liga mot mig och voro det till husbehof. I synsynnerhet plågade Ernst mig. På kvällen fick han fatt i min mors ritbok, slog upp den och började skratta.

»Hvem har gjort de där fåniga gubbarna?» frågade han. »Är det dadda?»

Ja, de voro fåniga och dadda hade gjort dem, men när alla kusinerna somnat — vi lågo i samma rum — gick jag barfota och letade fram den gamla ritboken, lade den under hufvudkudden och grät, tills jag somnade in och såg min mor sakta flyga ner mot mig i sin krets af guldfjärilar och lägga sina händer kring mitt hufvud.

*

Det var några år senare. Jag hade redan hunnit till tredje klassen, men det var i ferierna ute på landet. Min far hade byggt en villa ute i skärgården. Han hade själf gjort ritningen. Allt var ordentligt och symmetriskt. Det var en villa med fyra precis likadana verandor och med två blomrundlar, garnerade med snäckor på ömse sidor om huset. På framsidan utåt sjön låg en spegelkula på sitt postament. Jag fick ej bada mer än en gång om dagen. Flaggan hissades blott på söndagsförmiddagarna, när båten kom, och de små kanoerna ute på hällen fick man endast saluter med på stora helg- och födelsedagar. Och jag leddes vid att gå och spela krocket med mig själf.

Min far märkte det en dag, slog askan af cigarren noga i askbägaren, lade bokmärket där han

slutade i Macaulays Engelska Historia, som han läste i — så länge jag mindes — och sade:

»Evert, jag har tänkt, att du skall bjuda hit en kamrat till sällskap, som också kan räkna litet med dig, så du förkofrar dig i aritmetiken till hösten. Hvem vill du ha?»

Hvem jag ville ha? Det kunde endast vara fråga om två — Bernt eller Gustaf? Bernt var min bästa vän. Han var son till en styrman, en tyst underlig pojke, som satt och huttrade för sig själf med en brun lugg öfver ett par blekblå ögon. Han var den ouppmärksammaste i klassen, men jag höll af honom för hans underliga historier och infall, och därför att han läste vers högt och hade ett sätt att plötsligt slå armarna om lifvet på mig, som gjorde mig godt, bäst vi höllo på och lekte med hans mammas svarta katter. (Han är nu pantlånare.)

Gustaf däremot var den obligate vännen för hela klassen. Han satt n:r 1 och fick alltid premier, och vi skockades ikring honom som kring en höfding, när han kom om morgnarna. Han var son till en vaktmästare. Hans böcker voro alla på det prydligaste klädda i hvita pappersomslag med lack i hörnen, och jag glömmer aldrig hans frukostbröd. Det var inlindadt i hvitt silkespapper, omknutet med röda linneband, och när han skulle äta det, rullade han ihop bandet till en liten docka, vek papperet, så det blef en alldeles grad fyrkant, och stoppade sedan band och papper i sin rockficka. (Han är nu byråchef.)

Det var mellan dessa två valet skulle ske. I

ett ögonblick såg jag dem bägge för mig och blickade så upp i min fars ansikte.

»Gustaf,» sade jag dröjande, men jag hade ej väl sagt det, förr än jag kände gråten stocka sig i strupen på mig.

Men min far klappade mig på hufvudet.

»Alldeles min mening, och jag skall med det samma skrifva till Gustafs pappa.»

Han gick in till sig, men jag kastade mig hand-löst ner i gräset, pressade pannan mot marken och ropade: »Bernt, Bernt!»

Efter min mors frånfälle förestod fröken Thérèse min fars hus, och han hade den goda smaken att ej göra den vanliga änklingsdumheten och gifta om sig med sin hushållerska, oaktadt fröken Thérèse sträfvade ditåt med ett genialt ordningssinnes och en outtröttlig diplomatis förenta resurser. För öfrigt var hon lång och smärt, gick gärna i svart siden med en mosaikbrosch föreställande Peterskyrkan vid halslinningen. Det är emellertid ej om henne, utan om hennes lilla systerbarn jag skulle berätta. Det var en liten resande flicka från Amerika, som med sin mor på grund af en process kommit på kort besök till Stockholm. Det som genast drog mig till henne och gjorde henne sago-aktig och intressant, var också just detta, att hon så fort skulle resa. Ville jag leka med henne, måste jag passa på, ty bäst som det var kunde hon försvinna, och jag skulle aldrig få se henne mer, aldrig.

Hon hade blondt hår i två flätor, men svarta ögonbryn och långa, svarta ögonhår och ett litet hjärta af bernsten på ett svart sammetsband om halsen. Jag blef genast mycket förtjust i henne, drog fram min dockteater, och spelade för henne, och när hon fick balytten på och skulle gå, höll jag hennes hand hårdt i min, såg henne djupt in i ögonen och frågade ångestfullt, om hon snart skulle resa. »Ja,» svarade hon stilla med klar, oberörd röst. Hon skulle snart resa.

Men vecka kom och vecka gick och hon reste icke. Hvar afton var hon hemma, och jag eklärerade min teater och spelade allt mer spännande historier, med nya fonder, som jag kolorerade själf, och vilda äfventyr, som jag tänkte ut om mig och henne. Det var framför allt den stora dramen om prinsen och prinsessan i Blåklockskogen, slutande med kunglig förmälning, hvarvid jag snörflade vigselformuläret med samma ton som kristendomsläraryn och förklarade, att de unga tu aldrig skulle skiljas åt. Men när pjäsen var slut, var det alltid liggdags, och hon skulle gå. »Skall du snart resa?» frågade jag alltid i tamburen, halft i ångest och halft i skämt. »Ja, snart,» svarade hon alltid lika stilla, med samma klara, oberörda röst.

Så var det en afton, då jag väntade henne. Jag hade gjort i ordning teatern, tändt de små vaxljusen vid rampen och höll på att förbereda en alldeles särskild öfverraskning till sluttablån och det kungliga biläget. Jag skulle göra fyrverkeri med nikt, det var strängt förbjudet och just därför så

mycket stoltare att bjuda på, som det kunde medföra en kännbar bestraffning.

Då kom fröken Thérèse in.

»I kväll får du spela för dig själf.»

»Har Elise rest?»

Jag kände, att jag blef alldeles kall i händerna.

»Ja, din lilla ängel har gått ifrån dig,» svarade fröken, som med förkärlek uttryckte sig i fru Carléns stil.

Jag blef alldeles tyst. Så släckte jag ett för ett de små vaxljusen vid rampen, och för hvart och ett som slocknade och rökte blef det ensammare omkring mig. Jag tog ner dekorationerna från »Blålockskogen» och stängde in dem i lådan. Men när det var gjort, gick jag af och an i rummet. Jag var redan så pass gammal, att jag kunde ynka mig själf. Jag undrade, om jag någonsin trott, att hon skulle resa och låta mig blifva kvar, ett ensamt barn, från hvilket ängeln gått.

*

Året före året då jag skulle gå och läsa, gick jag på dansskola. Det var i Brunkebergshotell, och dansläraren, en liten fransk balettmästare, såg ut som den visaste gnom ur bergens inre. Han hade intet skägg, men hans ansikte var ändock så visset, fåradt och vist, som det suttit och stirrat på människorna sedan världens skapelse och på förhand vetat allt som sedermera händt, och detta ansikte satt på en flaxande barnkropp i svart frack.

Förtjänsten att jag fick gå på dansskolan till-

kom Amélie. Det var en flicka ett år äldre än jag, som bodde i samma förstuga som vi och som höll mycket af mig. Hon hade hört, att jag ingen mor hade, och detta var henne en outtömlig källa till tillgifvenhet för mig, med den brådmogna moderlighet som redan brann inom henne. Hennes ansikte med det slätt uppstrukna, blonda håret och de klarblå ögonen under de svagt tecknade ögonbrynen hade ett lillgammalt uttryck af omsorg och hennes bleka händer en lust att leda och beskydda, som läto dem alltid stå sträckta mot lekkamraten. Munnens leende var mildt och varmt.

Amélie skämde bort mig med tröst och beröm, hjälpte mig öfver mina sorger och de dåliga betygen i min anmärkningsbok och blef mig mycket kär. Det sade jag henne också plötsligt en gång, då vi sutto samman i hennes rum och vid lampan kalkerade en karta öfver Tyskland, med Schwarzwald, Erzgebirge och Riesengebirge. Jag sade det blygt och förvirradt, och hon såg mig in i ögonen med en stor blick och svarade:

»Om du håller så mycket af mig, skall du få en hemlighet af mig att bära, som ingen annan vet...»

Och hon berättade halft skamset sin hemlighet, att hon var litet låghalt, men att hon därför hade högre klack på vänstra foten. Men det var litet svårt ibland, när man skulle springa.

Det var genom Amélie, jag kom på dansskolan i Brunkebergs hotell och fick höra den lille balett-mästaren ropa »chaine» eller »små ronder» med en

klang som vår Herre, när han befälde: »Varde ljus!»

På dansskolan gick också en annan flicka, som mycket, men på ett annat vis, sysselsatte min fantasi. Det var en trettonåring med brunt hår, som var klippt i en mjuk lugg och nästan täckte pannan, bruna ögon och matt, vit hy. Den lilla raka näsan och den korta öfverläppen förblefvo alldeles bleka, hur varm hon var eljes när hon dansade, och jag brukade se på hennes bleka mun, tills det gjorde ondt i bröstet på mig. Siri var alltid i gult och koraller, och hon viftade sig med en liten japansk solfjäder, hvilkens sköna, gyllene träd jag ofta hörde susa i drömmen.

Så minns jag hon kom fram en gång till mig och Amélie, som stodo och hviskade i ett hörn, lade hufvudet på sned och frågade:

»Äro ni verkligen så goda vänner, Amélie och du?»

»Joo,» svarade Amélie lugnt, och med ett leende af samförstånd tillfogade hon: »Evert bär min hemlighet.»

Siri svarade ingenting, men under en dans drog hon mig in i den lilla buffeten bredvid, där man förslösade sina fickpenningar på bischoff och mandelmjolk, ställde sig rakt framför mig och hviskade:

»Säg mig Amélies hemlighet, och du skall få kyssa mig.»

Jag blef blodröd i ansiktet, därför att hon utan ett ord från min sida förstått, hur jag längtat och ropat just efter det, att få kyssa hennes bleka mun,

men samtidigt vardt jag alldeles stel och kall i kroppen.

»Amélie är låghalt på vänstra foten,» svarade jag. Orden kommo som från en annan. Så närmade hon sakta, sakta sitt ansikte mot mitt, och hennes ögon brände mig som ett par gula solar, och så kysste hon mig hastigt och hoppade med ett skrott ut i danssalen.

Jag blef stående orörlig i mitt hörn och bara räknade på uret minuterna, till dess vi skulle gå hem, Amélie och jag! Pianot spelade en ändlös vals, men ändtligen blef det uppbrott, och vi kommo, hon och jag, som vanligt samman ut på den snö-hvita, månbleka gatan. Det var en stockholmsk januariafton med isblå himmel och gnistrande stjärnor, med luft klingande af frost. Amélie gick långsamt bredvid mig, med blicken borta. Jag låtsades helt upptagen med att kisa mot ljusringarna kring de hvitfrusna lyktorna.

Ändtligen voro vi framme och skulle skiljas åt. Då höll jag icke ut längre.

»Amélie, Amélie, förlåt mig!»

»Ja visst gör jag det, min lilla Evert,» svarade hon och grep min hand. »Det är mest synd om dig själf,» tillfogade hon, och det kom ett uttryck af en sådan högtidlig ömhet öfver hennes ansikte, att jag kände tårarna rinna öfver mina kinder. Hon nickade farväl med den vanliga milda glansen i de blå ögonen under den hvita hufvan, men jag stod länge kvar, med pannan lutad mot trappans fönster, och såg genom imman ut mot lyktorna i den månhvita snön, och vinteraftonens köld rang

för mina öron som en klocka med hemlighetsfullt allvar och ensamhet i klangen.

*

Säkerligen är det något specifikt för mig, men lika rika på betydelsefulla saker och händelser som barn- och skolåren förefalla mig, lika tomma och innehållslösa synas mig Uppsalaåren. Kanske beror det på, att jag aldrig haft minsta intresse för mitt studium, men alltid drivvit det som examensläsning, som ett tråkigt dagsverke, nödvändigt för att få uppehälle. Kanske beror det på, att min tidiga förlofning utrotat mitt för öfrigt aldrig synnerligen starka vänskapssinne, och något spår till punschumör och gemytlighet har jag aldrig ägt. Men utan känsla för böcker och kamrater blir staden på slätten ett fängelse för ungdom, där man i grå celler i enformigt vaggande gungstolar genomlider sitt straffarbete med kollegiehäftena. Dagens enda levande ögonblick voro posttiderna, då brefbärarens steg närmade sig uppför trätrapporna och genom den långa förstugan.

När jag tagit min examen, kom jag till Stockholm för att göra karriär och stifta hem. Jag älskade min fästmö, och ännu i dag, när jag skrifer dessa rader och jag för så länge sedan förverkat henne och våra vägar skilts för att aldrig mera korsas, står hon för mig i ett skimmer, som förändligar hennes drag och förflyktigar hennes verklighet. Jag har själf skapat om henne till en drömbild, ett högtids-sällskap för min tillvaros bästa stunder. När af-

tonen är alldeles min egen och min själ stilla som en sjö, som håller på att frysa, bjuder jag henne stiga på: »Se, i afton kan du komma, älskade, ty nu är jag riktigt jag och riktigt stilla, och du behöfver ej blygas för mig.» Så kommer hon i en blekgul dräkt, som jag höll kär, sätter sig i länstolen bredvid min och lutar sig öfver karmen för att bättre se in i mina ögon, medan jag talar. Hon ler svagt, som hon ville säga: »Berätta nu, dumma gosse,» hon stöder sitt barnahufvud i sin smala hand, och hennes lyssnande är upprättelse.

Så drömmer jag henne nu; det är en dröm af min förödmjukelse och min längtan och ej lik den verkliga kvinna, jag ibland har oturen att möta vid sin mans arm, och ännu mindre lik min fästmö, som hon var då, en ung, glad flicka med spelande lustiga ögon, men alltid med samma klara ro, samma kyska värme, en ljus försommaraftons luft ikring sig.

Dock, det var blott en enda episod från den tiden, jag ville berätta — ej därför att den faktiskt lät mig förlora henne — det skedde långt senare — men därför att den natten var det första sveket emot henne och att allt, jag sedan varit med om, blott förekommer mig som en upprepning af detta första prof på min svaghet och min själs hemlighetsfulla åtrå att vara dubbel och bedraga.

En bekant till mig firade sitt bröllop med en skådespelerska, och jag var marskalk med en ung sångerska till tärna. Det var en liten spenslig kvinna med sjuk hy och brinnande ögon, en passionerad varelse, som kvicknade till ett feberaktigt lif, när

mörkret kom och ljusen tändes, men hela dagarna låg i ett tillbommadt rum utan att orka bära sig själf, en liten kvinna med djup kontraalt, stridt, svart hår och ojämna tänder mellan röda läppar.

Bröllopet var öfverdådigt muntert, nästan vildt, utan spår af familjestämning i de elektriska hotell-salongerna, med många konstnärer och mycket vin. Brudtanken vandrade snart ohöljd kring borden. Sent på aftonen följde jag min dam hem, och vi voro båda heta i kinderna och skämtade. Men när vi passerade Klara kyrkogård och sågo den första, späda grönskan sorglöst spira upp kring grafstenarna och hörde årets första blad lättsinnigt susa öfver de gamla döda, sköt lifsyrseln upp i oss, och vi började kyssas som rasande. Så gick jag med henne hem. Jag såg ljusen tindra i spegeln öfver hennes toalett och hörde den lilla sachsiska pendylen gå på hennes nattduksbord, den lilla pendylen med sitt skrattande slagverk, som kastade bort minuter, timmar, löften och beslut, som en kunglig mätress ett lands skatter och undersåtarnes väl och ve, den lilla tjusande, hjärtlösa pendylen, som lät ögonblicken falla i glömskan som regndroppar i hafvet, den lilla obarmhärtiga pendylen, som slet sönder tid, kärlek och vilja, som en knif en hop tråcklade sömmar.

När jag gick hem, låg majgryningens Stockholm blankt och skinande under en töckenslöja, som försmälte, med ett rassel af grenar, som sköto skott, och ljusa utsikter med solljus öfverallt i de yrvakna gatorna. Berusad af mitt upplefvande, gick jag som en sömngångare med handen kring en

liten portnyckel af aluminium, som hon lämnat mig, så jag skulle kunna komma in när jag ville. Jag hörde på fågelsången i Humlegården och var enbart lycklig. Först när jag steg in i mitt eget rum, var det som medvetandet plötsligt vaknade upp. Jag studsade till som åt en skräcksyn vid anblicken af mina egna fredliga möbler; den svala doften från ett par konvaljer, som min fästmö satt i mitt blomglas, lät det svindla för ögonen.

Om jag ej fattat i bordskanten, hade jag fallit. Så blef jag i ett ögonblick lugn igen, lugn, som om jag åldrats år på en sekund, och föraktfullt klok, som om jag först riktigt gjort den intima bekantskapen med mig själf. Jag visste, att jag skulle komma att tala med två tungor, jag visste, att jag skulle ljuga för dem båda och svika dem båda. Jag lade in min chapeau-claque i sitt fodral, tände en cigarrett och satte mig att röka. Men jag drog ner alla rullgardinerna, ty det var otäckt att se den klara vårmorgonen stirra sig i ansiktet genom de däfna fönstren.

*

»Välkomna, mina vackra ögon, farväl, mina vackra ögon,» det var kvinnoröster, som hviskade öfver min bädd. Min ungdom var gången, och de grå håren lyste vid tinningen, men jag var alltjämt samma man, som bedrog och sörjde. Skuggor af kvinnor nalkades i natten, bjödo mig famn och mun, och jag slöt dem till mig och hviskade många ord, ord snyftande af innerlighet och ord torra som lögner, och så lät jag dem glida bort i mörkret. Men

innan de försvunno, sökte alla mitt innersta i mina ögon och trodde sig finna det, men mina ögon kunde stråla varmt, också när hjärtat var tomt och tanken öde. Mina ögon bedrogo andra och mig själf, och i sömnen räddes jag för deras falskhet. »Min Gud, min Gud, hvem är jag, hvart går jag, och hvar är vägen, den enda rätta vägen för mig själf?...» Så ropade jag i drömmen, och drömmens rop väckte mig, och jag sprang upp ur sängen och tände ljus.

Jag tände lampor och stakar och stod mot spegelglaset och letade efter mig själf. Men blicken gled undan ur pupillerna, och stela och döda som ett par blå glaskulor stirrade mig till mötes en främmande mans ögon.

*

Nu är det nästan alltid vinter. Det vill naturligtvis icke säga, att icke sommar och värme och blommor och allt det andra kommer som det står i almanackan, men ungefär som högtidsdagar, då man pliktskyldigt skall ut och ha roligt. Man vet, att festen är strax förbi, att hvardagen med det grå är det enda verkligt verkliga, och man tar ej det andra på allvar. Nå, jag klagar ej öfver vintern, tvärtom. Den är lugn och stilla, man fördrifver sin dag, sköter sina dubbelspel, och så blir det kväll och man får spriten. Det är godt att sitta de långa timmarna i röken på krogarna. Bara jag slapp det där mötet, när jag skilts från bekanta eller obekanta medsupande och går den ensamma

gatan hem. Ja, det är kanske bara en fyllfantasi, men inte roligare för det. När jag kommer i pälsen nära mitt hus, förbi den frusna busken i parken, hvilkens torra sus jag alltid ett ögonblick stannar och lyssnar på som på ett gammalt bref, hvilkets bedröfvelse för länge sedan förlorat sin udd, möter jag en annan i päls, lik mig som en bror, som det står i Musset, blott yngre, rakare, med hufvudet högt och gången fast.

»God afton,» säger den andre, »skall du icke hälsa på din karaktär?»

»Jo, det bör jag väl, god afton!»

»Hur står det till med dig?»

»Tackar som frågar. Och du?»

»Bara bra. Du vet i trakten af Solna har man det alltid godt, men du, kan du gå och stabba så här inne i staden, immerbadd, och går det alltjämt?»

»Ja-a bevars!»

»God natt då!»

»God natt!»

Två kvinnor.

Dramatisk scen.

Personer.

Magdalena Gregers, skådespelerska.

Betty Wall, blomsterfröken.

Lisa, Magdalena Gregers' kammarjungfru.

Hos Magdalena Gregers. Ett förmak med möbler i varma, dunkla färger — djupgrönt och mörkrödt. Gardiner med tunga veck, stores i blekgrönt med spetsar, hängande rakt nerför fönsterna. Väfda bonader kring väggarna, på hvilka hänga porträtt i olja och stora fotografier af Magdalena i olika roller, som Donna Sol, Hedda Gabler och Kameliadamen. Lagerkransar med stora band, målade solfjädrar och andra konstnärsrelikier. Ett par kvinno-statuetter med nakna, nervöst vridna kroppsformer mot väggen. En bred divan med ett otal kuddar i libertystil, hvilas stiliserade blommor lysa vid skenet från en golflampa med spetskantad siden-skärm. Framför divanen ett turkiskt rökbord med cigarretter etc. På andra sidan ett damskrifbord, hvars lilla pendyl går med hög, gäll gång. Bladväxter och blommor öfverallt. Dörrarna stå öppna till två sidorum, till höger en sängkammare, hvars blekröda siden skimrar i skenet af en tänd lampett, till vänster en sal, från hvilken kristallprydnaderna från ett dukadt bord blänka. Det är eftermiddag sent i november. Man hör regnet slå mot rutorna och känner, trots det ombonade, att vinden blåser i de höga träden på det öppna torget utanför.

Magdalena sitter vid skrifbordet och memorerar sin roll i Ivar Winges nya skådespel »Venezia». Hon är trettio år och har en teaterskönhets konstgjorda ungdom fäst som ett andra ansikte öfver det egna förhärjade drag. Hy och hår förgrofvade af smink och puder. Hon är i uringad aftontoalett med en skinnboa om halsen.

MAGDALENA GREGERS

deklamerande med det blåa häftet i knäet, gestikulerande omedvetet:

»Mitt hår af färg och ambra doftar sött,
du dunkla hår, som strålande skall blifva,
som sommarsoln skall bränna gyllenrött,
och spändt emot balkongens marmorskifva
bli silkesgarn för kärlekens begär.
Se, vid min egen skönhet jag mig fjättrat
och intill midnatt är jag fångslad här
tills du, befriaren, hit upp har klättrat.»
Min Ivar!

LISA kommer in.

Frun!

MAGDALENA.

Hvad är det, Lisa?

LISA.

Från blomsterhandeln. Fröken själf, tror jag.
Hon säger, att hon skall se till växterna.

MAGDALENA.

Bed henne stiga in.

LISA

mot den öppnade tamburdörren.

Var så god, fröken!

BETTY WALL stiger in.

Det är en högväxt, fyllig flicka på några och tjugu år. Brun i hyn och med stort, brunt hår öfver en låg panna. Hennes ögon tindra med onaturligt stora pupiller som vid behandling med atropin. Ansiktet är vackert, men vulgärt. Hon har en blomsterflickas skadade, röda händer. Hon är klädd i en kappa af skinn och en butikfrökens stora söndagshatt med mycket plymer och band. Hon bär en stor kartong.

Det är från La Fleur. Fru Frisk bad mig gå hit och se till fru Gregers' växter. Trädgårds-

mästaren var förhindrad. Det skulle också planteras i jardinierer och bord, dekoreras till en fest, om jag fattade rätt?

MAGDALENA ler.

En fest! Hm! Det var snällt af fröken att komma själf. Min stackars vinterträdgård vill ej frodas i höst. Se bara på palmerna! De ge ingen skugga mer! Men kanske fröken först skall taga fram blommorna till bordet därinne i salen. Det är ju bara hvita blommor?

BETTY.

Ja fröken, syrener och konvaljer... Är bordet stort?

MAGDALENA.

Nej, det var ett skämt med festen... Det är bara för två.

BETTY,

som förut talat med nedslagna ögon och sväfvande stämma, ser upp för första gången och upprepar med något af gata i rösten:

För två!

Hon går in i salen och man hör henne syssla med blommorna.

MAGDALENA

ser åter uti rollhäftet och läser med lägre stämma för sig själf:

Snart skola bleka stjärnors silfverstänk
blott skimra i kanalens dunkla vatten.

Kom, älskade, du som till bröllopsskänk
mig gaf den svarta, smekningstunga natten,
men dagens tomhet gjort på elak lek
till törst, som bränner efter mörkrets yra.
Dränk mig i lycka, gissla mig med smek,
men kom! Som efter sångarn bortställd lyra
jag trånar efter dig...

BETTY

träder ut på tröskeln.

Nu är bordet färdigt... Men här är godt om syrener. Det finns ej mycket plats på ett bord — för två. Och alla de andra kvistarna, fru Gregers?

MAGDALENA

tankspridt, ännu halft i rollen.

Bär in dem i mitt sofgemak... i sängkammaren. Där står en blomsteruppsats.

BETTY

går häftigt mot rummet.

Ja, strax bredvid bädden (ohörbart) också...

MAGDALENA.

Var det något, fröken? Förlåt, jag tyckte ni sade någonting...

Tittar åter i rollen.

...nej, nu kom jag ur stämningen... Så det blåser och regnar — dystert och kallt är det också härinne... Och träden, som jag hört rassla med sina långa, nakna grenar mot väggen allt sedan jag vaknade i morse. Jag har känt mig gråtfärdig hela dagen...

Med höjd röst mot sängkammaren.

Tycker ni inte också, att det är kallt här, fröken, eller är det jag, som är sjuk?

BETTY

från sängkammaren.

Jag vet inte... Man blir inte bortskämd inne i blomsterbutikerna. Se så, nu är här fint också — (med ett hårdt skratt) som i en brudkammare. Skall jag nu se på bladväxterna?

Träder in i rummet.

MAGDALENA

med nervös ifver.

Tack, fröken! Gud vet hvarför de vantrifvas på sista tiden. Jag brukar ha tur med blommor. Men det finns ingenting så granntyckt och ömtåligt som växter i det rum, man lefver. De känna, när något kommer i olag i ett hem långt före människorna. De tåla icke ett ondt eller sorgset ansikte... Därför har jag blifvit riktigt rädd, nu när palmen börjat vissna utan att jag vet hvarför, och när jag på morgonen ser, att azaleornas hvita blad fallit, minns jag plötsligt, att jag haft onda drömmar under natten... Jag är vidskeplig med blommor, det bekänner jag... Men jag har sett rosor blekna här på skrifbordet, så att hjärtat ville blöda, och det utan att jag hade kraft att kasta bort dem, och jag har sett blad som, vissna, sträcka sig mot mig, som sjuka händer på ett lakan... Men så jag pladdrar — jag undrar inte på att ni ser på mig.

BETTY.

Hvem är icke nyfiken att se, hur fru Gregers tar sig ut utom scenen.

MAGDALENA i lättare ton.

Ni har sett mig spela?

BETTY.

Många gånger. — Sex ensamt i »Kameliadamen». Däruppe från tredje raden förstås.

MAGDALENA.

Och nu finner ni mig inte lik? När allt smink och grannlåt kommit bort. Askungen behöver bjäfs och kattguld för att blifva prinsessa.

BETTY

med allt häftigare stämma.

Jag har sett er förut utom scenen.

MAGDALENA.

Så-å.

BETTY.

Vid artistutgången. Där vid den lilla gränden i den mörka gången skjuter en vägg fram på snedden. Där finns ett riktigt gömställe, en kall, mörk vrå. Där brukar jag stå inklämd och vänta tills ni kommer, ni och ert sällskap.

MAGDALENA.

Det var underligt.

BETTY.

Det har ni icke märkt alltså? Har ni icke märkt ett par ögon som förfölja er, ett par bruna ögon?

Går rakt fram till henne och ställer sig midt emot henne.

Har ni icke sett de här ögonen?

MAGDALENA.

Gud! Hvad vill ni mig? Hvad har jag gjort? Hvad är det?

BETTY.

Svara mig: känner ni icke igen de här ögonen?

MAGDALENA.

Jo, jag minns dem. Jag har sett dem utan att se dem. Flera aftnar när jag for från teatern och Ivar stängde vagnsdörren. Det kändes som ett styng i bröstet. Jag trodde det var för mycket lycka. Ett ögonblick bara och så var jag långt, voro vi långt borta... Men hvad vill det här säga? Förklara er genast, eller jag ringer på jungfrun.

BETTY.

Förklaringen skall komma. Han som stod på gatan bredvid vagnen och hämtade er och förde bort er, han har också stått och hämtat mig och fört bort mig.

MAGDALENA.

Jag begriper icke det här! Hvad är meningen?

BETTY.

Fråga Ivar. Han minns nog bruna Betty! Å, han skref vers till mig också! Han var icke så berömd då. Han älskade mig, och han var min, tills ni tog honom från mig, ni som hade så många... Det vet jag bäst själf. För alla de buketter jag bundit åt er och sändt med biljetter och bref... Och så tog ni honom också, den enda i världen som jag älskade.

MAGDALENA.

Jag vet icke, om ett ord är sant i det ni säger. Jag känner er inte och vill inte tro er. Jag har ingen tagit. Den ni talar om, kom själf. Hvad tänker ni vinna med det här? Låt detta pinsamma uppträde bli slut, och om ni talar sant... Lämna oss i fred! Ni hade icke hopp att få behålla honom. Jag är säker på att han ingenting lofvat er.

BETTY.

Ni vet själf, fru Gregers, att hos den mannen är allt löften, hans röst, hans ögon och hans händer. Sådana människor svika mer än de, som bryta löften, ty utan ord hafva de tusen gånger tiggat om allt och lofvat allt.

MAGDALENA.

Tyst. Jag kan icke höra mer. Jag vill icke. Förskona mig i Herrans namn från edra förtroenden... (sansar sig). Förlåt min häftighet, fröken. Det är icke hårdhet. Jag vill icke såra med ett deltagande, outhärdligt för oss båda... Kom därför genast fram med det faktiska, ert ärende!

BETTY.

Mitt ärende?

MAGDALENA.

Någon afsikt har ni väl med detta!... Kan jag vara er till hjälp eller tjänst, säg fritt ut. Ni kan lita på mig.

BETTY.

Ni skulle kunna hjälpa mig!

MAGDALENA.

Inte? Hör mig då! Om ni har någon blodsdroppe af mänsklighet i er, sök icke utan ringaste gagn för er själf att grumla vår lycka... Utan ringaste gagn för er, säger jag, ty aldrig i världen tar ni honom från mig.

BETTY.

Ni är barnslig för att ha varit med i så många pjäser, fru Gregers. Stackars Betty skulle våga att täfla med er... Och om så skulle varit, hvarför kom jag ej för länge sedan? Nej, så länge han sände alla de röda rosorna, visste jag hur allt var fatt och sade till mig själf: Betty, vänta tills han börjar skicka hvita blommor, då är hon snart lika olycklig och lika lycklig som du.

MAGDALENA.

Och nu?

BETTY.

Nu är de hvita blommornas tid kommen.

MAGDALENA.

Människa! Ni skrämmer lifvet ur mig.

BETTY

utan att höra på, talande som för sig själf.

Den dagen jag upptäckte, att han i hjärtat önskade bli mig kvitt, fast han ej sade det — den mannen kan aldrig säga nej och aldrig farväl — spelade jag så väl komedi, att ni hade kunnat klappa händerna åt mig, fru Gregers. Jag gick till honom, anförtrorde honom att jag tagit fästman, att jag ej kunde spilla min ungdom på en förbindelse, som aldrig skulle bli något af, och jag bad att få bli hans förtrogna, hans syster, syster, jag som i två års tid skälfte af lycka vid hans hjärta — och darade blott jag hörde hans steg.

MAGDALENA.

Men tystna då i Guds namn!

BETTY.

Strax. Men ännu en minut skall ni höra mig. Han, som aldrig riktigt kan mista något, aldrig se sanningen i ögat och hellre vill all slags halfhet än ordet »slut», han ville tro mig, och han trodde mig. Jag blef hans förtrogna, hans syster. Jag förmådde hyckla förnöjsamhet, jag förmådde skratta, råda och skämta. Hvad man är stark, när man förtvivlar!

MAGDALENA.

Och han talade med er om allt!

BETTY.

Ja, om allt. Hvar förmiddag kom han in i boden och med sitt lyckligaste leende bad han mig ställa undan de vackraste af de röda rosorna. »De skulle till Megg!» Ni hör, jag vet, hvad han kallar er (rätt) och jag vet också, hur han smeker er.

MAGDALENA.

Blygs!

BETTY.

Blygs? Det hör till er lyx. Men låt mig tala till punkt... Dag gick efter dag, och där stod jag och band kransar till er och andra lyckliga och till de ännu lyckligare, de som fått dö... Men en afton släpade jag mig till teatern. Där satt han i logen, blek och som förhäxad, och väntade. Ridån gick upp, och ni trädde fram med hans blommor, som jag bundit, vid ert skärp. Att jag ej damp i golfvet! Det susade för öronen, ljusen hoppade sällsamt som i dimma. Ridån föll, och jag hörde applåderna stiga och stiga och jag förstod, hur de skulle fylla hans hjärta med stolthet och jubel. När det var slut, kröp jag in i mörkret i min vrå och väntade på honom och er... Jag hörde ert skratt, det steg in i vagnen och förde honom bort.

MAGDALENA.

Så ni talar.

BETTY.

Ja, tala kan jag. Det har han lärt mig, han har lärt mig allt som kunde göra mig olycklig. Att förstå mig själf och honom. Böcker lärde han mig älska och verser och allt, som var vackert,

för att jag aldrig skulle kunna glömma honom och förbannelsen af att han lämnat mig.

MAGDALENA rörd.

Hvad ni är bitter.

BETTY

utan att höra på fortsättningen, för sig själf.

Men efter teatern gick jag hem. Luften kändes så tunn och tom ikring mig. Jag kunde hafva följt någon af karlarna, som ropade efter mig, så ensam var jag. Blott applåderna fortsatte att ljuda för mina öron. De jagade mig från hörn till hörn, applåderna åt er och honom! Och när jag kom till mitt hem, till minnena från honom, hans böcker, hans bilder, hans gåfvor, allt som var hans, satt jag i timmar och stirrade, tills rösten ur fjärran åter hviskade: Betty, vänta, så länge de röda rosorna vara. När han börjar skicka de hvita blommorna, blir hon lika olycklig och lika lycklig som du.

MAGDALENA

med nervös häftighet.

Men hvad menar ni med den här långa historien?

BETTY.

Jag menar, Magdalena Gregers, att nu kommer öfver er allt som kommit öfver mig.

MAGDALENA.

Gud!

BETTY.

Han kommer att låta er falla, som han har gjort med mig. Var inte rädd. Han går icke brådstörtadt till väga, och ni slår icke ihjäl er. Han breder så mycket bomull under, så mycket ord

och så många bedyranden. Det är ett blomsterregn, så man ibland glömmer, hvad det är fråga om, om han kallar eller visar bort. Det är en första klass begrafning med prima ceremonier, och han har sorgflor på arm och hatt, när han går sin väg.

MAGDALENA.

Nu är mitt tålamod slut, och jag är trött på era deklamationer. Jag tror icke ett ord af hvad ni säger, icke ett, hör ni det! Jag hoppas, för er egen skull, att ni bara är en sjuk och vettskrämd kvinna och ej en intrigant — och så gå, gå!

BETTY.

Ni väntar Ivar Winge klockan nio, men Ivar Winge kommer icke.

MAGDALENA.

Hvad vet ni om det?

BETTY.

Han har sändt röda rosor.

LISA

kommer in med en biljett och går.

Frun, ett bref.

BETTY.

Där kommer notifikationen. Det kunde vara svarta kanter kring den.

MAGDALENA.

Gif hit! Hit!

Ögnar igenom brefvet, läser sedan med låg och halfkväfd stämma:

»Lilla min Megg. Jag är otröstlig öfver att ej kunna komma i afton och nödgas försaka vår herdetimma, men doktor Hjelm, du vet, min bästa vän se'n Uppsalatiden, har plötsligt kommit hit från

sin landsortshåla — Hudiksvall — tänk dig Hudiksvall — och han vill ej höra talas om, att jag lämnar honom ensam första aftonen i detta Babylon. Jag har ej sett honom på fem år. Man måste ju en gång emellan också offra på vänskapens altare. Lilla dyra Megg, kyss mina blommor...»

Kastar brevet och stampar på det.

Men hos hvem är han, hos hvem?

BETTY.

Spionera för er själf, Magdalena Gregers. Färdig!

Hon går.

MAGDALENA

kastar sig handlöst i divanen, snyftande; genom tystnaden hörs pendylens gälla gång, regnet som slår på rutan och rasslet af en torr gren, som klapprar mot fönsterkorset.

En annans ur.

Det var en af de första vackra majnätterna, och ehuru uttröttad af en lång dag låg jag timme efter timme och vred mig i min säng utan att förstå, hvad det kunde vara som hindrade den så efterlängtade hvilan att komma. Slutligen räknade jag ut, att det var klockan på nattduksbordet, som höll mig vaken. Det var icke mitt eget lilla ur. Det hör jag knappast om nätterna, så lågmäldt täljer det minuterna, så stilla går det, med en rytm, jämn och regelbunden som ett slumrande barns andetag. Men jag hade på grund af en reparation måst af urmakaren låna ett annat, och detta främmande ur med sin dofva och stötiga gång var det, som icke lät mig slumra in, utan besynnerligt ängslade och pinade mig. Hur brustet och förstämmt var icke dess ljud, hur mödosamt och tungt fullgjorde icke verket sin skyldighet och släpade den trötta visaren rundt. Ovillkorligen tryckte jag händerna mot mitt eget hjärta och undrade, hur länge det skulle orka gå. Men den främmande klockan, det gamla platta fickuret med sitt slitna monogram i boetten, lät mig hela majnatten höra en okänd stämma tala.

Det roligaste jag har är mina guldfiskar. Atminstone gifver mig ingenting en så välsignad frid som att stå med cigarretten i munnen och se dem simma rundt kupan, rörande sig med galaklädda ämbetsmäns ceremoniösa värdighet, feta och skinande. Solnedgången bryter sig först i opal och sedan i grå, kall bleckfärg mot fönstret där de stå, och skymningen faller sakta, men de hafva samma filosofiska förnöjsamhet öfver sitt kretslopp, och genom vattnet, som i sitt grönskimrande dunkel fångar aftonen, lysa de kopparrödt och magnifikt. Det första paret köpte jag vid slutet af mitt olyckligaste år, och jag kallade det Alonzo och Imogene den fagra efter den gamla romansen från seklets början, som antagligen var min mormors bravuraria, eftersom min döda mor så gärna gnlade den, då hon satt ensam om aftnarna och knypplade, och skuggan af hennes små runda händer flög af och an som ett par skälfvande aspblad på den grå tapeten, medan hon log för sig själf med sin trötta, bleka mun åt de gamla namnen... Sedan dess har jag köpt många flera guldfiskar, men de andra äro allesammans anonyma storheter och bilda bara balett kring Alonzo och Imogene. Men så är jag också alltid rädd, när det händt en olycka och någon af fiskarna ligger död med den hvita magen i vädret — apoplexi är guldfiskarnas allmännaste dödsorsak liksom kapitalisternas — att det skall vara en af de höga tu, som skattat åt förgängelsen. Det skulle göra mig verkligt ondt, ty de lysa af välmåga, där de cirkulera nere i det fetaste vattnet, och se alls ej blaserade ut på sin sötvattensidyll.

Guldfiskar äro eljes kuriösa djur. Summan af deras krets kring kupan i timmen multiplicerad med antalet timmar på dygnet etc. gifver rätt snarlika resultat med min egen stegräknares kalkyler. Det mest fantastiska i deras tillvaro måste vara, när de få friskt vatten. Förmodligen berör det dem som en syndaflod och meddelar, som alla sådana världsöfversvämningar, mytologiska idéer.

*

Vi äro fyra *toujours* stockholmare och tjänstgöra alla i Stockholms stads verk och sitta från måndag till och med lördag i samma vördnadsvärda gamla stockholmshus vid den högt värderade Stora Nygatan.

Det är Robert, romantikern och poeten, Erik, metafysikern, känd ibland oss under spe- och hedersnamnet tankekrukan, Holger, vivören med nackbenan, alltid i broderade strumpor, och jag själf, den angenäme anekdotberättaren.

Ödet, som älskar de djärfva och uppslitande paradoxerna, tvingar den poetiske Robert att dagarna i ända kopiera siffror och lönestater, hvilka knappast ens hopräknade i kolumner bilda några af de peruanska guldberg, som kunna inspirera en glöddande fantasi. Ej litet af den dysterhet, som präglar Roberts under växlande signaturer publicerade dikter leder också sitt ursprung från disharmonien med denna andefattiga syssla, och mer än en gång har han tänkt taga det ödesdigra språnget och lösgöra sig från skyldigheterna att föra konto öfver för-

supna poliskonstaplars och exekutionsbetjänters löner. Han skulle då i stället söka en befattning — i posten. Där vore han på sin rätta plats. De älskandes kärleksbref, hatets förbannelser, trolofvades med sista hjärteblodet nerskrifna afskedsbref, makars alkovförtroenden och de svartsjukas nervösa kråkfötter med snaror i de dubbeltydiga orden, allt skulle här glida genom hans bleka, hvita fingrar. Hvilken eggelse för en poet att känna lifvets ström rinna genom sina händer, att lefva i en atmosfär af hemligheter, slutna visserligen, men dock half-röjda genom stil, papper och lukt! Ty hvem måste icke igenkänna yrkesskönhetens starka parfym, världsdamens långa, engelska skrift eller salmonibrevfets med smutsig tunga hopsmetade krogkuvert? Olyckligtvis hade Robert redan blifvit ordinarie i vårt verk, medan han i posten måst gå som extra utan lön. Så fanns intet annat att göra än att med jämnmod söka bära ödet.

Erik, filosofen, hade att göra med stadens vattenledningar. En så afgjordt metafysisk intelligens hade ingen svårighet att finna mening och symbolik i sitt arbete utan att ens behöfva tillgripa Heraklits här väl tillämpliga, men onekligen slitna: allt flyter. Detta vattenledningsvatten, som cirkulerade lifgifvande och klart öfverallt, hvar man ledde rör och satte kran, kunde, om man tänkte på den allestädes förefintliga och nödvändiga spridningen, illustrera den panteistiska gudsförklaringen, medan samma vatten, om man i stället besinnade, att det likväl med alla sina tusentals flöden strömmade från en och samma bassäng — där borta vid

Grundsborg — också förde tanken till den monism, åt hvilken den moderna vetenskapen lutade. Erik kunde således alltjämt filosofera, medan han förde de stockholmska vattenledningarnas konto.

Holger, vivören, hade, om någon nemesis funnes i världen, bort sättas att föra bok öfver hittebarnshus och andra hus, men han hade hunnit förbi oss alla och vikarierade för stadskassör och aktuarie. Han förtjänade dubbelt så mycket som vi andra, men det sågo vi utan afund, tänkande på hans dryga erotiska krigsomkostnader. Men han var också mönstret för en prompt och punktlig ämbetsman af utomordentlig flit, och om icke hans ryktbarhet som roué varit så grundfast inom verket, att den öfverhufvudtaget icke kunde betvivlas, hade en skeptiker kunnat undra, när han fick tid att begå alla sina erotiska skändligheter.

Hvad ego-undertecknad slutligen angår, är mitt göromål litet af hvarje, och jag textar med samma känsla af väl använd tid i protokoll och inlagor mina prydliga snirklar och uncialer. Anekdoten kan ju — Herren vare lofvad — knytas till allt i världen, och det är mig också så likgiltigt, hvarmed min föreställning har att tumla, bropengar, slussafgifter, drosknummer eller renhållningspoletter.

Man skulle kunna tycka, att vi fyra borde hafva nog af hvarandras sällskap uppe på ämbetsrummet och utom detsamma icke uppsöka hvarann. Vi hyckla också obegränsadt inbördes oberoende, men äro i själfva verket oskiljaktiga som ler och långhalm. Det tyckes som man nästan nödvändigtvis måste få någon likhet med den eller dem, med hvilka

man dagligen och stundligen sitter öga mot öga. Så inbillar jag mig, att det också bör ligga ett syskondrag öfver oss, när vi med våra portföljer i ett led komma öfver Riddarhustorget. Alla le vi också mot Stockholm och dess inbyggare med samma leende, de invigdes leende, djurfodrarnes öfverlägsna leende mot menageriets främlingar. Vi fyra känna lagarna för stadens blodomlopp och stoffväxling, vi veta hvad den stora polypen behöfver för att lefva, vi känna synderskans lönliga laster och hemliga trafik.

Men det är icke blott detta dagliga anammande af de stockholmska mysterierna, som med sin mystik förenar oss. Vanans och organisationens makt har fastmer ett af sina vackraste exempel i vårt kotteri. Med årens lopp hafva vi fyra bildat en kvadrat, i hvilken småningom hela lifscirkeln efter alla konstens regler blifvit inskrifven — och endast i denna fyrkant hafva vi med något behag vår varelse. Hvar skulle utom densamma i den profana världen Robert så suveränt få behärska diktens himlar och helveten, Erik så oemotsagd få förvilla oss in och leda oss ut igen ur spekulationens irrgångar, Holger så sultanmässigt regera kvinnokönet och jag med så säker applåd berätta mina anekdoter?

Därför besöka vi samma krogar och källare och dränka under intelligenta samspråk och i ömse-sidigt växande högaktning de mörka snökvällarna i den skimrande whiskyn. Långsamt smälter och förintas det klara isberget i dryckens fräsande malström, medan de sömnigt skälfvande gasblossen öfver våra hufvuden spegla sig i de stora glasens

slipade ytor, liksom irrbloss, hvilka vår tanke springer för att fånga mellan de svarta stammarne i en mörk valpurgisskog, och kafésorlet gungar våra bedröfvelser till ro, mjukt som våra mödrars armar när vi voro små och gräto öfver orättvisor och underbetyg.

Hell dig, aftonens förlossande whiskyalk och de trognas tröstande sorl genom krogens rökelseskyar!

Men när vi länge skrattande och gestikulerande stått i en grupp på de isade hvita gatorna, och våra skuggor fallit om hvarandra i lyktskenets bleka snö som fallande svarta käglor, nå vi småningom hörnet, där vi taga afsked och tacka för aftonen. Det blir plötsligt besvärligt att finna ord, och innan händerna skilts, är hvar och en redan i sin ensamhet. Med några nervöst brådslande steg skynda vi ur hvarandras synhåll, men sedan blir gången åter släpande och långsam, och tankarna flyga trötta och lågt utefter snön. Det hastar icke till mötena med tysta, mörka rum, med gömda porträtt, gulnade bref och kvarglömda ord, som eka i dunklet öfver hufvudgården.

Klart är i alla fall, att ett dylikt samlif likväl gifver parterna en grad af outhärlighet, som småningom blir en lufsorsak, och det är därför som jag ännu icke kunnat hämta mig efter dagens stora händelse — vår Eriks förlofning. Filosofen, för hvilken kärleken endast varit ett etiskt problem och kvinnan ett psykologiskt studium, plötsligt stående på brädan till den äktenskapliga hamnen, glad, men något svindlande och osäker på benen, ungefär som

en passagerare, hvilken, förvånad öfver den vackra resans slut och den plötsliga ankomsten till destinationsorten, kryssar ut på landgången, se där onekligen en syn, ägnad att väcka betraktelser. Åtskilliga kätterska infall på bekostnad af metafysikens majestät, till hvilka Erik på sista tiden gjort sig skyldig, hade nog bort väcka våra misstankar, om icke sokratisk ironi och dialektisk djäfvulsadvokatyr också hört till det frimureri, som läres i filosofiens högre grader under det förtroligare umgänget med »jaget» och »icke jaget», och vår vän så lyckats dölja den kris, som sommarens Söderteljesejour vållat i hans väsen. Det är tydligen farligt för filosofer att ändra läge, och Erik, som alltid uttalat sitt förakt för chimäriska flyttningar i tid och rum, skulle ej ostraffadt lämna Klara Södra Kyrkogatas meditativa stillhet.

I hvarje fall öfverraskades vi lika komplett som af en lotterivinst eller ett attentat, när tidningen i morse förkunnade Eriks »unga lycka», som förlöfning heter i det moderna novellspråket, och vi afvaktade affällingens ankomst till verket under tyst och melankolisk spänning. Men han infann sig först vid middagstiden och hade då »Arbogas skönhet» med sig under armen, ty att hans trolofvade utförde den funktionen i världen hade under förmiddagens lopp — ovisst ur hvilken källa — spridd sig i verket. Vi väntade med en smula skadeglädje, att vår filosof alldeles skulle tappa handskar och vantar i denna nya situation, och han darrade också synbart på manschetten. Men sanningen likmätigt måste det erkännas, att vi andra voro långt mer för-

lägna än han, blyga på hans vägnar och blyga för oss själfva, medan vi dunkade honom fram och bak i ett öfvermått af lyckönskande och bugade för hans tillkommande. Men »Arbogas skönhet» tog saken enklare och muntrare. »Jag känner er allesammans genom Erik,» sade hon, och vi bugade igen och förstodo, att vi redan voro förrådade och utlämnade till fienden, och att vänskapen var slut. Så iakttog vi den forna vännens tillkommande och funno henne frisk och täck. Hon hette Marie-Antoinette, utan att eljes hafva något särskildt habsburgskt eller drottninglikt öfver sitt yttre. Hon var uppnäst och blond med blå ögon — vackra åtminstone för att vara från provinsen, som det heter i den gamla pjesen, och en ungdomlig, mjuk figur. Hon var icke illa klädd, tydligen uppriggad för den allvarliga händelsen hos en förfaren stockholms-sömmerska, och endast det körsbärsröda parasollet med arboga-kryckan, som föreställde en liten hund, gaf bilden af en småstads parisiska modehandel i hörnet af storgatan och stora torget.

Flera af verkets förmän lyckönskade Erik och njöto tydligen af flickans klara skratt och sjungande västmanländska, som genljöd genom det grå ämbetsrummet, i hvilkets dörrar de nyfikna vaktmästarnes koloristiska krogansikten lyste. Filosofen förvärfvade en tydlig triumf. Omedvetet hade man nog tänkt hans tillkommande med lornjett, kortklippt hår och abstraktioner öfver bröstkorgen. Intet af detta var fallet, och lycklig som en gosse, som bär sin premiebok genom klassen, seglade Erik ut i förstugan med sitt lilla djupsinniga barnahufvud halft

skymdt af den höga Maria-Stuartskragen på sin älskades höstkofta. En minut därefter sågo vi genom fönstren filosofen komma ut på gatan, äktenskapligt öfverskuggad af det körsbärsröda parasollet, och försvinna på Riddarhustorget. Hans rygg var rakare än vanligt, där han gick, men nacken mera böjd. Det var väl en omedveten afpassning i längd med fästnön, men på oss, som voro vana att se metafysikern bära hufvudet starkt bakåtlutadt mot rockkragen, såsom för att bättre se upp mot molnen och sina egna högtflygande begrepp, gjorde det ett egendomligt intryck.

Vi väntade alla, att tungbanden skulle vara lösta nu, när spänningen var öfver och meddelssamhetens tröstestund inne. Men vi hade fortfarande lika svårt att hitta ord och kände oss illa till mods.

»Ja, nu är kvartetten upplöst, och vi få i stället nöja oss med en trio,» sade jag. »Egentligen borde vi i dag ej skiljas åt, men fira gemensamt graföl.»

De båda andra studsade till ett ögonblick, sågo på mig och jag tillade:

»Ja, jag menar naturligtvis ingenting elakt med det — vi önska honom alla ju bara lycka.»

»Ja visst, bara lycka,» inföllo de andra i korus.

»Att redan vilja binda sig,» sade Robert, skalden. »Det är ju i alla fall att afsäga sig mystiken i lifvet, äfventyret, det obekanta, som kommer och går och gör oss sälla och olyckliga. Det är blott den ensamme, som äger stämningslifvets fullhet... Tänk att intet längre hafva att vänta på!»

Det var Roberts vanliga betraktelser öfver för-

lofning och äktenskap, och de brukade eljes sällan undslippa utan ett mildt skämt. Ty det måste medgifvas att vår vän skalden knappast är så utrustad af naturen, att han har skäl att gå och vänta på de erotiska miraklerna. Han är mycket lång, mycket tunn och gelatinfärgad. Hans eldsjäls afspegling i ögat är matt, och ehuru han med en sällsynt blick genom binokeln kisar på alla damer han möter, har han knappast haft några andra äfventyr än dem, som med måttliga siffror kunna specificeras i konto pro diverse.

Men i dag verkar denna barnatro på sagoprinssessan med det halfva riket och primadonnan, som stiger ner från segercharen, rörande såsom ett tro- och vänskapslöfte åt oss andra, och vi nicka förstående. Så får Holger i sin tur en ostädfbar lust att också han lägga en tribut på vår reducerade vänskaps altare. Han vrider sin svarta mustasch och utbrister:

»En nätt flicka, en nätt flicka, icke för mycket blond, snarare cendrée, smala vackra ögonbryn... men ändock, Herre Gud!»

Vi förstå också det vänskapslöfte, som ligger i den professionelle förförarens embarras de richesse och nicka igen. Men själf har jag intet att säga, och med händerna i fickorna skyndar jag hem.

Nu har det blifvit kväll. Jag har rökt ett helt paket cigarretter och sökt lugn hos mina guld fiskar, men känner mig uselt fattig och sorgsen, där jag vandrar af och an i mitt halfskumma rum och tänker på den förlorade vännen. Jag söker resonnera med mig själf. »När man icke längre är fyra, spelar

man trekarl,» säger jag, men det hjälper icke. Jag skulle önska jag kunde gråta, så tomt känns det. Det är väl den vanliga optiska illusion, som man erfar, när någon rycks bort ifrån en — känslan af att just den förlorade är den käraste, den mest outhärlige. Det förefaller mig just nu, som om filosofen med sina dialektiska saltomortaler öfver whiskyn vore den ende af de tre, som jag höll riktigt af, och saknaden af hans svärmiska gossansikte med de litet arrangerade tankeveckan i pannan och af de fyra, fem putslustiga talesätt, som jag lärt mig älska hos honom, aldrig skulle kunna ersättas. Eller är saken kanske djupare än så, kanske är det så att detta oväntade affall från kamratkretsen isar mig som ett tecken på dess egen otillräcklighet och hemliga falskhet. En liten flicka från Arboga med ett par blå ögon, vackra för att vara från provinsen, är då tillräcklig att slita lifvets och vänskapens fostbrödraband! Vänskapen är då intet annat än ett provisorium, slut när kvinnan kommer, en vestibul, som man går igenom för att komma in i våningen? Men hvarför då så många ord och så många ceremonier?

Och jag öfverraskar mig själf med att framför de andäktigt lyssnande guldfiskarna hålla ett litet afskedstal till den käraste af min ungdoms vänner, som jag, stackars utblottade djäfvul, nu också gått och tappat: »Bäste Jerker, du allas vår kära tankekruka... Nu skall du, fast du ej själf tror det, undergå en radikal förvandling till en borgerlig och huslig kruka, i hvilken din fru gemål vill hitta litet af hvarje, som bör finnas i en väl furnerad dito:

olja, russin, sirap och såpa. Men, käre Jerker, tro ej riktigt den praktiska kvinnan, utan låt kärlet åtminstone bevara något af sin förra smak, smaken af tankens starka syror, af idéns dödande och frigörande saft. Och var sedan hårdig och gå icke sönder i onödan och förtid. Minns, att du ändock från början är ett kampaniskt vinkärl, gjutet i eld, och att krukans måste gå länge till brunnen, innan den kommer hanklös hem.»

*

Det var en marsafton, en af fröken Constances torsdagar, och med en suck af lättnad öfver min återvunna ensamhet hörde jag allt hennes siden frasa ut genom dörren. Ett ögonblick därefter stod hon utanför mitt fönster och väntade på spårvagnen. I den skarpa kvällsluften, mot hvilken lyktflammorna skälfde hemlöst och ängsligt mellan svartnadt grenverk, såg jag henne stå med kjolarna upplyfta baktill på parisiskt vis och de spännprydda blanklädersskorna i gatsmutsen, och hon blickade sig omkring bedjande och hjälplös, såsom efter en riddare, hvilken på sin starka arm skulle bära henne högt öfver den våta modd, i hvilken ett orimligt öde låtit hennes Cendrillonfötter förirra sig.

Hennes anlete kunde jag icke urskilja genom det fallande mörkret, men jag såg det ändock, ty blicken sufflerades af mina händer, som nyss hållit hennes hufvud emellan sig, och mina fingrar bevarade intrycket af detta barnansikte, som var så hårdt att röra vid, fast det såg rundt, gropigt och mjukt ut. Mina fingrar mindes hennes tinningar, förhårdnade

kring futtiga och själfviska tankar, de utstående kindbenens simpla lifsbegär, den hvassa hakans onda vilja. Men öfver detta låg som en mask ett barns skära och hvita hy. Ögonen voro så blå, munnen så röd kring en kattunges hvita tänder, skrattet friskt och oskyldigt, liksom genljudande i en bebés silfverbägare. Och när fröken Constance kom vandrande med skuggan af hattbrättena glidande öfver detta läsflickansikte och solen i sitt askgrå hår, blefvo förbigående herrar, äfven de erfarna, lyriska till sinnes och suckade öfver sin förgångna ungdom och sina svikna ideal, precis som salig Heine, hvilken med händerna hopknäppta öfver dylika hufvuden tyckte om att läsa sin syndabekännelse.

Men nu kom spårvagnen, och den unge konduktören böjde sig med artig ifver för att hjälpa den i gatsörjan strandade Cendrillon upp på sin vagn. Hur mjukt och tacksamt stödde hon sig ej mot hans arm, medan hon såsom en frigjord fågel med ett litet hopp lyfte sig upp på platformen, och hur dårande måste icke den lätta doften af parmaviol från hennes ljusa hår hafva strömmat mot hans ansikte! Spårvagnskonduktören såg säkert i henne en kvinnlig ängel, som han skulle drömma om ännu på dödsbädden. Men nu lyfte fröken Constance den lilla pälsmuffen i jämnhöjd med hattfjädern, gjorde afskedshonnör åt mitt fönster och försvann. Men jag var lycklig att galanteriets och förtjusningens komedi var förbi och gladde mig åt att få sjunka bredbent ner i en länstol och röka cigaretter vid min grogg en lång, tyst afton.

Emellertid var det mörkt i rummen. I det lilla

förmaket smögo sig de gamla svarta stolarna af päronträ tätare ihop i dunklet, i en allt tystare, magnetisk kedja kring divansbordets album med bilderna af de döda.

Ensamt den gamla uppslagna taffeln lyste i en från gatan snedt fallande ljusstrimma med sin inslumrade klaviatur och sin lyrformiga, gyllene pedal. De gulnade tangenterna drogo mig till sig. De gömde melodier och sval, klar luft från min barndom, ekot af min lefnads bästa röster, minnena af alla, som burit kärlek genom mitt lif. Och jag fick ett begär att spela för att meddela mig med det förgångna och de frånvarande, för att minnas, att jag icke alltid varit sådan som i dag. Tonerna skulle säga något af det, som min tunga aldrig mera förmådde. De skulle vädra ut fröken Constances violparfym och mina egna falska kyssar och eder. Så satte jag mig ner och slog på måfå an de lösspelta, surrande tangenterna.

Men jag hade knappast börjat spela, förrän jag spratt till för ett mer anadt än verkligen hörddt ljud. Det var en kväfd klagan, eller snarare bara känslan af, att ett väsen, som jämrade och sörjde, fanns i min närhet. Det kunde vara en fågel, som kommit in af misstag och halfdufven af rumsvärmen längtade till luften och sitt bo igen, en vilsekommen hundvalp, som tjöt svagt under sin stol, eller ett litet barn, som i sömnen suckade öfver sin öfvergifvenhet. Jag tittade ut mot den halfskumma filen af mina tre rum utan att upptäcka något misstänkt och slog åter an ett par ackord för att komma ifrån en förnimmelse, som tydligen berodde på sjukligt

upprörda nerver. Men ljudet höll i sig. Det var ingen inbillning. Intrycket af, att det inom räckhåll fanns en lefvande varelse, som led så den ej kunde återhålla sin klagan, blef allt starkare och pinsammare. Jag kunde ej uthärda denna svaga kvidan, som från en af smärta redan halft förlamad mun. Jag kastade min cigarrett, tände ett ljus och gjorde en noggrann inspektion genom hvarje vrå af mina rum. Men det fanns ingen vilsegången där inne, icke en varelse, och intet företedde något ovanligt. I förmaket flyttade jag till rätta några fotografier, som Constance bragt i villervalla, och lampskärmens skefva lutning öfver kupan och de halft utdragna lådorna i byråar och bord berättade tydligt som visitkort hennes besök. Det var en instinkt hos henne att lämna oordning och disharmoni efter sig. Men eljes var allt som det skulle. Inne i arbetsrummet sofvo böckerna fridfullt på sina hyllor, och i sängkammaren brann ännu den lilla spritlampan, vid hvilken Constance krusat sin lugg, med fladdrigt blått sken.

Så skakade jag på hufvudet åt mig själf, tog aftontidningen ur breflådan och sökte läsa. Men alltjämt hörde jag den hemlighetsfulla klagan — den blef en svag, hemsk musik liksom från ett sällsamt, aflägsset instrument. En af mina vänner brukade berätta, att han i sömnen stördes af en älskad men sviken kvinna, som med ett blekt och skinande ansikte i töcknet alltjämt spelade en och samma utdragna ton på en theorb — och jag föreställde mig att denna ton lät som denna aftons ihållande, förtärande kvidan.

Till sist höll jag icke ut längre. Det var bäst att rymma fältet tills hörselhallucinationen var öfver. Jag ryckte till mig hatt och kapp och formligt sprang på dörren. När jag väl hunnit ner på gatan, drog jag ett djupt andetag. Ty nu var det försvunnet, det hemlighetsfulla lätet, och med välbehag lät jag örat i stället insupa stadens buller, vagnsrasslet, spårvagnsklockorna, stegen och stämmorna. Jag tänkte på, hvilken kärlek äfven fantasimänniskorna, trots alla bedyranden i motsatt riktning, hafva för det normala, alldagliga lifvet, och log åt mig själf. På kaféet fann jag snart en hel krets af glada aftonsupare, och vi språkade och glammade, så jag glömde bort hela saken. När jag åter vid midnatt trädde in i mina rum, var det också utan spänning eller oro, med vanlig automatisk likgiltighet. Men med ens tvärstannade jag alldeles kall i hela kroppen och med skälfvande knän. Den hemska, sjungande klagan hade icke förstummats. Det var som om det hvita månljuset, hvilket fosforescerande, i en bred ström flöt in genom fönstren, fortplantade ljudvågorna tydligare än vanlig luft, och det okända väsendets klagan darrade genom natten nästan melodiskt i sin kväfda gråt. Jag ville fly, men kunde ej. Den klagande tonen drog mig in i den hvita månfloden, och jag tyckte mig känna dess sken lekamligt, som man känner solsken, mot ansikte och händer, men icke med värme, utan med den genom märm och ben skärande kylan från en döds läppar, och kalla, som isade tårar, föllo de hvita ljuspartiklarna mot min panna. Och steg för steg drog tonen mig vidare, den blef högre och högre,

intill dess den skälfde alldeles i mitt öra. Jag stod framför blomsterbordet i mitt förmaksfönster, och med ens såg jag att det var en misshandlad växt, som grät.

Det var Elnas hvita calla, som halft vissnad hängde på bräckt stjälk och i hvilken man än tyckte sig se greppet af den brytande handen. Och jag såg Constance stå där, mörderskan med barnansiktet och de himmelsblå ögonen. Hennes röda mun var hårdt slutet kring det brottets skratt, åt hvilket hon ej fick gifva luft, och ansiktet vaxblekt af lust, medan den lilla runda men benhårda handen kände stängeln brytas och blommans saft förrinna mellan fingrarna. Hon hade listat ut att den var mig kär, som det heliga minnet af den för alltid gångna kvinnan, denna hvita växt, som blommade alltjämt i vinterns brytning till vår, fast gifverskan var för alltid borta, och hon hade lemlästat den och dödat den, hon, mörderskan, som jag kallade min älskade!

Men jag böjde knä och kysste blomman, och så lossade jag den från stjälken och frälste den från dödspina. Och då förstummades med ens klagotonen, den kvidande klangen dog i en gungande vibration som ljudet från en brusten sträng. Det blef så tyst, så tyst i rummet, att jag hörde mitt hjärta slå, och sakta föll ett tungt, mörkt täckelse öfver min inre syn. Det var som om ett kistlock, täckt af jord, skrufvats till öfver Elnas slutna ögon och Elnas domnade leende, och en hel stad blef för-mörkad och osynlig med mullen öfver hennes ögon och hennes leende. Gator, som jag gått på, medan jag väntat på henne, rum, som jag suttit i med

henne, fönster, som varit lefvande, därför att hon någon gång funnits innanför dem, träd, som grönskat på den väg hon skulle komma till mig, allt försvann i beckmörkret, och i denna nattens stad gick jag själf som en blind och trefvade mig fram med käppen. Jag letade ord, som jag tappat, tankar, som jag glömt, minnen, som jag mistat och förverkat. »Elna,» ropade jag, »Elna,» men mörkret omhvarfde mig, och mitt rop dog som ett meningslöst sorl i en bergskrefva i fjärran, och ekot af allt sorlet utan mening dog också det i mörkrets tomhet.

Men med den hvita blomman vissnad mot mitt hjärta öppnade jag ögon, mun och händer mot den hvita månfloden, mot den kalla dödsfloden, för att den skulle genomströmma mig och föra mig bort.

*

Nästan det vemodigaste ögonblicket på dagen synes mig den stund vara, då jag på min vanliga restaurant slagit mig ner för att begynna min ensamma middag och kyparen lyft locket från soppskålen. Jag håller upp åt mig själf, men imman, som stiger ikring mig med sin varma lukt af rötter och gryn, har en förunderlig makt att återkalla för ögat mitt barndomshem. Den banala silfverskålen framför mig förvandlas till den gamla soppterrinen af mariebergsporslin i mitt föräldrahus, med det gröna kålhufvudet till knopp på locket och de bjärta, utslagna rosorna i den gulaktiga glasyren. Men genom imman från soppskålen ser jag min mors bleka, tunna ansikte under den tjocka, bruna chinjongen, och tröttad af besväret att hålla

upp med den tunga silfversleffen, rör sig hennes matta, hvita hand med de små blå ådrorna långsamt genom ångan. Vi äro många till bords, tre bröder och två systrar, flickorna på sidan om far, gossarne på sidan om mor, alla med sina bestick, sina bågare och servetteringar af silfver. Karl-Erik, den yngste af oss, har nyss läst bordsbönen med sin gälla, hesa röst och tittande under lugg med glänsande, alltid feberaktiga ögon. Och uthungrade efter de långa skoltimmarna på de skumma klassernas bänkar och utfrusna efter vandringen hem öfver de snötäckta, blåkalla gatorna, känna vi det nästan högtidligt att sitta på de gamla rottingsstolarna i den varma salen med den rykande soppan framför oss, medan gasen sjunger i kronkuporna öfver våra hufvuden, och de gamla oljeporträtten af farfar som stadsmajor och farmor i änkedrottning Desiderias hårklädsel se från väggen ner på vårt bord och vårt dagliga bröd. Men medan vi med långsamma skedblad äta vår soppa, höra vi tysta på far, som talar med mor om kriget och Bazaine. Hans otåliga, otillfredsställda stämma blir het och hvass, när han förkunnar »hunnernas och vandalernas» framgångar vid Metz och talar om den usle förrädaren, som kapitulerat. Omedvetet identifierar jag Bazaine med en svartmuskig och blek gammal herre, som är general och ibland på examensdagar och avslutningar uppenbarar sig i skolan. Men långt mer än kriget och förrädaren intresserar mig min far själf. Hög ämbetsman, oändligt upptagen, syns han så pass sällan för oss barn att den svartklädde, högreste mannen verkar halft fantastiskt på oss, helst som han

oftast förekom i frack med en lång rad af ordensstjärnor, och lakejer till och med hämta honom upp till slottet. Men i synnerhet verkade han sedan en bestämd gång hemlighetsfullt på mig. Det var en afton, jag såg honom sitta alldeles orörlig, som en bild, framför elden med det tungsinta hufvudet lutadt mot den ända till hakan hopknäppta svarta lifrocken. Och den aftonen, när jag låg i min säng och min mor gick sin kvällsrond genom våra barnkamrar, frågade jag henne, hvarför han såg så ledsen ut.

»Å, far är icke ledsen för något särskildt,» sade hon och strök håret ur min panna med sin matta, släpande hand. — »Ja, men han är så ofta ledsen,» envisades jag och släppte icke min mors hals, som jag omfattat med båda armarna. — »När man har ett sorgset sinne,» svarade hon, »sörjer man utan orsak och utan att man rår för det; det önskar jag att du aldrig skall få, Fred.» — »Ett sorgset sinne». Hur märkvärdigt och sagoaktigt ljud det icke! Sedan den kvällen blef min far en annan, och jag såg aldrig på honom annat än med undran och spänning, och när han någon gång lade handen på mitt hufvud, kände jag mig i kontakt med en isande hemlighet. Och sedan dess hörde jag honom aldrig tala utan att jag ryckte till, och vid bordet såg jag litet emellan mot hans plats. Hvad kunde icke ske med en man, som hade ett »sorgset sinne»?

Men när måltiden räckt en stund och den första hungern stillats, blef det lifligare kring bordet. Far slog i det ena glaset vin efter det andra och blef röd och het i ansiktet, och vi barn började hviska

med hvarandra. Anton talade alltid med Martha och jag med Maria, medan Karl-Erik, den yngste, älsklingsbarnet och sorgebarnet, alltid sjuk, med en rad af medikamentsflaskor och pilleraskar bredvid sitt kuvert, satt tyst för sig själf, vaggande på stolen, borta med sina stora ögon, »stora som te-koppar» brukade vi säga med Andersen. Anton och Martha voro mönstersyskon med bara A i betyg och alldeles blanka anmärkningsböcker. Snörräta vägen gingo de till och från skolan, glömde aldrig sina läxor, och när de voro lediga, sutto de och ordnade sina stora samlingar af sigill, frimärken och mynt, och det var svårt att säga hvar det var bäst städat, i Marthas dockhus eller i Antons lek-saksskåp. Men Maria och jag voro sorgesyskonen, som fyllde hemmet med våra tusen missöden och bedräffelser och ändock alltid voro stadda på upp-tåg och äfventyr. Skymningens af gula lyktor upplysta Stockholm var för oss en stor, lefvande sago-bok med alla sina gator och torg, hemlighetsfulla genomgångar genom husen och mörka, af träd och klockklang genljudande kyrkogårdar. Så hade vi mycket att hviska om vid bordet, vi alla olika och oförenliga syskon.

Men när vi kommo till efterrätten och fars portvinsflaska var halftom, kom anekdoter från Ulriksdal. »Då säger kungen till Dimirian» — Dimirian, det lät mystiskt, nästan som ur Tusen och En Natt, och jag såg första-maj-kavalkadens Karl XV på häst utanför orangeriet å Ulriksdal, men bland dess palmer stod en vizir i turban och guldstickade vidbyxor. Så är vår middag åter slut,

och vi sändes till barnkammaren och våra läxor. Men medan jag i Lyths tyska läsebok läser historien om Abu Casems tofflor, hör jag en glad musik utifrån salen, en musik, underligt motsatt den alltid trötta, af omsorger, barnsängar och en mjältsjuk erotikers nycker utslitna kvinna som spelar, och den svartklädde, mörke man med det sollösa, stela ansiktet som hör på — en lifsvarm, af söderns kvitter, skratt och skvalp brusande musik. Det är uvertyren till »Den tjufaktiga skatan» af Rossini...

Just här hoppar jag till. Kyparen sticker mat-sedeln under ögonen på mig. Utan att märka det har jag ätit min soppa, och på fem minuters tid har hela denna långa härfva af bilder från barndomen nystats upp för min fantasi, och jag återfinner mig själf i en modern restaurants lyx af stuck och förgyllningar. Ser jag ut genom den stora glas-skifvan bredvid mig, är min barndoms patriarkaliska och kärvänliga Stockholm borta, och framför mig ligger en metropol i målbrottet och slyngelåren, med storstadens skrytsamma fasoner, men utan dess berusande trängsel af brokiga människoöden. Jag känner mig vilsekommen i denna tomma stad med den pigfina elegansen och de fyrkantiga idealerna och längtar tillbaka till min barndoms originella och lifsglada residensköping, dansande till Foronis italienskt lifliga taktpinne. Ser jag inåt kaféet, synes mig salen lika obehagligt förändrad sedan Karl XV:s dagar. Det sista skimret af Fredmanshumörets heta och röda lifsbrand är borta från dessa tunga typer af modern alldaglighet, och af allt slags prästerskap är Mammons säkert det tråkigaste och det enfor-

migaste. Och jag dyker ner i en tidning för att se och synas så litet som möjligt i den degradering, som det är att vara källarkund i stället för att äga hem...

Men när jag hamnat i mitt hörn i kaféet och cigarrökens ringlar ikring mig slå bryggor för fantasien, vakna åter de gamla hågkomsterna, och med en historikers vemod öfver ett hopstörtande och sönderslitet rike, tänker jag på min barndomsvärlds och mitt föräldraheims undergång. Kaféets tunga sorl förfinas för mitt öra till den spröda, ömtåliga klangen af de gröna glas, i hvilka sorgehusens mosel drickes, och en lukt af granris omsluter mig. I ett ögonblick är jag borta från kafésoffan och sitter i den skakande hyrvagnen och ser genom dess fönster ut på staden! Hur olika ter den sig icke härifrån, medan liktåget sakta närmar sig Norrtullsgatan! Hur meningslös förefaller icke människornas brådska här inifrån! Hvarför skynda så för att ändock alltid till sist blifva upphunna? Och hur överklig har ej på en natt lifsströmmen där ute blifvit, i hvilken vi själfva i går som alla andra sorlade och hastade. Ansikten, som gå förbi, se in till oss halft skyggt och halft nyfiket, och vi blicka tillbaka såsom på varelser från en annan planet. Och ändock är det bara ett glasfönster emellan oss, en natt och ett glasfönster! Så när det långsamma tåget Kungsbacken och Norrtullsgatan, de döda stockholmsbornas ännu halfidylliska spatserbana. Hvilken underlig stämning öfver dess småstadsstilla hus och inhägnade trädgårdar! Här lågo förr det glada Stockholms utvårdshus med

täcka skänkjungfrur i mössa och lifstycke, baler med lemonad och hvita stubbar och yra kavaljerer, som drucko Frontignac och Syracuse. Här har lifstörstens egen skald, lifsyrans evangelist, Bellman, åkt som ung elegant med Chloris och Climène och vårvisan instucken i sidenvästen, här har han suttit ensam vid brännvinet, som åldrad, försupen och söndersjungen spelman, och låtit den nergående sommarsolen värma sitt bleka ansikte på bänken hos Mummer. Vägen kröker förbi Stallmästargården, i hvilkens fönster vi själfva, när de första träd-rundlarna löfvas och Brunnsvikens vatten sorlar hans visor, stå lutade mot flickan och höra de krossade instrumenten spela en svag och aflägsen, men hörbar och beständig psalmsång till den korta munterheten i vårt blod. Men vagnarna rulla vidare, rulla oupphörligt mot kyrkogårdsgrindarna, och nu skymta de skrumpna, gamla kransbärerskorna, fattiga, maktlösa och rynkiga gamla parcer med kalla, gröna blad för de dödas hviloläger.

Nu drömmer jag öfver de bortgångna, öfver gossen med ögon stora som de Andersenska te-kopparna, som dog först, Karl-Erik, den yngste och mest älskade, kanske därför att han var minnet af föräldrarnas sista och djupaste försoning, en sensommarkänsla af lycka före vintern. Och efter Karl-Erik — cigarrmolnen ikring mig binda band öfver många och långa år — båda de gamla strax efter hvarandra — och alla på samma åkfärd öfver Kungsbacken och Norrtullsgatan, förbi Stallmästargården och dit bort till griftstaden på andra sidan om det gröna, stilla Haga.

Och syskonkedjan blef splittrad med hemmet. Maria, min lilla leksyster, upptågsmakerskan, som drog mig, drömmaren och drönaren, med sig på äfventyr, hon reste sin väg från oss alla och sitter nu där borta i Amerika med sitt barn. Det kallades i staden »familjens skandal», men jag förstod dig den gången, min vågsamma, käcka syster, hvilkens ljusa mod jag älskade redan som barn, och jag förstår dig än, när du vill hafva världshafvet emellan oss och din självvalda ensamhet.

Martha är så mycket mera säkert och borgerligt gift med sin brukspatron och har ett stort landt-hushålls hela stat på sina skuldror. Och allt det reder hon ut med en beundransvärd duktighet. Hvar höst sänder hon mig frukt, och hvar jul sänder jag henne en vas eller en lampa, det är vårt mellan-hafvande. Så är Anton den ende, som finns kvar i Stockholm, och Anton är en af börsens ryktbarheter och riksdagsman i Första kammaren, han är också rikt gift med en dam, som läspar och som jag kallar min svägerska, och har ett hem fullt af plysch-möbler, cuivre-poli, draperier och oljemålningar, som han vinner på lotterier — han vinner i allmänhet och på allting. Jag är hos honom julafton, nyårsdagen och påskafton och någon gång dessemellan »i hvardagslag och på husmanskost», och då visar han mig alltid byggnadsritningar på sitt sommar-slott, som bygges och bygges om i evighet. Det är Antons oro, att hans hus skall »sätta sig» med tiden. Jag vet nu ej, hvad det skulle göra, ty Anton är gråhårig och har inga barn, och nog står hans franska renässansslott honom ut. Men dylikt

tänker icke Anton på, ty han är uppburen af sin samtid och en jovial man.

Men jag då? Jag själf, ipse ego? Jag har föräldrarnas svarta kabinettsmöbler af päronträ, som bilda sin frimurarkedja kring albumet med de dödas porträtt, och för resten bor jag här — på den här restauranten och det här kaféet. Hvarför? Det är stilla och godt, med ett utmärkt portvin, som jag dricker gärna, precis som far, medan jag ännu, liksom när jag var barn, tänker på hvad det är att hafva ett »sorgset sinne». Och här i kaféet ser jag på den gamle herrn, som alltid har vikt åt sig bordet vid kaféfrökens disk, ungefär som en löjtnant ser på en kapten! Det blir mitt avancemang, när de nästa fyra, fem åren gått. Då är den gamle herrn med de hvita polisongerna nog borta, och jag sitter där i stället bredvid fröken och dricker där likören till kaffet och whiskyn till kvällen. Det hörnet bredvid alla måttflaskorna i den mjuka, nersuttna soffan blir min vrå, och aflägsnare, längre bort, tystare skall då för mitt öra ljuda den tunga klangen af de gröna glasen, i hvilka begrafningsmoseln dracks i mitt döda barndomshem.

Koblenz.

En skildring från 1791.

Koblenz' klockor ringde tolf. Den allvarsamma klangen från den protestantiska Andreaskyrkan trängde med sin magisterstämma genom det lifsglada katolska spelverket i dômen, men dettas tonslag höllo längre i och fyllde solluften med sorglöshet och musik. Det var en sen men varm septemberdag med moln på flykt mot norr i hög blå himmel och uppström i Rhen efter regnväder. Vindstötarna förde genom gatorna ett lätt sorl af skummande vatten. Höstmarknaden belamrade icke blott salutorgen med ett vimmel af grönsaksstånd och fruktkärror, med kopparkärl, lerkrus och träbunkar, men också gator och gränder. Det var som staden knappast förslog för hela öfverflödet från traktens frukt- och köksträdgårdar, för all husflit och handslöjd från stugorna och verkstäderna kring Rhen och Mosel. Ända in i portgångarna och upp på kyrktrapporna stodo försäljare. Trädgårdsmånglarnas vagnar lyste under Mariabilderna liksom antika offeraltaren. Hela staden luktade mogen frukt, tunga, däfnä blad och förgängelsevigda höstblommor.

A ena körtsidan af det gamla aflånga torget »An den Plan» lågo på en backaktig höjning tvenne hus. Det var Gyllene Solens medeltidsåldriga härbärge och vinstuga med de båda gröna gaflarna, de hvita luckorna och den af vildt vin omgifna skyltsolen, hvilken med sina spetsiga radier af förgylldt trä liknade helgonkronan i ett gammalt altarskåp. Hus i hus härmed reste apoteket Babianen sin pilasterfasad med fönsterburar och galler af smidesverk och en apa i Aesculaphatt med medicinalvåg i tassan, uthuggen i sandsten. Men vägg i vägg med apoteket stod ett senapsgult hus med hvita poster, blott ett fönster bredt, liknande underredet till ett ofullbordadt tyskt klocktorn. Där hade Koblenz' mest berömde hårskärare och frisör sin lokal.

I det vackra septembervädret stodo dörrarna till de tre husen öppna. Vinstugan var fylld af folk, som tömde sin förmiddagsspecial. De franska emigranterna, som lärt detta bruk af sina värdar, höllo sig vid fönstren där det var ljust, och drucko försiktigt, i små munnar, ur de stora glasbägarna. Men de talade och skrattade så mycket ifrigare, och silfvergalonerna skimrade på deras gröna rockärmar under de häftiga åtbörderna. Tyskarne där- emot drogo sig instinktmässigt in mot de mörka gårdsrummen, i hvilka rhenvinets opalglans strålade så mycket bättre i de gröna humparna, som de tömde i långa, eftertänksamma drag. Men längst in i det svartaste prånget, där man ej såg hand för ögat och intet syntes annat än vinets guldrand i glasen, satt på en väggfast bänk, halft inne i ett

skåp med buteljer och omgifven af ankaren, värden själf, Aumüller, blek som en fånge, hvilkens hy vitnat i häktet och hvilkens ögon äro rädda för dagern. Allt blodet i hans långa, tunna lekamen tycktes utväxladt mot hvitt vin, ensamt näsan hade färg och fosforescerade. Han sade aldrig ett ord, pekade blott på buteljer och tunnor för källarsvennen och lyssnade som till orgelmusik på skvalet ur vinpiporna.

Men apotekaren och perukmakaren voro i full verksamhet i sina respektive bodar och skreko order, så att det hördes ända ut på torget, och de hetsade upp sig i täflan att öfverbjuda hvarandra med beställningar och förnäma kunder:

»Två pulver Cremor Tartari till hans excellens markis de Calonne.»

»Poudre à la maréchale till la marquise de Polastron d'Esparbès de Lussan.»

»Ett dussin kanthariderpastiller till hans högvördighet ärkebiskopen af Arras.»

»Ett par flaskor karmelitervatten och pomada af fänkål, körfvel och myntha till markisinnan de Balbi de Caumont la Force.»

»Jalappa mixtur och ett litet fint parfymradt förmiddagslaxativ till madame Matignon.»

»Ett hårband couleur de cuisse de nymphe émue till hennes furstliga allernådigaste höghet prinsessan af Monaco.»

Frisörens stämman vibrerade af rörelse, som en italiensk tenor i ett tremolo, när han ropade ut ordern om detta hårband med färg af en öfverraskad och rodnande kvinnas hy. Det var hans dags triumf,

och det föreföll honom som om all täflan därmed vore omöjlig. Men apotekaren, som förstod sin rivals tankar, blef nu utom sig bakom sin disk. Han fnyste och dundrade sina order, så provisorin darrade på handen, där han hällde ricinolja i en flaska, och laboratoriepojken ackompanjerade förtjust husbondens kommandon med sin mortelstöt som med en trumpinne.

»En fullständig emulsion, kryddad, destillerad till marskalk de Broglie. En senapsdeg, bredd på battist och försatt med rosenessence till hennes höghet prinsessan af Bourbon.»

Det regnade titlar och medicin, och frisören, som nått slutet af sin repertoar, hade nu intet annat att göra än att själf skynda att afbryta sin medtäflare. Han hoppade ut ur sin butik, omhvärd af en obeskriflig atmosfär, som om han blandat samman alla sina burkar och flaskor till ett underbart kejsarelixir, hvars doft sväfvade som ett moln ikring honom. Hans robusta och hälsosamma teutoniska typ var med ofantlig ansträngning förvandlad till en utlefvad roués, och hans friska ansiktsfärg lyste genom sminket. I sin ifver att röra sig sirligt blef den långe mannen fumligare än nödvändigt, gående som han trampade sig själf på tårna med de stora fötterna i fina skor med silfverspännen.

»Herr Entenpfuhl,» ropade han inåt apoteket, »god middag, herr Entenpfuhl!»

Apotekaren låtsade först icke höra men fortsatte att skrika bakom sin våg. Sedan steg han afmätt och mörklädd ut öfver tröskeln, sträckte båda händerna mot frisören med en på en gång

bekymrad och vänlig åtbörd, som han lärt af de franska prinsarnes lifläkare, hvilken var hans ideal. Apotekaren var en liten halfbuteljsfigur med stora brillor, genom hvilka stirrade ett par glåmiga, när-synta ögon.

»Förlåt, jag hörde er ej genast, herr Kosegarten! Enormt mycket att göra i dag... enormt... som väl också hos er, herr Kosegarten...»

»Ja, mer än man hinner effektuera, herr Entenpfuhl! Ja, hvem känner nu igen det tröga, lugna Koblenz?»

»Ja, allt det är fransmännens förtjänst.»

»Ja, de äro vid Gud charmanta! Hvilken elegans och hvilken esprit! Låt oss icke tala om våra egna landsmän, nog för det jag är patriot, men en tung och grofhyflad ras är det! Hederliga, hederliga! Jag säger ingenting om den saken. Men det fina vettet, den goda tonen, den utsökta smaken, 'punkten öfver i' med ett ord — hvar är den, herr Entenpfuhl? Hvar ha vi 'punkten öfver i'?»

»Just hvad jag alltid säger. All aktning för vår ärliga tyska Mickel, men det fina i kråksången ligger icke för hans röst. Han klappar med sina träskor, han!... Men att skillnaden skall märkas i mitt kall — ty frisyren har i vårt sekel blifvit en konst, där allt beror på ingifvelse och geni, herr Entenpfuhl — det är ju mindre underligt, men i fråga om sjukdomar skulle en oinvigd ej kunna tro, att så mycken olikhet vore möjlig.»

»Misstag, herr Kosegarten, misstag! Våra franska gäster ha blott de allra delikataste åkom-

mor... de delikataste...! Det är icke bara vanlig snufva och ondt i magen, det! Nej, gyllenåderskolik, kvartan, höftverk, och för dylika sjukdomar behöfs medicin, som icke slösas med unsvis. Jag har fått lof att ta fram elfenbensvågen... Och sådana laxativ, herr Kosegarten! det är en vällust att tillaga dem.»

»Jag förstår edra känslor, herr Entenpfuhl, och vet själf hvad det är för en njutning att lägga in sin personlighet i konsten. Jag är kallad till konsultation i dag, kallad att assistera vid markisinnan de Polastrons toalett. Hennes enskilde hårtalist, mr Cyprien, vill rådfråga mig. Det gäller, om hon bör vara klädd för dinern i dag à la Conseillère eller à la retour victorieux de Coblenz. Men, herr Entenpfuhl, tiden svinner. Jag känner det på min strupe, hvilken är ett ur, som just så här dags behöfver ruckas med en smula rhenskt. Skulle vi icke tömma en bägare hos Aumüller och höra de sista novellerna från Paris, ehuru, Gudi klagadt, därifrån icke är mycket att hoppas!»

»Å, straffet kommer väl snart för den gudlösa ohyran!»

»De uslingarna!»

»En blodhund som Danton!»

»Rännstensadel! Fräcka uppkomlingar från gatan! Det är onekligen en heder, att just vår goda furste, som entre nous eljes just icke visat sig vara med då krutet uppfanns, blifvit de franska liljornas försvarare.»

»Ja, och när motrevolutionen väl skett och upproret blifvit sabladt ner i blod, i blod! herr

Entenpfuhl, och allt åter kommit på sin rätta plats, då tänker konungen visa sin tacksamhet mot Koblenz' gästvänskap medels en särskildt slagen medalj, på hvilken staden kommer att föreställas under bilden af en manlig och en kvinnlig flodgudomlighet, som omfamna hvarandra, och den manliga det är Rhen och den kvinnliga Mosel. Det har min vän baron de Villedieu sagt.»

»Ja, man är glad så länge man får behålla dem här... det enda oroande är all den skändliga konfiskationen af deras egendomar af de jakobinska tjufvarna.»

»Hm, det är kanske ogrannlaga att fråga, men säg mig, herr Kosegarten, betala herr Kosegartens franska kunder någon gång per extra kontant?»

Den lille apotekaren stannade plötsligt, tog med tumme och pekfinger om en af de stora, blanka knapparna i frisörens frack och stirrade med sina brillor upp i hans ansikte.

»Hvad menar ni med extra kontant, herr Entenpfuhl?»

»Därmed menar jag kontant kontantibus» — apotekaren hade förnimmelsen af att tala latin — »eller pengarna på disken.»

»Nej, det vill jag inte säga, men det vore ju också öfverdrift.»

Apotekaren ryckte till åt denna eleganta affärsuppfattning, och de båda yrkesbröderna stirrade ett ögonblick betänksamt ut mot torget med blickar, som sågo framför sig långa sifferkolumner... Så for det vackra septembervädret med sin klara luft och sin lustiga, lätta blåst genom deras hufvuden, och

frisören, som hade en konstnårs sorglöshet, slog apotekaren på axeln och ropade:

»Bah, det reder sig... och vi få ränta på köpet! Hur står det i Münchhausen, när han hjälpte Gud fader? Entenpfuhl, Entenpfuhl, det skall du ta mig tusan inte ha gjort för intet!»

Apotekaren rycktes med af denna glada optimism, och belåtna stego de in i vinstugan. Vid fönstren i det första rummet mot torget sutto just ett par grupper af de omtalade förnäma emigranterna. Frisören gjorde genast ställningssteg och exekverade midt på golfvet en högtidlig reverens, medan apotekaren bockade kort och häftigt flera gånger efter hvarannat. Af emigranterna rörde en ögonbrynen till genhälsning, och en annan gjorde med lillfingret ett nedlåtande igenkänningstecken.

»Såg ni, greffe de Montboissier vinkade åt mig med handen,» hviskade frisören ifrigt, medan de gingo vidare in mot Gyllene Solens heliga tabernakelrum, till Aumüllers egen källarsvarta gårdskammare. Med en guds instinkt för sina rättrogna tjänare igenkände också den bleke värden med de ljusskygga ögonen, trots mörkret, de båda stamgästerna.

»Morgen,» sade han högtidligt, som man säger ett besvärjningsord, gömmande en hemlig lära.

»Vi äro törstiga, Aumüller. Ett glas superfint med anledning af det vackra marknadsvädrät!»

»Rätt så, barn,» sade den hvite Aumüller, hvilken, ehuru själf ännu ung, fann alla vara barn och öfvermaga i jämförelse med honom själf. Det var som om han härinne i dunklet, där han beständigt

satt vid ankrarna, som runno med vin såsom evighetsbrunnar, förlorade hvardagliga begrepp om tid och rum och räknade i år och sekel med den profetiska rättigheten hos en vis, årsbarn med Noak, hvilken först planterade drufvan.

»Af slottstappningen åt herrarna, Timoleon,» sade han allvarsamt till källarsvennen. Och Timoleon, som hade ungdomens vördnad för det heliga, hällde sakta i trenne ofantliga gröna remmare. Aumüller ställde den midtersta bredvid sig på bänken och räckte Kosegarten och Entenpfuhl med en sakramental åtbörd hvar sin.

Vid fönstret i förrummet sutto fyra emigranter, inbegripna i samtal, medan en ensam, tunn man af lidelsefull och otålig typ längst in i fönstersmygen höll på att skriva vid ett särskildt litet bord, snarare hetsad än störd af de andras samspråk. De fyra voro grefvarna Aimé Joseph de Montboissier och Adhémar de Bombelles, två vänner från ungdomsåren, båda med anträd från korsfararnes tid, baron de Jaucourt, Koblenz' Lovelace, känd som »den vackre Jaucourt,» samt den än ej tjuguarige vicomte André Philippe de Virieu. Den ensamme mannen, som skref, var Souleau, redaktören af emigranternas tidning, Koblenz' franska journal.

Det var Montboissier och Bombelles som egentligen förde konversationen. Den vackre Jaucourt satt stel och tyst. Han spelade ordets verkställare och låtsades blott sitta och längta efter handling. Hans skarpt skurna Cäsarprofil hade också bättre passat öfver ett halskyller och ett harnesk från

Valoisseklets huguenottkrig än öfver den koketta, spetshöljda uniformsrocken från Koblenz, och högtidligt som till en ed lyfte han då och då sin till försvar för grefvinnan de la Chartres' ära på två fingrar stympade hand, sedan af kvinnor dyrkad och kysst som en fetisch.

Den tjuguarige vicomten var en Cherubin, som läst Werther. Hans hals var blottad. Han böjde sitt unga, opudrade hufvud ner mot vinglasen och speglade sina drömmande ögon i det gyllene vinet, som om han därnere i guldskimret letade bilden af Constance de Rocheforts lockhufvud, som han älskade med sin första passions yra. Hans svärmiska natur ansågs farlig och osäker, och hans bekanta sökte dana honom till en motrevolutionens fanatiker, utan att dock känna någon säkerhet att det lyckades.

Montboissier och Bombelles blefvo under inflytandet af sina egna repliker och det rhenska vinet allt häftigare.

»Icke mig emot att österrikiskan får en smäll på habsburgertruten!»

»Det tycks också som om klensmeden Louis nu borde begagna sig af sin konst att smida nycklar och dyrkar, men han trifs i cachotten.»

»Å, det är bäst att de sitta där de sitta, både hon och han. Klart är, att de i alla fall till sist blifva räddade. Det enda och det viktigaste därvidlag är blott, att det blir de rätta männen som rädda dem och hindra dem från intimitet med packet. Och skulle... hm... jag säger icke mer. Det är Frankrikes heliga lilja det gäller och icke dem.»

»Om bara Monsieur hade grefvens af Artois

temperament, men det är något obstrueradt hos honom, det kan icke nekas. Obstrueradt är ordet!»

»Bah, det är som alltid med Bourbonerna — deras viljor ligga icke i gudarnes utan i gudinnornas knän.»

»Ja, för Jaucourt finns blott Monsieur. Men det har sin grund. De, som äro kongruenta med en och samma, äro sinsemellan kongruenta.» — Jaucourt var enligt ryktet icke blott hertigens af Provence utan också hans maîtresses intimaste. —

»Nej, lefve grefven af Artois och hans lilla Louison, lefve det unga gardet!»

Nu reste sig Souleau från sitt lilla fönsterbord, lät pennan falla och ropade:

»Guise eller Montmorency! Balbi eller Polastron! Jag gjorde en kuplett om det för att somna i natt.»

»Låt höra, Souleau.»

Med skarp, hög falsett gnolade avisskrifvaren:

»Jämt det är batalj,
oöfverstigligt svalg
mellan dessa damers svenner.
Bugar man för en,
blir man hatad sen
af den andras hjärteväänner.
Iris är brunett,
Phyllis, minns jag rätt,
räknats en gång till blondiner.
Iris som novis,
Phyllis som en vis
bland vår tids vestaler skiner.

Hvadan då all harm?
När till sits och karm
passa dessa två fåtöljer,
när blott skillnaden
mellan dem är den,
hvilken nedanefter följer:
fru de Polastron
älskar på en gång
hela mänskligheten,
medan fru Balbi,
ortodoxare däri,
håller på treenigheten...»

»Hut, bläcksuddare,» ropade Jaucourt och grep om svärdfästet, medan han reste sig så häftigt från bänken, att vinet skvalade öfver glasen.

Men Montboissier och Bombelles, som voro förtjusta öfver att Jaucourt genom sin häftighet gaf ryktena bekräftelse, höllo honom tillbaka.

»Skämt, skämt,» ropade de, »eller hur, Souleau?»

»Naturligtvis,» svarade avisskrifvaren, men såg med skarpa ögon Jaucourt stridslystet in i ansiktet.

»Så till vida har för öfrigt baron de Jaucourt rätt, att en politiker har viktigare att tänka på. Men ifall herrarne behaga lyssna, skall det genast bli uppenbart, att striden mot Baal ej är ur mina tankar. Det är en artikel för Koblenz' journal.»

»Läs! Läs!»

»Epigrafen lyder: Ty riset skall väl drabba dem och bita igenom dem, då det öfver dem med trummor och harpor föres.»

»Ur hvilken tragedi är det? Jag tycker

mig hafva hört madame Clairon deklamera det där.»

»Försök en gång att låta bli att tänka på kjolar.»

»Det är Esaias. Riset mot Assur.»

»Assur? Men det heter ju den gudlöse juden i Rotterdam, med hvilken vi negociera om lån, men som ej vill släppa till fyrkarna. Riset mot Assur? Förträffligt!»

»Europa vaknar! Darren, spenabarn, som leken lagstiftare, drängar, som spelen herrar, slaktargossar, som blifvit filosofer, och pillertrillare, som utnämnt sig själfva till statsmän! Europa vaknar vid ljudet af Catharinas och Gustafs maningar! Dalecarlier och croater, kosacker och spanjorer, alla samlas för att tukta er!

Ta' franska riket till butik,
af offrens blod bli stinn och rik,
det kallas 'mänskans rättighet'.
Men att till korparnas musik
på rep få dingla såsom lik,
se, det blir galgens jämlikhet!»

»Bravo! Bravo!»

Af de fyra åhörarna klappade de tre männen högljudt i händerna. Endast ynglingen, den unge vicomte Philippe de Virieu, hvilken hela tiden suttit tyst och stödt hufvudet mot handen, medan blicken lett mot bilderna i det gyllengröna vinet, bevarade envist tystnaden utan att låtsas höra. Men denna frånvaro, som en stund kunnat gälla för ungdomlig och svärmisk förströddhet, blef nu demonstrativ och sårande.

»Hvarför applåderar ni icke, vicomte?»

»Å, vicomten är i botten monarkist och svärmar för den feta habsburgskan.»

»Eller kanske rent af jakobin — det är piquant, när man har anor från Gottfrid af Bouillon!»

»Ett är visst,» inföll Souleau med sin hvassa röst, »att vicomten icke hör hemma i Koblenz, men får man fråga, hvart min herre då egentligen ämnar sig?»

»Jag ämnar mig dit, där man slåss, min herre,» svarade Philippe de Virieu plötsligt och lyfte hufvudet med det rika svarta håret som en stridshäst. Hans stämmas afvisande klang var en myndighetsförklaring. Det blef tyst kring honom.

Så blef han själf, ung, vek och osäker på sig själf och sina tankar som han var, skygg inför de ovänliga ögonen ikring. Han kände rodnaden stiga upp i sitt ansikte och hans stämma darrade.

»Jag är trött på alla cabaler, hotelser och tomma ord... så trött!»

Souleau skrattade skarpt och beredde sig att svara, då ett plötsligt buller tog allas uppmärksamhet.

En stor galakaross stannade utanför, och mellan en rad af lakejer, som öppnade vagnsdörren och bugade, kom en lång, högdraget kisande man, klädd i en stor engelsk lifrock i Londoner sofffärg.

»Calonne, Calonne,» hviskade fransmännen halft högtidligt. Det var guldmakaren, intrigfursten, i hvilkens hand alla projekt och intriger löpte samman.

Han trädde in, öfverlägsen och brådslande med en politisk Cagliostros själfdryghet.

»Mina herrar,» han vände sig till Bombelles och Montboissier, »jag vill ett ögonblick konferera

med er. Men vår unge man gör bättre i att gå ut och titta på blomsterflickorna än att bry sig om våra politiska tråkigheter.»

Det var till vicomten han riktade denna på en gång faderliga och hånfulla afskedsvink. Och Philippe reste sig med otåligt sluten mun, tryckte den trekantiga hatten trotsigt på hufvudet och försvann. Bakom sig hörde han, när han gick, Calonnes hviskande stämma, som blef högre vid namnen på potentater och siffror. Just när Philippe stängde värdshusdörren, hörde han ordet »millioner». —

När Philippe kom ut på torget, där fruktdoften kryddade den blå luften och septemberbrisen drog lätt genom solskenet, voro hans missmod och hans förr halfgångna, nu nästan mognade beslut att lämna Koblenz och emigranternas läger på vippen att förflyktiga. Dagen var så schön. Tänk, att i timmar tanklöst få drifva genom denna blomsterstad och i väntan på solnedgångens mötesstund låta blickar, doft och leenden spela sin musik för bilden af den adertonåriga unga kvinna, som han älskade och för hvilken allt denna dag strålade! Tänk att sorglöst gå utför långa solgator under gröna träd, höra klockorna slå och slå och allt ifrigare räkna slagen, till dess det dunkande hjärtat själf ropar: nu är det tid — medan allt på den hastade mötesvägen blir tecken och varsel, en skylts namninskrift, på hvilken ögat faller, en fågels tvärflykt öfver hufvudet, en tiggarkvinna, som man är lycklig att få skänka sin skärf! Och när sedan hans famn omslöt henne och hans händer

höllo hennes hufvud, medan de bruna lockarna snodde sig kring hans fingrar, var det icke då som om en ring omslöt hans lif, hvilkens gyllene krets var så fullkomlig i sin själf tillräcklighet, att yttervärlden där utanför föreföll som ett kaos i virrvarr och oreda? Så känner tempeltjänaren, hvilken omkring sitt lif har fridlysthetens rågång, när han ser ut mot de vilda skogarna och de förvirrade vägarna utanför hägnaden rundt hans helgedom!

Och dock, så snart Philippe blef ensam och Constances armar icke bundo hans tanke inom sin smekning, kände han en hemlighetsfull trängtan bort, bort från den själfviska lyckan till den stora folkkampen i Paris. Ty de lämnade honom ingen ro, dessa konventets talande stämmor.

Ur sitt fjärran, från den lämnade fädernestaden, svällde och mullrade de som bergssus och hafsstormar och drogo som bergens och hafvets röster draga genom dunkel, afstånd och ensamhet. Och när Philippe ströfvade allena öfver gatorna eller satt lutad öfver boken för sig själf, hörde han rösterna ständigt ropa: Philippe de Virieu. Han vände sig om. Där fanns ingen. Men bakom ljud fortfarande allt högre, allt mäktigare ropet: Philippe de Virieu. Det blef en korus af stämmor, som skallade, och såsom en öfverretad hörsel fylls af rymdens och mörkrets klang, fylldes hans öra af dessa rops brusande, intill dess hvar lifsnerv skälfdes af ångest.

Då brukade han söka skydd för sig själf hos andra, hos dem, hvilka hatade omstörtarne, smädade deras företag och spottade på deras namn.

Och det fanns ingen brist på sådana i Koblenz och intet mått på deras hätskhet, där icke folkkampen rent af betraktades blott såsom ett upplopp af lösläppta dårar, på hvilkas yrsel tvångströja och handklof snart skulle göra slut. Philippe satt och lyssnade på detta hejdlösa hat och hån — men utan att bedöfvas eller botas. Ännu stympade och vanställda skakade frihetsorden från bollhuset i Versailles och dess broderslöften hans hjärta! Hemlighetsfullt växande, som ritualens tonfall i en troendes mun, lefde dessa ord på hans läppar, och för hvar gång han upprepade dem, tedde de sig större och väldigare, fingo högre makt öfver hans tankar och djupare genklang i hans själ. Det var ett nytt evangelium, förnyelsens lära, framtidens anda, men hur mycket nytt dessa ord gömde, föreföllo de honom dock icke oväntade, knappast okända. Det var som han anat alla dessa läror allt sedan han kunde tänka, blott otydligt och oklart, som en sofvande i drömmen hör lifsgåtans lösenord hviskas, men har sinnena för tunga och dvalbundna för att lyssna. Nu hade klarheten kommit och med den skammen öfver att så länge hafva tillhört de osälla drömarne, hvilka skänkts en våg af sanningens heliga flöde, men som icke ägt kraft att bringa det upp i dagern, men han hade också känt den hemlighetsfulla glädjen öfver att lydnadens lycka och offrandets efterföljelse likväl alltid stodo åter äfven för de försumliga och fåvitska! Och Philippe såg folkets ombud, nationalförsamlingens profeter, i en cirkel omkring sig, hufvud vid hufvud, han såg deras bleka kinder, deras flygande hår och deras lysande ögon,

och det föreföll honom som en salighet att blott sitta stum i deras ring, att blott få höra till den heliga kedjan af dem, som bleknade och skälfde under förkunnelsen af världsförnyringens ord, om också som den ringaste och sistkomne i kretsen!

Men ebb och flod växlade i hans oroliga, öfver-spända sinne — eljes hade han ju också för länge sedan farit öfver Rhen, om ock med risk att som emigrant mista lif och gods, och återvändt till Frankrike för att taga del i händelsernas gång. Men de torra dagarna hade också kommit, tvekans långa förtärande timmar, då hans samhällsställnings och uppfostrans traditionella världsuppfattning burit fram sina motskäl och själfuppehållelsedriftens halft omedvetet arbetande förstånd låtit drömmar och blod svalna. Och de hade också kommit, ungdomens själfberusade dagar, då lufslyckan ensamt rågat hans sinnen och han varit helt och allena ett ungt, ljusst instrument, på hvilket sol, vackert väder och mjuka kvinnohänder spelat. Så lefde han i ständig strid och växling och väntade, som alla passionerade men handlingssvaga, på ödets fingervisning, på stöten utifrån, hvilken skulle drifva honom fram, och under tiden lät han sig glida med strömmen i en sorts visshet af att hvar vågkrusning, som hvirflade bort hans dagar, dock hade sin dolda uppgift och förde honom närmare knutpunkten, utloppet i det svallande haf, där hans hjärta längtade att drunkna och få ro.

Under ordskiftet inne på Gyllene Solens vinstuga hade det varit som afgörandets timme ändt-ligen slagit. Aldrig förr hade Philippe så tydligt

låt it masken falla. Ett dunkel begär att ändtligen en gång rifva upp alla bryggorna till det gamla och till sin släkts befryndade hade mer än allt annat drifvit honom att tala, och i ett besluts trots hade han lämnat de forna umgängesvännerna, skockade kring Calonne som en marknads munhjältar kring en Dulcamara. Men nu, blott ett par minuter där-
efter, då han stod ensam härute på torget och skulle handla, var det som om han blott ville skjuta upp det oundvikliga. Vinden lekte muntert med plymerna i hans hatt; blommorna, doften och solskenet togo udden af hans vilja. Å, blott än ett par ljusa, bekymmerslösa dagar med Constance, utan plikter, utan tankar, utan ansvar! Vintern kom så snart, och just nu låg frukten söt och mogen och bjöd ut sig själf till hans läppar. Medan han så dagtingade med sitt jag, förde hans steg honom långsamt i riktning hemåt förbi jesuiterskolans af buxbomshäckar omslutna gård, mot den gammaltyska, trånga bakgata där hans mor och hans två systrar, landsflyktiga som han, bodde i ett toppigt hvitt gafvelhus, hvilkets ägare, Gottlob Ehrlich, välbeställd riddare af nålen, för en ringa penning låtit dem hyra ett par skefva vindsrum med djupa, sneda fönstersmygar.

Bakom geranierna och pelargonierna i botten-
våningens fönster stod skraddarmästarens sexton-
åriga dotter med guldhåret under spetshättan och spanade efter honom med sina vattenblå ögon under tunga ögonlock, och hon rodnade ända upp till hårfästet, när han kom och gjorde en djup och ridderlig bugning för solhufvudet i blomrutan. Han

täcktes märka hennes hyllning, icke minst därför, att hans anförvänter snart nog kunde få svårt nog att erlægga äfven den ringa hyran.

Så tog han i ett par språng de trånga trätrap-porna, i hvilka det luktade nypressadt kläde och surkål, icke utan att tänka på fritrappan af svart marmor i Château Virieu, och steg in till modern.

Den förnäma gamla damen, som intill sitt sex-tionde år lefvat i hög, förgylld slottslyx utan en före-ställning om hvardagslivets bekymmer, hade genom denna plötsliga förflyttning till ett par tarfliga vinds-
rum blifvit fullkomligt bragt från vettet. Hon satt i den trånga pinnsoffan, styf och rak som på en taburett, iförd en hofdräkt, som hon envisades att hvar morgon vilja hafva på och hvilkens öfver breda höftvalkar spända sidenbrokad med sin feston af konstgjorda rosor stod som ett porslinstempel kring hennes lilla afmagrade, vissna gumgestalt. Håret var pudradt och högt uppsatt på en tjock valk öfver den gula rynkpannan, och de skrumpna kinderna lyste dockröda af två runda sminkfläckar. Så satt hon och puttrade och pratade för sig själf, grälade på försenade kuskar eller lakejer som försummat sig, och höll dessemellan små i väl valda ord utförda tal till fru Jacquot eller fru Jeanin. Uppenbarligen föresväfvade henne tanken, att hon var på ett af de barmhärtighetsbesök i fattighem, som det till-hörde den kristna ödmjukheten att då och då aflägga och som hon också själf gjort ibland, helst före påskveckan.

»Madame Jacquot,» sade hon med nedlåtande enkelhet, »oroa er icke, min bästa madame Jacquot.

Den andra tisdagen i hvar månad skall min goda abbé Vautard till er öfverlämna en liten dusör till undsättning, den andra tisdagen i hvar månad precis klockan tolf. Och hvad er son Antoine angår, skall han icke förgäfves hafva varit min Philippes dibroder, vi skola skaffa honom en lämplig lifsuppgift. Och så, min goda madame Jacquot, glöm aldrig att rikedomens gör icke lyckan, utan förnöjsamheten, och att de behöfvande äga försteget hos Vår Moder Maria.»

Hon tystnade, förde handen till näsan, som om hon haft en luktfaska i den mot odörerna, och mumlade halfhögt, som man talar à part på scenen: »Hvarför kommer icke den skurken Joachim med hästarna? Jag skall låta prygla karlen ordentligt.»

Så blef rösten åter låg och tålig: »Ja, alla hafva vi våra pröfningar, men det är till vår andliga förkofring madame Jacquot.»

Så kunde hon hålla på långa stunder, medan blicken spärrades upp och blef stor af förväntan och ansiktet stelnade i lyssnande. Men när inga vagnshjul hördes genom den tysta gränden och hon allt fortfarande satt i kyffet med det sluttande taket och spindelväfven i dammstrimman från den runda vindsgluggen och gökklockan gol, skrämde henne och gol igen, föll hennes ansiktsmask småningom ihop af ångest. Hon förde sin kalla, torra flathand öfver det vissna ansiktet och öfver sidenkjolen, som för att identifiera sig, och föll sedan i våldsam gråt, likt ett barn, som vaknar upp långt från sidenvaggan, öfvergifyet och i fattigdom. Förgäfves sökte nu hennes döttrar smeka och jollra

henne till ro. Hon ropade efter tusen saker. Det var en bild af den helige Calixtus, som hon fått af madame Victoire och som låg i mässboken i slottskapellet, den lilla sèvres-bonbonnièren från blå förmaket eller de små sällskapspapegojorna Micco och Lesbina, som kommit från Guadeloupe. Och då intet af allt detta fanns till hands, grät hon än bittrare med sina plötsligt blekta och glasblå ögon och blef först lugn, när hon omhändertogs af döttrarnas gamla amma, Zénobie, som frivilligt följt med och i det allmänna skeppsbrottet med sitt husbondfolk delade sina i ett par enorma yllestrumpor hopsparade guldstycken. Koppärrig och kolossal, var den forna amman likväl lätt på handen och mjuk i stämman och lockade under barnvisor och gamla refränger fiskbenslif och roberonde af comtessen, torkade sminket från de håliga kinderna, lättade hårtynghden öfver hjässan, band det slitna grå håret samman i en liten skolflicksfläta och bar sedan den gamla damen i säng. Men när comtessen låg utsträckt i den lilla bädden med sitt eget broderade täcke öfver sig, på hvilket hennes initialer voro utsydda i guldsöm kring Virieus hjärtvapen med den krönte enhörningen, blef det gamla förödda ansiktet slätare och mildare. Det kom ett svagt leende kring den lilla skarpa näsan, och sakta föllo de marmorhvita ögonlocken ihop om den rolösa, tomma blicken. Hon slumrade in, medan de vaxgula fingertopparna på täcket följde hvar släng af de stora, kalligrafiska V:na kring den heliga enhörningen.

Med en skärande medkänsla för denna ner-

brutna varelse, som han ännu för ett år sedan sett lysande af intelligens och värdighet och beundrat som mönstret för en ofelbar världsdam, steg Philippe in till modern. I hörnet på sin pinnsoffa med en träpall under skorna med de blixtrande spännena satt den gamla damen, och soldagern föll middagshård öfver det halfslocknade ansiktet med de grönblå ögonen, som liknade glanslös emalj, och de för festkvällarnas vaxljusflammor ämnade sidenblommorna på styfkjorteln. Hon höll en kortlek i handen, med hvilken hon lade paciencen »Susanna och gubbarne», pjollrande och hviskande med korten, som om hon spådde. Men sonen igenkände hon genast på gången, räckte honom ceremoniöst sin hand till kyssning, och först sedan han gjort en högtidlig reverence, började hon tala.

»Goddag, Philippe-Louis, min son! Du var på spelet hos drottningen i går natt!»

»Ja, min mor» — Philippe sökte följa hennes förvirrade tankegång och såg henne själf, sådan han mindes henne strålande och rak sitta och punktera vid Marie Antoinettes faraobord i stora galleriet i Versailles.

»Och du vann?»

»Nej, min mor.»

»Tölp! det är lätt att vinna i Versailles, lättare än i Spaa. Och nu när galaärmarna till äro så vida... för att icke tala om sprunden! Hä, hä! allting är vidt och öppet nu för tiden, dörrar och pungar och lås och hjärtan! Hä, hä! Du är en tölp, min kära Philippe. Men i det brås du på far din,

så nog är du en Virieu de Luçon i rätt nerstigande linje alltid... oroa dig aldrig för den saken!»

»Min mor!»

»Ja, Philippe, ja, ja, jag grälar icke på dig för flickan... den gifta vi med länsman i Virieu. Men Madeleine skall akta unga vicomts vador. Men så tag de sköna på hofvet i stället! Det lönar sig bättre. Det ger distinktion och leder hvar man vill. Men låt balettmamsellerna sparka med benen i fred... Och kammarflickor, det är nästan indecent!... Du håller hufvudet för snedt i anglaisen, Philippe, det är dålig smak och passar notarier på borgarbröllop! Louise de Mirepoix, sa du? Dygdig, sa du? Jag skulle kunna berätta en löjlig historia om den saken. Men mest saknar jag ändock maltheserriddaren, som for till kolonierna. Å, hvad han var förtjusande! Ingen sjöng som han »Kom till almen, min herdinna». Men han reste till Västindien, och när han kom tillbaka, var han bara en svart luktlåda af sandelträ — som jag lade mina handskar i. Hvar är min svarta handsklåda af sandelträ?...»

Comtessen kastade alla korten om hvarandra ner på bordskifvan, stödde den grå hakan mot de små vaxgula händerna och började snyfta i tårlös gråt, hvilken lät såsom rasslet af stålfjädern i ett utslitet urverk, som en stöt för en minut kommer att gå. Philippe lutade sig ner, strök med fingrarna hennes styfva hvita puderhår och hennes värkande tinningar, ända till dess den gamla åter blef stilla och med igenfallna ögonlöck domnade halft i sömn. Så böjde han mycket blek sitt hufvud öfver hennes

mot bröstet sjunkna hjässa och kysste hennes panna.

»Rolig sömn, mor,» sade han för sig själf och trädde ut i rummet intill.

Den kupiga, trånga vindsammaren där han nu steg in, tycktes vara en modists verkstad. Åtminstone lågo i en stor emmastol midt på golvet stycken af linon och nättelduk och lyste i solen. Konstgjorda penséer skimrade med sin sammetsglans i en uppslagen kartong, och en utdragen sybordslåda full af brokigt silke lyste likt en palett. Men inne i fönstersmygen sutto de båda systrarna Marie-Thérèse och Charlotte-Thérèse och arbetade, den ena seatterande i blekgrönt en bladränka på det hvita sidenet i sin broderbåge, den andra fällande en garnering af moiré vid en stor syklump på fot. Ingen af de båda flickorna hade fyllt tjugu år, och där de sutto i hvita kamkoftor och hvita strumpor i små gyllenbruna sidenskor, bland allt det hvita tyget och de violetta banden, med soldagern öfver sina hufvuden så de bruna hjässorna lyste som rödlufvor, liknade de tärnor sömmande brudräkten till en prinsessa och leksyster. I den öppnade fönstergluggen kuttrade i sin bur ett par hoppande steglitsor i kapp med deras egna unga och skorrande röster. Det var omöjligt annat än att klarna upp vid denna syn, och Philippe fick åter färg i ansiktet, när han betraktade dem.

»God dag, små sömmerskor,» sade han.

»God dag, Philippe,» ropade de på en gång, och brodern kände fyra blanka, bruna ögon fästa på sig med en enda varm blick.

»Mor är dålig i dag,» fortfor han.

De blefvo alla tysta och böjde hufvudena i en syskonkets' ordlösa sorg öfver en gemensam olycka, hvilkens vidrörande gifver samma elektriska stöt af smärta genom dem alla.

»Zénobie säger, att hon blifvit bättre,» sade Charlotte-Thérèse, som föresatt sig att i alla motigheter och sorger spela den ständigt förhoppningsfullas roll.

Steglitsorna kvittrade, vinden spelade mellan de af hösten purprade lönnbladen utanför rutan och kom de lätta tygvåderna i rummet att fladdra i solen. Det gaf en dansstämning med tanken på lätta fötter glidande öfver gräs bland gröna häckar.

De unga flickorna, för hvilka denna i botten så ödesdigra flyttning från en, genom sin etikettbundenhet och sitt formväsen halft överklig tillvaro midt ut i själfva det fria lifvet ändock hade en trolsk retelse, ett spännande behag, och det in i försakelserna och vedermödorna, läto ungdomsblodet och tjuguårens hopp balansera bekymren. De skakade af sig de dystra tankarna, som sparfvarna skaka af sig regndropparna, och njutningen att kunna flyga fritt på egen hand var för dessa fågelungar, för hvilka den gyllene buren plötsligt och oväntadt öppnats, så stor, att den uppvägde många bedröfvelser.

»Skall du icke titta på de små sömmerskornas mästestycke,» sade Charlotte-Thérèse, satte nålen i klumpdynan och visade på systemns broderi med sitt lilla rosiga, med fingerborg väpnade finger.

Brodern böjde sig ner mot Marie-Thérèses bäge.

»När skola ni bli så där fina?» frågade han.

»Vi! Tror du verkligen, att det är för oss själfva? Det är en soiréedräkt för fru de Polastron.»

Det kom ett moln öfver Philippes panna. Hans blick blef mörk. Han knöt omedvetet sin hand.

Men Marie-Thérèse fortsatte:

»Å, Rose Bertin förstod nog hvad vi menade, då vi i vintras, när hon var här i Koblenz, bådo att få gå på hennes atelier, fast vi bara låtsades som vi nu mer måste göra våra kläder själfva. Hon lät oss lära allt, sy, skära till och profva, brodera och krusa plymer, allt, allt! Och hon kan, Rose Bertin! Stackars drottningen brukade gå till henne, prinsessan Guémenée, fru de Coigny, alla de vackraste, mest firade! Mamma kunde tala därom, när hon kom hem från sina profningar i Rose Bertins salong.»

»Och nu äro vi flinka nog att sy baldräkt åt själfva fru de Polastron, Koblenz' prinsessa!»

»En Polastron höll stigbygeln åt Amédé de Virieu, då han lämnade sitt slott Luçon för att draga till det heliga landet! Och nu...»

»Men Philippe! Du vet ju, att vår grannfru grefvinnan de Périgord, som varit så förnäm, att hon ej kunnat se på sina egna tofflor, måst blifva hårfrisös i London, och i sitt sista bref berättar min kära Amélie, Amélie de Lostange du vet, att baron Urbain d'Orvilliers blifvit kock hos syndikern i Hamburg... Tänk dig den tjocka filfrasen i hvit mössa och förkläde själf rörande till den gröna såsen, som han ständigt svor öfver och aldrig fick riktig. Jag är bara rädd, att syndikerns bästa bitar stanna i köket...!»

De båda flickorna skrattade muntert. Men Philippe kunde ej instämma i deras skämt.

»Om jag åtminstone kunde stöda er, men jag kommer här med mina två tomma händer och får i stället hjälp af er. Det är upp- och nedvända världen.»

»Tyst, Philippe! Du är vår hjälte, vår stolthet, vår prins... Och för resten är det icke alls tråkigt att knåpa med de här vackra tygerna och banden. Vill du höra en liten symamsellsvisa, som vi lärde hos Rose? Det var en så söt liten skrattsjuk, svart parisiska från Faubourg S:t Antoine som sjöng den.»

Marie-Thérèse satte försiktigt broderbågen från sig, trummade med sina små hvita fingrar en liten skålmsk air på sin stolskarm och gnolade:

Vid bröllopskjorteln satt Jeanneton
och sydde, tills ner gick solen.

»Min söta, sluta då sömma en gång,
jag tar dig utan kjolen
och väfver dig se'n af väder och vind
den sidenskiftande våden —.»

»Min gosse, håll olja på elden din,
det är långt mellan nålen och tråden.»

Vid bröllopskjorteln satt Jeanneton
och sydde de gyllene stygnen.

»Min lilla, sömma då dagen lång,
men skänk mig det bästa af dygnen.

Och brister det se'n i skruden ett grand,
jag fäster med kyssar hålen —.»

»Du skrytsamme gosse, hvem vet, om du kan
ens ordentligt trä' tråden på nålen—.»

Den lilla skorrande rösten klingade af yrt och världsoberördt drömmeri, af ung, oförbrukad lifslust, och Marie-Thérèse blef röd på kinderna, när hon slutade och åter tog bågen i skötet. Men Philippe hade ej hört på hennes visa. En skilsmässa, ett långt farväl's bitterhet låg och växte inom honom, och mer än ansikten, röster och ord var det själfva närheten af dessa unga flickor, som han skulle sakna, den ström af blind och ung tillgifvenhet, som strålade mot honom från deras unga väsen som sus från vårens löfträd eller doft från spalierernas första rosor. Men han måste bort, och en suck, med hvilken en af ödet kallad lämnar sin spiselvrå och de öppna armarna för att vandra mot mörkret på vinterns irrvägar, låg och pinade hans hjärta och ville pressa sig fram öfver hans slutna mun.

Så lade han handen på den lilla sångerskans hufvud och utbrast:

»Ja, barn, här är ljuft, trots alla bekymmer, och det är hårdt att behöfva resa! Resa! Hvad skulle ni säga, om jag for ifrån er redan i kväll?»

Flickorna ryckte till, mer på grund af tonfallet i hans stämma och uttrycket i hans ansikte än på grund af hans ord.

»Skall du till regementet i Worms?» ropade Charlotte-Thérèse. »Skrider Condé till aktion?»

»Ja, bort måste jag, om icke till striden... så ni få ej oroa er.»

»Nej, Philippe, vi oroa oss icke. Gud kan icke vara så grym, att han låter något hända dig. Och du är ju soldat och måste ut i kriget.»

»Men om jag gör något, som ni icke kunna förstå, och ni höra alla här smäda mig, förakta mig, kalla mig tokig och ännu värre?»

»Hvad skulle du kunna göra, som icke vore modigt och nobelt och som vi icke gillade, trots alla och allt i hela världen? Aldrig i tidernas tider har en Virieu de Luçon gjort något, som inte var lojalt, och vår Philippe skulle mindre än någon annan låna sig till något sådant! Hvarför prata då? Vi veta ju, att hvart missförstånd, som kan uppstå kring dig och ditt namn, skall du en gång förklara så tydligt som solen. Följ då din ingivelse och ditt beslut!»

»Ja, Philippe, res, och oroa dig ej för oss!...»

»Vi ha vårt arbete och mor och den goda Zénobie, som pysslar om oss alla. Hvarför skulle du gå här i Koblenz och öda bort din ungdom?»

»Ja, då rider jag min väg i afton, då det mörknar. Jag har blott ett enda afsked kvar!»

»Det svåraste kanske, tänker jag,» sade Marie-Thérèse och hytte åt honom med fingret med fingerborgen. »Det svåraste!»

»Farväl då, älskade!»

Philippe tryckte de båda systrarna mot sitt bröst, först Marie-Thérèse, så Charlotte-Thérèse och så älsklingssystemen, hjärtesystemen Marie-Thérèse, om

igen. Och alla tre fångade de envist hvarandras blickar för att tvinga sig att le.

På en minut var Philippe ur rummet och nere för trappan. Men när han stod under den gulnade lönnen, hvilkens tunga, höstmärkta blad skälfde för vinden, och såg systrarna stå där hufvud vid hufvud i den lilla vindskupan och vifta med de bara armarna ur de hvita koftärmarna, anade han tårarna under deras långa, svarta ögonhår. Och när han i solljuset urskilde det lilla blekröda födelsemärket vid Marie-Thérèses skälfvande öfverläpp, kändes det som han skulle amputeras. Det fanns icke en blodsdroppe i honom, som icke längtade och grät efter syskonblodet hos de båda barnen däruppe.

»Vi ses igen!» ropade de ner till honom, och vinden förde till honom mindre orden än rösternas melodi, den äldsta och käraste han tyckte sig hafva hört i världen.

Han ville gråta! Men satte plymhatten trotsigt på hufvudet. »Marlborough s'en va-t-en guerre!» — sjöng han på den gamla melodien, och som en ung hjälte försvann han i solskenet.

Den lätta, glada septemberdagen fick en oväntadt högtidlig solnedgång. Vinden förde upp i väster ett par parallellrader af askfärgade moln, mellan hvilka kvällsskenet bröt fram och glödde tungt och blodrödt utan att vilja slockna, och ett ljus flamskimmer föll snedt öfver de af höstregnet lurfviga och väderbitna idegranarna och lärkträden i parken kring slottet Schönbornlust utanför Koblenz, de franska prinsarnes kvarter. Öfver de gamla lindarnas

gula toppar på terrassen höjde sig fasadens attika med de guirlandhållande genierna, och mellan de rodnande stammarna skymtade de höga fönstren, i hvilka kristallkronorna började blänka, medan ljusständaren gjorde sin rond utefter festsalen. Och de förgyllda trefötterna med sina vädurshufvuden lyste fram, hvart efter denne kom, mot den hvita grunden i frisen under taket. Men dunklet tätnade för hvar minut. En återstod af dagens ljus bleknade blått och svalt öfver träden, men vid marken, där grenverk och häckar skuggade, låg aftonmörkret redan djupt och stilla öfver gångarna och på gräsplanerna, å hvilka en och annan lysmask glimmade i fuktmyllan bland daggdäfnade blad.

Skuggan af ett väsen skymtade nu uppifrån terrassen. Det närmade sig stentrappan, som ledde ner till parken och hvilkens hvita steg blänkte mellan de gröna taxushäckarna, och röjde sedan på den fria vägen under den öppna himmelen ej en men ett par människor: en ung man och en ung kvinna hopflätade i ett famntag och gående långsamt med armarna om hvarandra ner mot parken, bleka och tysta i den sista dagsstrålen. Det var Philippe de Virieu och Constance de Rochemont, som haft afskedsmöte. I ett par timmar hade de stängt in sig samman inom lås och rigel i hennes trånga hofdamrum med de såpbubbleblåsande barnen i porslin på den lilla möbeln af päronträ. Men den hvita tidsgudinnan i sèvres på kakelugnskransen höll uret i sin öppna tempelrotunda, räknade och räknade minuterna som en elak lärarinna, medan såpbubblorna alltjämt skimrade i porslinsmedaljonger-

na. Så måste de två i gråt resa sig från soffan, och nu följde Constance Philippe på den sista vägen genom slottsparken. Konvulsiviskt, som om han med våld skulle slitas ifrån henne, höll hon honom tryckt intill sig, medan hennes svarta ögon härute blefvo allt större, fångande den fallande nattens mörker, och tårarna runno stora och klara utför hennes hvita kinder. Hon var barhufvad. Det rika bruna håret föll upplöst ner på fichuen öfver de flickaktigt fina, sluttande skuldrorna, och bröstet andades häftigt mot den låga, löst tillsnörda silkeskoltén. Också Philippe var mycket blek. Hans unga ansikte hade under dagens lopp blifvit äldre och stelare. Hans händer höllo hårdt om hennes kropp, men hans ögon voro frånvarande och i fjärran.

Så gingo de några minuter utan att tala. Sorlet från slottet dog i kvällsstillheten, som med sin svalka trängde djupt in i deras sinnen. Några vattengrodor kväkte i ett dike med ett läte, som blef metalliskt på afstånd. Eljes var allt tyst, och i springvattensbassängen kring den bredbröstade Amfitrite sof böljan så stilla, som om där aldrig brusat några kaskader, och den första matta stjärnan låg därnere och blänkte, liksom ett fallet silfvermynt, efter hvilket man sträcker handen.

»Philippe, låt oss ett sista ögonblick dröja i bersån, du vet, där vår lycka började. Ack, säg icke nej, du får icke! Gif mig den lilla stunden till, som man gifver en tiggerska en almosa. Hör mig, Philippe, hör!»

Utan att lossa armarna från hans hals strök

hon med sina hvita, heta fingrar hans hår och höll sitt ansikte så nära hans, att hon genast med kyssar kunde kväfva hvarje försök till vägran.

»Det blir bara tyngre så,» sade han sorgmodigt. »Att komma dit just nu, när vi skola skiljas! Men som du önskar, Constance.»

Så följde han henne öfver en sviktande spång, hvilkens murkna räckverk tecknade en bruten båge i den svarta dammen, och kom till en liten tätt bevuxen holme, där doften af dufna astrar låg matt i den fuktigt blida luften. Små fjun af de vissnade silfverpopplarnas hvita blad gled o med vinden, och blodbokens röda blad skälfde i luften som stelnadt blod. Därinne i dunklet fanns en stenbänk, öfver hvilken näktergalen på försommaren sjungit i halfljuset. Nu låg mörkret där tyst, utan en ton.

»Philippe,» började åter den unga kvinnan, i det hon drog honom ner bredvid sig och lät sitt, långa hår falla öfver hans kind, »hvarför tog du mig, när du så snart skulle lämna mig? Jag var ett sorglöst barn, som kvittrade likt fåglarna, som bara skrattade och för hvilket hela lifvet var leken med en rolig snurra. Och nu... Hvarför lät du mig icke vara, när du ändå skulle öfvergifva mig?...»

»Förebrår du mig det, Constance?»

»Förlåt mig! Nej, jag talar i feber. Du har gjort mig gränslöst lycklig och gränslöst olycklig. Jag tackar dig...!»

»Och ändock,» fortsatte hon efter en liten stunds tystnad, »ändock förstår jag icke, hvarför vi två icke få följas åt... Jag begriper nog, att du icke kan passa här i Koblenz, här bland alla väderhanar

och intriganter... du min hjälte, min Philippe! Men hvarför kunde vi icke resa samman, vi två, långt bort? Öfver oceanen till den nya världen! Tänk dig savannerna, som grönska ändlösa och tysta, urskogarna med sina giftiga blommor och sina brokiga fåglar. Och flodstränderna... och ensamheten och storheten... Du skulle bygga oss en hydda af torf och gräs, och jag skulle vara din maka och din tjänstekvinna, din älskade och din slafvinna, reda ditt läger, koka din mat, sy dina kläder, den enda du hade att tala ditt lands och ditt hjärtas språk med. Och tiden skulle gå för oss som en dröm, utan att vi märkte det annat än af ny och nedan. Och om du blefve trött på mig, skulle du få slå och pina mig för att förströ dig, Philippe... du och jag i den nya världen!»

Hon hade talat med stigande hetsighet och tårarna strömmade utför hennes hvita ansikte.

»Nya världen,» sade han drömmande, »där ingen hvit man gått fram och där naturen och dygden oförfalskadt tala i infödingarnes bröst. Bo där med dig, Constance! Och ändock, jag kan icke! Rösterna kalla mig hem till Frankrike!»

»Rösterna?»

»Ja, jag har ju sagt dig det. Jämt hör jag mitt namn ropas från söder, allt ropar, solskenet, vinden och natten. Du kan icke förstå det alltsammans. Och ännu mindre alla de blinda och lama, som gå och leda hvarandra här. Men ser du, jag tror, att de där hemma i Paris, som alla här skymfa och gäcka, jag tror, att de ha rätt, hur bittert det kan vara för oss. Jag tror, att de

grunda en ny tid och en ny värld, den rätta nya världen, du, efter hvilken människorna längtat i hundraåren af år. Tänk dig en stor trädgård, där alla skott få lika stor plats att växa! — Inga tjänande, inga slafvar, bara herremän ända ner i den fattigaste stuga. Alla jämlikar, så visst som vi alla fått af naturen samma ursprungliga godhets adelskap och så visst som staten är mänsklighetens stora syndafall! Å, du kan icke förstå det, och hvad som allt öppnar sig för mina blickar... Men jag vill dit! Jag vill se de människors pannor och ögon! Jag vill höra deras ord!»

»Låt mig följa med!»

»Det är för farligt! Det är icke kvinnogöra som där behöves. Och så... så... om det skulle vara en dröm, en dämons gyckelspel i mitt hufvud, och jag skulle också hafva störtat dig i fördärfvet! Nej, dröj här och låt mig kalla dig den dagen, då vi båda hand i hand, hvitklädda och med gröna kransar på hufvudena, kunna gå genom det gamla Paris... som på Athens frihetsfester.

Å, Constance, låt mig gå! Du vill icke att jag skall gå under och blifva en skugga af mig själf. Du vill icke älska en fjant, en själfföraktare, som skroderar i salongerna. Du vill icke, att vår kärlek blir en slagdänga, en sladderhistoria till de tusen andra, som vädras likt smutsigt linne på Koblenz' gator. Säg intet... allt är ju redan sagdt — farväl, vi ses igen!»

Han lyfte henne, hela den smärta gråtande kvinnan och höjde henne mot sin mun, högtidligt som en bågare som man vill tömma, och satte

henne efter en lång kyss åter ner på bänken. Och innan hon hunnit hviska ens ett afskedsord var han redan på andra sidan spången och försvann i mörkret.

Natten hade kommit, men Philippe hade, lyst af stjärnorna, så många gånger vandrat från Schönbornlust till Koblenz, att han utan tvekan fann genvägen till staden och till gården, där hans häst var insatt. Springaren spratt till vid sin ryttares ankomst, gnäggade och höjde hufvudet som af längtan bort från fångenskapen i spiltan och de borgerliga dragarne omkring sig.

På ett ögonblick stod hästen sadlad, och Philippe red i kort, rask traf raka vägen till södra stadsporten. Han hade handlat maskinmässigt, men med en automatisk säkerhet, som förvånade honom själf. När han satt på hästen, fann han, att han hade med sig allt som behöfdes, pengarna i fickan, pistolerna i hölstren och den stora ryttarkappan öfver sadelknappen, och ett ändtligt fattadt besluts helhetskänsla fyllde hans varelse med lycka, medan nattblåsten under den hastiga ridten piskade blodet i hans kinder.

Och nu, när han på sista afskedsfärden genomfor staden, där han älskat och drömt, men framför allt kämpat med sig själf under nära ett års tid, föreföll den honom plötsligt överklig och intresselös, försvinnande i grått töcken. Ett ensamt hus låg lefvande, liksom allena solbelyst i den tätande dimman. Det var skraddarmästar Ehrlichs hvitgaflade hus bortom dömens klocktorn och nedanför jesuiterkolans buxbom. Där bodde en gammal, en

gång så klarögd och världsklok dam, som nu satt hjälplös och pjollrade för sig själf och hvilken blekta, stela ögon hans läppar så gärna velat kyssa än en gång. Där bodde två vackra flickor, nästan barn, som sutto vid lampan och mödade sina ögon öfver sömnad och båge, men kvittrade i mörkret ännu sedan steglitsorna slutat sjunga och fått den svarta silkesduken öfver sin bur... Philippe tryckte handen mot hjärtat som för att trycka ner och kväfva den sista tärande synen, och den försvann i djupet, som en relik, en ring, kastad i sjön, försvinner medan vattenytan åter glättar ut sig som om aldrig dess spegel brutits.

Philippe red vidare öfver torg och gator, och från hästryggen skymtade välbekanta typer och ansikten, verkande som komiska automater vid denna skilsmässans hastiga anblick. Han red förbi teatern, där det gafs August v. Kotzebues skådespel »Papegojan eller Älska Far och Fosterland», förbi »An den Plan's» blomstertorg, och han såg emigranternas apotekare och frisör samman återvända hem efter de sista ämbetsbesöken. Han tyckte sig känna, hur belåtna herrar Entenpfuhl och Kosegarten voro öfver att få kasta af de franska världsmannamaskerna och svära och spotta på tyska i nattrockar och med långa porslinspipor i händerna. Och frisören, som, för att göra en mer elegant figur hos emigranterna, gaf sig sken af att blott lefva i lös förbindelse med sin husmoderliga och dygdiga fru, föreföll honom med ens som en bild af alla de tyska värdarne, furstar och borgare, hvilkas snyltgäster hans landsmän voro.

Men hur mycket föraktligare voro de icke själfva!

Här bodde i husen, som han red förbi, ättlingarne af Frankrikes äldsta släkter, hvilkas namn i historien strålade som blanka klingor kring S:t Denis' banér och hvilkas anherrar blödt på alla världens slagfält från S:t Jean d'Acre och ner till Malplaquet. Men dessa vanättade söner, hvad gjorde de? Skröto på kaféerna, skräflade vid kakelugnskransarna, intrigerade mot sitt fosterland utan kraft att kunna segra och utan värdighet att dö. Anekdoter och visrefränger knöto sig till deras namn, kvickheter om etikettsträtor och fruntimmersunderkläder! Och det medan en ny religion, en ny tid sprang fram i deras eget land!

I detta ögonblick hade Philippe nått madame de Balbis paviljong. Hans mun kröktes af till vämjelse gränsande förakt. Det var högkvarteret. Lilla Versailles! Där satt emigranternas kung. Några kallade honom redan Ludvig XVII. Och Philippe höll in hästen en minut för att i springorna mellan fönstrens sidendrapier kasta en blick in i den runda mottagningssalong, där emigranternas främste hvar afton samlades kring hertigen af Provence och hans maîtresse. Mycket rätt! Allt var som vanligt! Där satt den okrönte aristokratkungens Pompadour, omgifven af sina hofmän, och höll på med sitt första sällskapsnummer, att byta alla plagg till och med lintyget, inför en beundrande herrpublik, men så skickligt, att anständighetens alla apparencer räddades. Just nu häktade kammarflickorna en spetskjol ikring hennes rosenbrode-

rade korsett, medan Montboissier och Bombelles assisterade som kammarherrar vid denna offentliga lever. Längre bort i hörnet satt Jaucourt och koketterade med sin stympade hand, hållande sitt skarpa hufvud i Cæsarprofil, och han blickade med en marodörs förmätenhet på sin herres älskarinna. Vid ett förgyllt spegelbord skrefvo några ädlingar bous-rimés, och i en ensam, stor stol på en med hvita liljor broderad matta satt hertigen af Provence själf.

Philippe tyckte sig höra hans tonlösa stämma fila ett epigram mot pöbeln i Paris, medan han gungade med högra foten, i hvilens sko han stuckit sin supékäpp, hvares skulpterade elfenbenskrycka föreställde Ludvig XIV. Och skuggan af den store konungens mäktiga hufvud tecknade sig på sidenet öfver hertigens eget blodlösa epigonansikte.

Philippe skrattade kallt och hårdt i natten, gaf hästen sporrarna, och efter blott ett par minuter var han utanför staden vid korsvägen, där han skulle vika af.

Vid själfva afvisaren af sten, som lyste spökhvit på vägen, ryckte hästen till och höll på att falla. Philippe blef en sekund mycket blek. Så satte han än en gång sporren i hästens sida och sprängde in mot skogen, öfver hvilens mörka träd stjärnorna stucko fram som blanka svärdsuddar. »Philippe de Virieu» — ropade det ur dunklet framför hans ansikte — »Philippe de Virieu!» Och natten fyllde hans lungor med sin anda, skärande och stark som sanningens egen, medan han så fort hästen förmådde red mot Frankrike.

Den helige kammakaren.

Mariotto, den gamle hopkrupne fältskären, stannade midt i gatan och betraktade blodet, som rann längs de tillbommade källargluggarna på ett högt, tillslutet hus. »Åter igen blod,» sade han och såg med kännarmin på den röda strimman, »en ung mans blod, icke öfver trettio.»

Det var en juniskymning. Mörkret föll med sommarnattens värme mellan de svarta husraderna i det backiga Siena. Den bleka S:ta Catharina, målad på härbärgets i grändkröken, syntes redan endast svagt. Hennes svarta pupiller tycktes på väg att krypa in i hufvudet under de sömnslutna ögonlocken, men blicken hängde ännu i det sista lystet kvar vid blodet nere på gatan, medan den späda jungfrugestalten i dunklet försvann i väggens guld-botten. Så började aftonklockorna ringa, San Stefanos, San Agostinos och den lilla gälla och otåliga i San Anzano. Lykta stodo alla dörrar, icke ett barn lekte på en tröskel. En ensam eldfluga, förrad från fältet, lyste i gatan som en grön sten ur en gången kvinnas ring. Men klockorna ringde alltjämt, manande fram sommarkvällens stjärnor. Snart glimmade de alla med sina silfveruddar högt öfver tornen rundt Sienas stadsmurar, öfver klock-

klangen och öfver den djupa svarta gränden, där Mariotto stod och såg mot blodstrimman, såsom mot en ränga af en trampad fana.

Det hade varit en jämmerns dag för Siena. Florentinarne hade i grund slagit deras här vid Colle i Elsadalen, tack vare Giambertaldo, hvilken med sina franska ryttare sprängt som en Jehu öfver Arnobryggan. De hvita hyndorna, hvilka nu i nio års tid alla månnätter irrat och tjutit efter hämnd bland starrgräset längs Arbia, där Siena slitit hjärtat ur Florens' bröst och låtit dess söners lik i hundratal multna i flodgyttjan, nu hade de fått sitt lystnäte. Nu kunde de slicka sig stinna på blod, de utsvultna med sina hvita tungor.

Krossad var Sienas här, standarvagnen tagen, ledaren, Sienas styresman själf, Provenzano Salvani, dräpt. Dämonen, som han natten före drabbningen frambesvurit och sport, hade med ormens svek svarat: Ditt hufvud, o Provenzano, skall i detta slag komma öfver alla andras. Och öfver alla andras hade det kommit, fäst på Cavolino Tolomeis spjutspets. De lossnande tänderna i käken klapprade mot hvarandra, som på en som har frossa, när hufvudet svängde högt öfver de i nattmörkret blänkande hjälmarna, medan blodet sipprade mellan de bleka läppar, som befallt Sienas män och kysst Sienas kvinnor.

Det var en söndagsafton olyckan händt. Flickorna hade som vanligt dansat med blomslingor kring lifven och gossarne kappränt utefter backarne. Alla gamla, hvilkas söner dragit i fält, hade vätt gråskäggen i vinet och druckit de florentinska rövvar-

nes undergång i botten, ända till dess ej fanns i flaskorna en röd eller guldfärgad droppe, som kunde lysa mot naglarna. Nino, den låghalte, Sienas bäste spelman, rimmade och sjöng in i den sena natten på torg och gator; och de unga gräsänkorna lyssnade vid fönstren, oklädda, med linnena löst hophållna kring höfterna. Det var Agnese Tolomei, kyrkodrömmerskan med de svarta drufögonen under det till midjan fallande locksvallet, Ghisela Aldobrandi med den lilla katt-tungan, som spelade öfver de hvita tänderna, och med de höga brösten, för hvilken Teghiajo, domaren, hittades dolkstungen i vattencisternen, Giovanna Sangalandi, tård af träskslättens dimmor och sumpfeber, hvithyllt och tunn, med händerna matta emot linnet som mot lakanet i en sjuksäng — och många andra af Sienas damer. Längre stodo de i fönsterburarna och blickade mot de i svagt månljus badande torgen, och när de stego i bäddarna, kysste de hufvudgårdarna bredvid sig och drömde sig i sömn med tanken på krigarnes hemkomst. Ögon skulle lysa öfver dem, i hvilka tindrade den hårda glansen af svängda svärd. De skulle famna sina män, innan dessa ännu tvagit blodet från fingrar och kinder, i den starka lust, som gror i dödens närhet. Ändtligen domnade Ninos visor i månljuset. Siena slumrade in så lugnt som blott en stad ensamt befolkad af åldringar, kvinnor och barn. Mariotto, som med sin gumma kalasat på ålsoppa och därför låg vaken under fjäderdynan, måste midt i magvärken skratta åt nattväktarne. Medvetandet om att alla orostiftarne voro utom tullarna hade tydligen låtit dem

öfvermodigt handskas med glasen. De trefvade med spjuten mot väggarna och dunsade då och då emot husen.

Men långt före måndagsgryningen var denna frid förbi. Hornstötar, skrik och hofslag, jämmerrop och klämtande klockor väckte till hemsk verklighet den i segerdrömmar slumrande staden. Och sedan var det som Mariotto endast kunde minnas blod och ingenting annat. Varmt och rött sprutade det och ångade öfverallt med sin fadda lukt. Det klubbade vid linne och knifvar, vid mynningen på vinkrukan och vid brödet, som man bröt. Hela dagen skar och förband Mariotto. Men nya sårade och lemlästade släpades ständigt in i fältskärsstugan, och först nu i kvällningen bars den siste, den hederlige taktäckaren, med ett väldigt plåster i ljumsken, upp till hospitalet. Han stackare skulle aldrig mer komma upp på ett tak igen! Det var ett lyckligt undantag när man, som den unge Gianfrancesco, blott fått näsan krossad. — Den kunde en vildhjärna som han förlora på mindre anständigt vis än för en florentinsk värja. Mariotto gick sakta och bekymradt. Alla de nyss förvärfvade mynten klingade i börsen vid bältet för hvart steg han tog, men utan att göra honom gladare. Den sötaktiga stanken af blod kväljde honom ända hit ut i fria luften. Han var grånad i yrket, men kunde icke minnas en sådan dag. Det var som han suttit och drömt i en slaktarbod. Det stönade ännu i tystnaden för hans öron. Förgäfves sökte han trösta sig med medvetandet om alla sina konstmässigt gjorda snitt och förband. Det var för

mycket. Det var som hela Siena legat och förblödt i hans butik, och sorgsen vandrade han mot Potta Camollia för att med vännen, ullkammarmästaren, rådslå i politiken.

Framkommen till själfva stadsporten stannade han ofrivilligt. Däruppe öfver porthvalfvet var jungfru Maria målad med pysen tryckt till bröstet och alla Sienas kyrkor vid sin blå kjortelfäll. Bilden syntes icke i mörkret, men Mariotto började banna den, som man bannar en dotter, hvilken lönat alla ens omsorger med otack. »Maria,» sade han, »hur kunde du göra så? Hur kunde du låta din egen stad varda trampad i stoftet och stympad! Blef icke ditt kapell omförgyllt i våras med kostbart guld från Hispania, blått från andra sidan hafvet och purpur från Levanten? Vaxljus får du ju så många du kan önska och silfverstakar och kronor. Maria, hvarför vredgas du på oss? Är det någon som förgått sig mot dig, så utpeka honom, att vi må näpsa honom. Maria, att du kunde nännas detta!»

Men medan Mariotto mumlade så för sig själf, kände han sig dubbelt öfvergifven och olycklig, där han gick längs den öde, mörka gatan. Alla hus lågo dystert stängda, som rufvande öfver olyckan, och de gulbleka ljusstrimmor, som här och där sipprade mellan sprickorna på fönsterluckorna, läto hans inbillning blott skåda i förtviflan stelnade kvinnoansikten och knutna händer, lyfta i luften om hämnd. Mariotto ångrade hela sin vandring och funderade på att vända om. Men nu drogo honom glansen af ett eldsken och sorlet af en röst oemot-

ständligt, i den blinda längtan, som ute i mörkret växt upp inom honom, till en medmänniska, ett handslag, en stämma.

I jordvåningen af ett hus i gatsvängen var en ensam liten verkstad öppen. Ett par halft förglödda piniekottar i eldstaden af tegel under den i en järnklyka hängande vattenpannan kastade med nyckfulla mellanrum af förmörkelse ett bjärt flamsken öfver en man, som med korslagda ben satt på stengolfvet och polerade en hornkam med en pimpsten.

»Den förryckte Piero — kammakaren,» hviskade Mariotto förskräckt för sig själf. Ängslad tryckte han sig in mot husväggen för att ej blifva sedd och blickade skyggt ner i verkstaden. Kammakaren satt där, endast klädd i en liten mössa af hvitt kaninskin och en skjorta af ofärgadt ullgarn. En utmärglad kropp med röda märken och ärr liksom efter brännsår bland den tät, svarta hårväxten lyste i sprundet på hans skjorta. De skafda, sargade benen stucko nakna fram vid elden. Han hade ett litet ruskande dödsallehufvud med ett par små blodsprängda ögon och en lång, mycket röd mun i ett glest gulblekt skägg.

Mannen talade för sig själf, medan eldskenet gick och kom öfver hans utstående kindknötar, och stenen gnisslade mot hornet.

»Hvar helst sköldpaddan är, går den mot hafvet, så når också Guds straff alltid de orättfärdige. I Florens var jag, det öfvermodiga med palatserna, och dess guldväxlare jagade mig, Guds fattige, med sparkar och hundkoppel ut genom sina portar,

då jag bjöd ut mina kammar, men de små mäkларne köpte och betalade med falska mynt och begabbade mig, då jag klagade. O, I florentinska högfärdsnarrar och falskmyntare, er stolthet skall spricka som oxblåsan och ert hån slockna som oljeveken i storm. Så spådde jag, och de vältrade mig på gatorna i spillningen efter sina mulåsnor. Men vid Arbia kom straffet, och än är floden röd af Florens' blod.

I Pisa var jag, ädelstensstaden, och handlade af mångларne vid hamnen, men de gáfvo mig oäkta vara, som jag måste kasta i Arno. O, I pisanska försnillare med edra falska mått och vikter, I pisan-ska vargar, Herren Zebaoth skall tukta er med järnris. Så spådde jag, och de spottade mig i ansiktet och förjagade mig med sten. Men se, vid Tagliacozzo blef Pisa knäckt, och nu härskar skräcken i staden med de sju vägarnas torn.

Men, o Siena, i dag är din tärning kastad, du fåvitska, som ligger på din kulle som på ett bolster och bolar med kejsare och påfve. Med kam utaf horn ville du inte kamma dig, du skulle hafva sköldpadd och pärlor i ditt af salfvor drypande hår. Men jag säger dig, att du skall i jämmer dö, därest ej du ödmjuka dig inför Herren och reder ditt hår med den kam, med hvilken Guds fattiga och sjuka kamma vår Herres löss.»

Så lyfte han kaninskinnsmössan och kammade sitt stora, orediga hår. Glöden kolnade under buken på pannan. I den svarta verkstaden lyste den helige kammakarens bleka dödskallehufvud och röda mun.

Men Mariotto hade blifvit iskall ända ut i

findertopparna, där han stod tryckt mot husväggen. På ben som ville vika sig under honom, stapplade han darrande i alla leder hem genom den mörka gatan.

Dock midt i den stora jämmern fanns det också hjärtan, vilda af glädje, för hvilka hemortens olycka var en söt musik. Det var de guelfiska adelsläkter, som i nio år måst böja ryggen under Provenzanos folkvälde, men i hemlighet hvässat sitt hat, som en i lönn slipad knifsegg. Nu andades de ut och fattade i jubel svärdfästena. Men högst af alla jublade Sapia Bigozzi, ehuru hennes man i lifstiden tillhört ghibellinerna. Hon var änka och hade aldrig haft några barn. Hennes sköte var slaget med ofruksamhet, och när hennes själ kom till världen, bodde redan afunden inom den, liksom masken i ett kärnhus. Sapias första barndomsminne visade bilden af henne själf, nyss fem år gammal, lekande med sin flera år äldre syster, den rosiga Vanna. Själf var hon bleckindad och smal med stridt svart hår. För att roa henne löste Vanna ur gördeln sitt spänne med blå safirer och lät det blänka i solen. Då kände Sapia sina fingrar plötsligt kallna, det stack hårdt till i hennes bröst. Innan hon själf visste hvad hon gjorde, hade hon tryckt spänntaggen in i systemns arm, så blodet sipprade fram. Hennes moder agade henne. Men hvar gång hon såg en lekkamrat bära ett nytt smycke eller en dräkt, som öfverglänste hennes, kände hon samma styng i bröstet. Fingrarna blefvo kalla och fuktiga.

Hon måste pressa armarna hårdt mot kroppen för att motstå lusten att öfverfalla och slå.

Sedan blef Sapia en smärt flicka med en förvuxen ynglings gestalt och ett skarpskuret elfbensansikte under tjockt svart hår. De färglösa ögonen lågo beslöjade djupt in i ögonhårens skugga, och munnen var blek och sluten. Sapia Bigozzi talade fåmält och långsamt, vägande hvarje ord, rädd att förråda sig själf. Ty inom henne brände alltjämt samma förtärande gnista. Sapia afundades all glans och lust i Siena, männens makt, springare och harnesk, äldre kvinnors brokad och företrädesrätt vid gästabud och i kyrkbänk, väninnornas rodande kinder och lekfulla gång. Hon afundades alla steg, som brådsnade nerför gatan, där hon bodde, till lust och glädje, kärleksvisan, som i kvällen steg mot andras fönster, hvarje namn, som nämndes till hyllning i sång och samspråk.

Ensam skred hon öfver Sienas gator och hade hårdt virad om armliden guldkedjan, med hvilken hon höll sin sällskapsfågel fjättrad. Den hvita papegojan satt på hennes smala, sluttande skuldra, brynte näbben mot guldlänken, pladdrade oförtrutet och häcklande i hennes öra. Men när kvällen kom och Sapia steg i bädden, kröp den långa flickan ihop som en lamslagen, med benen uppdragna under bröstet. Sakta strök hon handen öfver huden. Den brände och ömmade efter de oräkeliga nålstyngen från andras lycka. Med stela, öppna ögon låg hon och väfde i tankarna ofärd åt andra, intill dess solen gick upp och med sitt röda sken, som med en blodad klinga, skar sönder hennes onda önskenät.

Nu vaknade alla klara ögon och alla lugnt klappande hjärtan. Men Sapia täckte sitt ansikte med sitt tjocka hår och kröp ihop under fällen som ett vanmäktigt djur i lyan.

Sådan var Sapia, när Ghinibaldo Saracini förälskade sig i henne och äktade henne. Bland alla Sienas slösare var han den yraste, en af grundarne af de tolf spenderbrödernas bordsring, som i två hela år bländat hemorten med sitt öfverdåd, kastande med silfverpengarna som med nötskal, ridande på hästar med guldmunderingar, prydande sina älskarinnors hufvor med pärlor, kostbara som präster-Jans eller konungens af Babylon, slungande guld-faten från banketterna ut genom fönstren till Sienas tiggare. De andra elfva bröderna i kretsen blefvo också utfattiga på leken och måste sedermera under allmänt hån slita för lifvet. Ensamt Ghinibaldo, hvilkens fader förvaltade kurians inkomster, kunde alltjämt vara samme slösare, genom hvilkens fingrar penningfloden aldrig slutade att rinna och som, hvar han kom, lämnade efter sig en strimma af guld. Väl var också det, ty att gifva var Ghinibaldos lif. Allenast öfverflödets stolta medvetande om att måttlöst kunna skänka bort ägodelar och lifskraft förlänade honom känslan af att vara ung och stark. Att gifva afslag på en enda önskan plågade och förödmjukade honom, och ett ansikte, som otillfredsställt vände sig bort från hans, lät honom känna sig som en lytt och afsatt gud. Likt be-kännelsen om en skam kom ett nej öfver hans mun. Hvarje återhåll pinade honom såsom ett grått hår-

strå eller en rynka i pannan, och när lyckliggöraruset i besvikna stunder dunstade likt en imma från hans själ, såg han en ring af svart tomhet vidga sig och växa, och i den, som i ett kärres nattliga vatten, varnade han sin egen blick utan glans och sina kinder holkade af döden. Saligt var endast öfvermåttet: att skänka i af sitt vin öfver kristallens bräddar, att gifva sig hän dag och natt till rus och äfventyr, att ständigt vara ett svärd, draget till handling, äfven när andra klingor sofvo i skidorna. Hur hatade icke Ghinibaldo sömnen och dess tunga lifsdvala! Hvad var den annat än gnideri, svagas och fattigas sparsamhet med sig själf? Långt före soluppgången, medan stjärnorna som förbrunna festljus långsamt slocknade i det blå, brukade han med dikt och sång hälsa morgonrodnaden. Ghinibaldo diktade alltid när han var ensam och utan annat företag. Annars skulle han tyckt sig vara tidens träl, usel och vanmäktig. Men att dikta var ju också att känna sig såsom härskare öfver tillvaron, att känna sig rik, medan man delade med af sitt öfverflöd. Då hälsade Ghinibaldo med provençalska vers gryningen, den nya dagen, hvilkens gulröda solfana fladdrande steg öfver tinnkransen på Sienas stadsmur. Rosendoft från trädgårdarna, gräslukt från betesställena kring staden stego i den svala morgonluften. Blåsten for genom hans yfviga hår. Hans ögon tindrade af lycka, och hans sång klang i ett enda jubelhån mot dåsiga älskare, gäckade äkta män och slumrande stridskamrater.

Som Ghinibaldo var, fanns det ingen man eller kvinna hvilken icke lyste upp, när han nalkades,

knappast någon, som han icke utan möda gjorde till vän, älskarinna eller skyddsling. Med klarande ansikten vände sig människorna till honom som till en vänlig, glad försyn, och stort blef talet af hans följe. En ensam ung flicka tycktes kall och oberörd inför honom, Sapia Bigozzi, och just därför förälskade han sig i henne. Ju mer hon förblef sig själf, bunden och tyst, med det dystra anletet hvilande i skugga under håret, som under en svart stormhufva, dess hetare blef hos slösaren och lyckoskaparen begäret att också få denna kvinna strålande af sitt väsens rikedom. Tama små sångfåglar utan klor och näbbar föreföllo honom med ens Sienas andra unga kvinnor med deras lättköpta kutter. Sapia Bigozzi, det var vildfalken, som det var en triumf att tämja och hafva i sin hand — och att göra just henne till den lyckliga och undergifna mottagarinnan af hans skatter blef för honom själfva profvet på hans egen lifsmakt.

Så begärde Ghinibaldo Saracini till Sienas häpnad Sapia till hustru. Natten före bröllopsdagen, då Ghinibaldo gick hem från ungdomsvännernas gille, följde honom den halte Nino, sångaren, som älskade honom högt. De skredo sakta, heta af vin, genom det grå gryningstöcknet, mellan slutna, tungt slumrande palats. Ghinibaldo sökte locka ut ur Nino hans hjärtas mening om Sapia, men sångaren svarade i luften och linkade försagd bredvid med cittran upp- och nedvänd på sin arm. Tystnaden blef pinsam, och Ghinibaldo brast ut:

»Men Sapia är skön!»

»Ja, skön som Persefone. Men hvarför gifta

sig med dödsgudinnan... hon blir ändock alltid en gång ens sängkamrat.»

»Persefone! då rövvar jag henne upp ur Hades, och hon blir åter hvad hon var från början, den ljufva jordens dotter!«

Solen gick upp. En röd rodnad tändes på Ghinibaldos af nattvak bleka kinder. Hans stora drag strålade. De blå ögonen glödde mot morgonsolen. Slösarens bedårande leende gled åter öfver hans yppiga, litet hängande mun. Med handen slog han Nino på hufvudet, så sammetsmössan blef platt och korp fjädrarna knäcktes, snurrade hela karlen med cittran rundt i backkrönet och sprang så raskt, trots sin redan tunga kropp, uppför trappan till sitt hus.

Men Sapia själf visade hvarken sorg eller glädje. Hon hade så länge lefvat i sina hatfulla tankar och sin skugga, att hon blott kände sig plågad och husvill ute i solskenet. Hon misstrodde triumfen att varda Ghinibaldo Saracinis maka. Det var en ödets list, en ond gudoms skänk, hvilken gömde ett förrädiskt gift. Hvad henne själf angick, visste hon icke hvad hon kände. När hon satt ensam i trädgården och solen brände hennes nacke och stenbänken, på hvilken hon hvilade, medan den gula ginsten vajade för vinden på häckarna, kunde hon känna ett för henne främmande flöde af värme kvälla genom ådrorna. Hon erfor en längtan att springa bort från sig själf, att slita de fångsel, i hvilka hon lefde fången. Hon stack händerna ner öfver brunnskanten för att svalka dem och andades oroligt och hårdt. Men när den, på hvilken hon

tänkte, blott nalkades, slöt sig hennes själ. Hon skrattade tyst utan ett leende. Hvilken skara kom han icke med! De hördes långt bort ifrån. Det var jakthundar och svenner, falkenerare, lutspelare och tiggare framför allt. Hvad detta buller i gatan kväljde henne! På förhand kände hon sig redan förödmjukad och hatfull mot alla hans gåfvor — ringarna, stenarna, kedjorna och dikterna och alla de fagra orden. Så hörde hon hans segervissa röst och de tunga stegen närma sig genom förstuguhjulfvet. Hon lyfte sitt lilla smala elfenbensansikte med det svarta håret liksom en orm, som vill stinga. Men Ghinibaldo bara skänkte och diktade, och stolt som eröfraren af ett svårintagligt fäste förde han Sapia till sitt hus.

Men framtiden vardt annorlunda än Ghinibaldo drömt. Hans samlif med Sapia blef en enda lång kamp, lik bildhuggarens mot blocket, som icke vill foga sig efter konstnärens hand och skänka honom den skapandets härskarglädje, utan hvilken lifvet förfryser i hans bröst. Längre sökte Ghinibaldo narra sig själf och låtsas tro, att Sapias motstånd blott var en mask, som, när han minst väntade det, skulle falla och visa den vunna kvinnans hängifvenhet. Han inbillade sig vara letaren i en gömlek. Ju skickligare hon gömde sig, dess sällare skulle stunden blifva, då han fick sträcka ut armarna och ropa: Se, nu är du fången, dyra, och måste lyda din herre! Men den stunden kom aldrig. Sapia förblef den hon alltid varit. Oåtkomlig skred hon genom rummen, och äfven när Ghinibaldo höll

henne i sina armar läste han i hennes matta leende hennes innerstas fiendskap och förbehåll. Tjänarne älskade honom och dröjde så länge de kunde i hans närhet. Själfva husdjuren skyndade mot honom, när han nalkades. Sapia ensam satt för sig själf. Förgäfves fäste Ghinibaldo dag för dag allt kostbarare bete af känslor och tankar på kroken, med hvilken han ville fånga henne. All denna gifmildhet, mot hvilken hon intet hade att bjuda i genskänk, kränkte henne blott. Hennes köld blef henne dyrbar som hennes egen naturs märke. Med bitter stolthet höll hon fast vid sin bundenhet och sina baktankar, och med samma dunkla afskildhet låg ständigt skuggan öfver hennes anletsdrag.

Tiden gick. Hela Siena försvann för dessa två viljor, hvilka dygnet om brottade sig trötta. Tysta sutto de och sågo timmarna dö i förmiddagens moln eller i eldstadens kolnade glöd. Hvad vidkom dem alla de andra? Där gingo Sienas damer förbi i guldstyfva dräkter. Blott Ghinibaldo sträckte ut handen, skulle de komma. Men det var henne, som var bredvid honom och ändock så långt borta, som han ville öfvervinna och fångsla. Det var den dystra, den ensamma, henne, han ville slita ut ur sin afton-skugga och in i sin egen sol. Men detta blef aldrig verklighet. Tiden gick. Med ögon utan blick stirrade de utåt gatorna som på en aflägsen värld, från hvilken de voro utestängda i sitt slutna slott. Lefde folket därute? Bullret från dem trängde ditupp såsom drömmens bjällerklang. Dockor tycktes människorna från tornfönstren, ett sken all deras äflan. Ensamt Ghinibaldo och Sapia lefde och käm-

pade bröst mot bröst, förfröso och förblödde under dessa års tvekamp i de stora tysta salarna med de lykta dörrarna.

Tiden gick. Barn fingo icke dessa makar, och de åldrades båda hastigt. Nino, Ghinibaldos vän, kom aldrig mer öfver hans tröskel. Det gick icke att spela där — icke all tystnad passar för musik. Ghinibaldo diktade dessutom icke mera. Åtminstone förtrodde han aldrig Nino någon ny ballad eller canzon. Men en afton såg Nino Ghinibaldo på vinstugan. Rödmosig och tung satt Sienas forne lyckoprins vid sin tömda flaska och tycktes söka läsa sitt öde i sin hand. Han följde med blicken den bleka tvärsåra, som från Venusberget under tummen lik en dolk skar af den korta, röda lifslinjen. Nino ville undvika vännen. Men med lallande röst ropade denne honom an. »Nino, du är en äkta sångare, du har öfvergifvit mig, sedan jag blef en fattig man.»

»Du fattig, Ghinibaldo! Du skämtar. Rikare laster än någonsin föra din fader Alessandros skepp från Wissent och Brügge.»

»Nej Nino, jag har fattigdomen i huset. Du vet hur det gick i det rika Egypti land. De sju magra kreaturen åto upp de sju feta och blefvo ändock icke fetare.»

Han skrattade hest och böjde åter det tunga, redan lätt grånade hufvudet ner öfver linjerna i sin krafftlösa, hvita hand.

En natt icke långt därefter for Ghinibaldo upp ur sömnen som för ett våldsamt styng i bröstet. När han blickade upp, såg han månstrimman flyga in

i rummet genom ett hål i fönsterluckan och som en silfverpil nå fram till hans eget läger. Han tyckte sig känna den kalla pilspetsen tränga in i hjärtat. Innan han helt lyft ögonlocken, trefvade han med båda händerna på bröstet, som för att rycka loss den sargande hullingen. Men udden tycktes sitta obevekligt fast djupt in i hjärtat, Ghinibaldo drog tungt efter andan och nu först vaknade han riktigt och satte sig upp i sängen.

»Luna,» hviskade han, »är det du, nattvandrer-ska?» Han log svagt och lät det hvita månskenet bada panna, kinder och mun. Det kylde och svalkade underbart. Det var som kalla läppar kysst honom till en frid högt öfver all världens traktan. Stilla betraktade han Sapia, som sof bredvid honom. Hon låg som hon brukade, på sidan, med benen uppdragna under bröstet, det bleka hufvudet med den skarpa teckningen in i kudden, och det utslagna håret flöt deladt i två tunga flikar på ömse sidor om axlarna. De liknade ett par hopfällda, svarta vingar, dessa breda strimmor af hennes hår. I det hvita månljuset, som följde hökdragen i anletet, och i det djupa mörkret, som för öfrigt omgaf henne och gapade ur hennes öppna mun, tycktes hon Ghinibaldo förvandlad till en harpyja, en grafvens och dödens varelse, som väntade honom sofvande i hans säng. Men nu vaknade i Ghinibaldo diktaren, som kan se på sin egen sorg som från en annan stjärna och för hvilken hans eget lif blott är en dröm att skrifva vers om. Det kom ett leende öfver de stora, trötta dragen. Utan bitterhet, vekt och stilla hviskade han för sig själf:

»Du svarta kvinnofågel, nu vet jag hvem det är jag velat tämja, och jag sträcker vapnen. Hur skulle jag kunna betvinga den aldrig någon lefvande betvang? Med gamen, som hackade på Prometheus' lever, är du i släkt, och människorna nämna dig med många namn. De kalla dig Glömskan, som uppslukar allt, de starkaste tankarna, de käraste ansiktena, de dyraste ederna. De kalla dig Tiden, ockrerskan, som kräfver år för dagar, hon som evigt bokför den skuld, öfver hvilkens afbetalning våra lif förgå. De kalla dig Förgängelsen, det osynliga innersta i alla element, som finns i älskog och vin likaväl som i gift och plåga och som långsamt suger mærg och blod, intill dess hon med en andning, icke starkare än ett barns, släcker narrens och hjältens låga. En och densamma är du med alla namn, du nattens, mörkets och jordens makt, som aldrig blidkats af bön eller offer — du som är äldre än lifvet och väldigare än kärleken.» Så talade Ghinibaldo halft på vers, såg sig med stora ögon ikring i rummet, där hans far och mor sofvit och dött, där han själf aflats och kommit till världen, och lade sig stilla ner i sin säng, med ansiktet vändt mot Sapia och tinningen badad af vinternattens månljus.

Ett par veckor därefter drog han i fält mot florentinarne, hemfördes dödligt sårad af sin väpnare och bars halft medvetlös åter in i denna sängkammare. Han hörde en kvinna i måttlös ångest skrika hans namn, men ropet dog i dimman på andra sidan en blå flod, och utan ett ord afled Ghinibaldo Saracini, Sienas slösare.

Nu satt Sapia åter ensam i sitt barnlösa hus.

Tomheten, i hvilken hon alltid haft sin varelse, omhvärfde henne nu från alla håll och bredde sig allt dunklare öfver hennes vägar. När det började kvällas, kunde hon rent af känna det som hon blef ett med den fallande skymningen. Mången gång under halfvakna nätter strök hon händerna öfver ansiktet för att förvissa sig om, att det var Sapia som låg i bädden och icke Sapia som stirrade ur mörkret eller suckade i blåsten. Ofta nämnde hon nu i allt hårdare saknad Ghinibaldos namn, men tanken på att hon själf förstört hans lif sköt hon ifrån sig med bitter ödestro. Allt var förutbestämdt, och hvem kunde blifva en annan än den man var? Ghinibaldo hade älskat glädjens styfbarn, den under afundsamhetens vinterstjärna födda Sapia Bigozzi, och hon hade varit Sapia Bigozzi — hvad kunde mer sägas därom? Hans död blef för henne blott en orättvisa till, ännu en eggelse att afundas de andra, hvilkas hus lyste af skratt och sång, i hvilka det firades bröllop och dop och lifvets kärfve stod tung af fyllda ax och icke som hos henne af bara torr halm.

Midt emot Saracinis palats låg Ghinibaldo begrafven i San Anzanos kyrka. San Anzano, Sienas ridderliga skyddshelgon, stod själf snidad framför likstenen, smärt och hög, som den förnäme romaryngling han var, med gyllene hjälm och sköld. In i den lilla skumma kyrkan gick Sapia ofta. Under de källaraktiga korhvalfven vigde hon som dödsoffer åt den bortgångne familj på familj, allt efter som de stego i välmåga och anseende. I långa besvärjelser nämnde hon deras namn med

Provenzano Salvani, Sienas herre, först, och dessa dödsrop på ännu levande genljödo doft genom de skumma hvalfven.

»Efter dig, Ghinibaldo, skola de komma allesammans.» Hon upprepade åter deras namn och hviskade sist, just som hon skulle gå: »Och sedan jag själf, sedan jag själf.»

Tiden gick. Men Siena bara blomstrade, trots alla Sapias förbannelser. Segerrik vände hären från hvarje fältslag och blåsarne läto instrumenten skrälla öfvermodigt långt från fjärran. Provenzos sol strålade som aldrig någon annan mans i Siena. Rikedomen lyste med guldfat och gyllene kannor ur palatsfönstren, och fattigman själf kunde sätta höns på spett. Slutet och mörkt låg ett ensamt hus, förbi hvilket människorna gingo med bråda steg eller utmanande axelryckningar. Sapia tyckte sig ända upp i sitt torn höra deras hån, och när hon ur sitt mörker såg grannarnes facklor blänka ur öppna portar, var det som grollet ville spränga hennes bröst.

»Blifva de icke slagna nu, måste jag dö,» hviskade hon för sig själf, när hären så åter en sommardag drog ut mot florentinarne och hon såg Provenzano redan med segrarens min föra skaran i fält. »Då måste jag dö.» Hon vred händerna där hon stod, och ändock var den ångesten den djupaste inom henne, ångesten att hon skulle gå bort, innan hämnden kom.

Så grydde morgonen efter nederlaget vid Colle. Tessa, Sapias kammartärna, sprang i dagningen in i hennes sängkammare och ropade i örat på den

sofvande hvad som händt. — Sapia reste sig i sängen hög och rak, med vidöppna, ännu drömfyllda ögon. Utan en vit strimma flöt det svarta håret mot linnet, och hennes lilla afmagrade hökhuvud lystrade efter byte.

»Säg om hvad du sade,» befalldes hon och fattade med handen hårdt i sängkanten.

Flickan upprepade berättelsen om olyckan och Provenzanos död.

»Ljuger du, låter jag hudfläka dig,» sade Sapia. Hennes gestalt blef allt högre och rakare under det snidade sängtaket.

Andra tjänarinnor och svenner skyndade till. De kappades att berätta budskapen och skildra Sienas jämmer, ty de visste sin husfrus tankar och vädrade skänker.

Å, det var sålunda sant! Sapia kände ett enda brusande blodflöde draga genom alla lemmar. Hon blef varm, som om sommarsolen bränt henne ända ut i fingertoppar och tår. Det sköt en rodnad öfver hennes tunna, bleka kinder, och hon drog linnet kring bröstet. Ty under detta svall af lif kände hon sig plötsligt efter års dvala som kvinna, med sällsamt, nästan döfvande välbehag.

»Tessa, mina pärlor, mina smycken!» ropade hon. Sapia tog dem ur skrinet och lät dem gnistra mot ljuset. Hon iförde sig en dyrbar festdräkt med pärlsnören och spännen med blå stenar. Hög-tidsklädd, med guldspegeln i hand, gick hon till tornöppningen för att se olyckan med dess sorl af gråt och dess drypande blod stiga uppför Sienas backar. Luften genljöd af snyftningar och rop. Till

alla dörrar buros döda och sårade. Alla de lyckliga kvinnor, som förödmjukat henne med män och älskare, med söner och döttrar, refvo nu sitt hår och veklagade öfver förödd lycka. Tänder och ögon, som skrottat åt den ofruktsamma Sapias vanmakt och fattigdom, nu lyste de icke mera. Sapia böjde sig djupt neråt för att bättre höra klagoskriken ur de förvridna munnarna och urskilja de skräckslagna ansiktena. Där hon stod och räknade de döda, som buros hem, och de blödande, hvilka släpades till Mariottos fältskärsstuga, blef hon ung och vacker och grep gång på gång ofrivilligt sin spegel för att se sitt ansikte.

Men nere i gatorna hade ingen tid att tänka på henne. De slagna ghibellinerna väntade hvar ögonblick guelfernas hämnd för långt förtryck. De flydde brådstörtadt genom stadsportarna eller förskansade sig i de tjocka, svarta familjetornen. Guelferna å sin sida sände intet budskap efter Sapias husfolk, rädde att förbinda sin triumf med hennes olycksaliga öde. Så blef Sapia ostörd stående mot bröstvärnet i sitt torn. Jämmern, tårarna och blodet, alla kvinnorna med de böjda hufvudena fängslade henne timme efter timme. Hon tog där stående mat och drack gammalt vin ur en stor gyllene bägare.

Hon glammade, pratade och berättade för tärnorna, som ångestfulla ville krypa in i kammaren för att slippa se, men måste stå vid hennes sida och lyssna till hennes vilda hån öfver de lemlästade och de döda på bårarna.

Först när det började mörkna kände Sapia trött-

heten komma. Hon kämpade emot som en drunknande, men för hvar skugga genom sommarskymningens soltöcken märkte hon, hur dagens rus frigjorde sig från hjärtat och försvann. Samtidigt med att det begynte blifva stilla och kvällas nere på gatorna, förstummades hennes själ. Isigare än någonsin steg den vanliga tomheten inom henne, och den förnams nu annorlunda än förr, hopplösare, oändligare, utan något slut. Åter blefvo händer och lemmar kalla. Mer förtärd än de långa ensamma årens öfver sitt agg rufvande kvinna, föreföll henne nu den tillfredsställda hämndens Sapia. Den döende dagens ljus föll brutet öfver hennes spegelglas. Hon såg på sina slocknande ögon och på sin uttröttade mun. Hvad skulle de nu åtrå eller vänta? Den i långa år eftertraktade dagen hade då gått till ända också den, och efter den skulle, som efter alla andra, natten komma, tomhetens natt med sitt gränslösa, ihåliga mörker. Brunt och tungt steg det uppför Sienas backar, omhvärfde med samma död alla boningar, och själf blef hon borta i dunklet, som i en skog utan utgång. Förut hade hämndtanken lyst lik väggblosset i hennes mörker och uppehållit henne. Nu var den släckt. Hvad ville hon? Alla hon önskat ofärd hade fallit och trampats så djupt i stoftet, som hon någonsin hoppats. Men nu var den korta segern ju redan förbi, och hon själf? Hon själf stod kvar i mörkret, öfvergifnare, fattigare, ensammare än någonsin. Vid hämndedagens slut kändes det som om hon blifvit blind och hädanefters skulle trefva sig fram genom ständigt natt utan att vilja någonstädes hän.

Om Sapia hade kunnat le, skulle hon hafva gjort det åt sig själf. Ty som barnet afundades lekkamratens smycken, afundades hon i denna stund af triumf de olyckliga, som gräto, och de för-
tviflade, hvilka hade döden i husen.

Det blef natt. Tärnorna gingo till sängs. Sapia stod ensam kvar, förstenad, utan att tänka. Hvarje spår af den blodiga dagens buller var nu borta. Stjärnorna ristade redan sin skrift på den dunkelblå himmelen öfver Sienas torn. Sapia sökte läsa i bilder och konstellationer, tills ögat, bländadt och förvirradt af den gnistrande gåtskriften, åter måste sänka sig mot mörkret, mot den skumma gatan och San Anzanos dunkla basilika midt emot.

»Ghinibaldo,» ropade hon nu, men rösten fastnade i strupen. »Ghinibaldo, är det du?» Tyst ur kyrkodörren skred han just nu, precis som Sapia sett honom sista gången från kriget komma mot trappan, dödligt sårad, med båda armarna kring älsklingsväpnarens hals och halft buren af denne. Såsom den gången hade han icke heller nu någon hjälm på hufvudet. Ansiktet var så blekt, att det lyste af sig själf i natten mot väpnarens brynja under det grånade, rödaktiga håret, som låg i pannan, klabbigt af blod och damm. De blå ögonen voro halfslutna och stela, den hängande munnen öppen med alla de lysande, ungdomligt friska tänderna. Men väpnaren var San Anzano. Helgonets guldhjelm med biskopskorset glänste i natten, delfinen skimrade på hans sköld, och korsfanan låg röd mot hans axel. Varligt och blidt förde helgonet den dödssårade riddaren hem och stannade

utanför porten på vakt, väntande som tjänaren på sin herre.

Med utspärrade fingrar stod Sapia där och såg dem i mållös häpnad komma och sin make tungt vackla in genom porten. Blott ett par sekunder efteråt gick dörren till tornsalen upp, och Ghinibaldo trädde in. Men nu tycktes han icke sjuk eller sårad längre. Med sin vanliga gungande gång skred han öfver tröskeln, och det fanns intet blod i håret, blott alla de grå strimmorna öfver den kupiga pannan. Han gick långsamt genom salen och fram till sin armstol vid eldstaden och satte sig i den med båda de hvita händerna utbredda på karmstöden och hufvudet leende och framåtböjdt. Hur många gånger hade icke Sapia sett honom sitta så, med ett barnsligt uttryck af väntan! Hvad väntade han? På det man kallar lycka? På att nästa ögonblick skulle blifva det ljufva och gyllene? På något hemlighetsfullt budskap från fjärran?

Sapia ville ropa hans namn, men förmådde icke. Hon bara kände tårarna strömma öfver sina kinder. Men nu såg Ghinibaldo upp och nickade åt henne med det glada uttrycket öfver det tunga hufvudet, som han brukade hafva, när han kom med en gåfva.

»Stackars Sapia,» sade han, »har du intet hjärta? Du skall få mitt. Nu är jag död och behöfver det icke längre. Och mig har det pinat nog.»

Han skrattade, drog knifven ur bältet, slet upp sammetskolten och gjorde en rörelse, som om han skulle skära hjärtat ur bröstet. Men innanför pansarskjortan lyste det röda dödssåret och blodet forsade

genom de små svarta järnringarna. »Ghinibaldo!» skrek Sapia, så ljudet slog hårdt mot taket. En stormvind lyfte henne öfver golfvet. »Ghinibaldo!» — och omfamnande hans knän föll hon tungt ner vid hans fötter.

Hur länge Sapia legat så, visste hon icke. Men när hon kom till sans igen, fann hon sig utsträckt på stengolfvet framför Ghinibaldos tomma stol. Med förvirrade ögon spejade hon genom den mörka salen, krypande längs stenarna. Ingen varelse, ingen skugga syntes i den djupa natten. Men att han suttit där vid eldstaden och velat skära hjärtat ur bröstet, det visste hon så säkert som hon visste om sig själf. Hur väl såg hon icke ännu det stora ansiktet med det stilla, vinterlika leendet! Hvar ton hörde hon ännu af hans stämma, och tårarna började åter rinna utför hennes kinder, medan hon släpade sig fram mot fönsteröppningen. Därborta, där natthimmeln lyste blå med sina stjärnor, låg ännu guldspiegeln och skrinet med hennes smycken. Hon tog dem först tanklöst, så började hon kasta spännen, pärlor och ringar. I spegelglaset mer anade än såg hon ansiktet af en osäll kvinna, som var henne väl bekant, med evigt törstande ögon och fridlös mun.

»Du måste blifva fri, du förhäxade, du fängslade, du måste blifva fri!» Hon slog spegelglaset mot väggen, så att ett regn af skärfvor föll öfver hennes hand, och i detsamma började hon rycka och slita i dräktens guldtyg. Den låg som järn kring kroppen. Men nu stockade sig andan i hennes bröst — hon höll på att kväfvas. »Ut, bort!»

röpade hon. Som hon stod, sprang hon mot dörren nedför de långa torntrapporna. De små runda stegen vindlade sig efter muren. Det bar nedför och nedför som i en djup, oändlig graf, mot ett mörker, svart som helvetet, men hon sprang och sprang, och till sist stod hon på den öde platsen framför sitt hus.

Nattvinden blåste mot hennes ansikte och hår. Men rakt som en sömngångerska gick hon öfver det svarta torget till kyrkan. »Ghinibaldo skall bedja för mig, San Anzano skall bedja för mig, om jag icke själf kan det,» hviskade hon, men när hon kom uppför trappan, var dörren stängd, och förgäfvess klappade hon på. Då kastade hon sig ner och kysste tröskelstenen. Dörren skulle kanske flyga upp, om hon bara kunde bedja. Med övan tunga försökte hon med andras böneord, som hon hört under lifvet och nu plötsligt mindes: ammans öfver hennes inslumrande när hon var barn, syskonens vid moderns dödsbädd, strofer ur prästens mässa och korgossarnes kyrkohymner. Hon blandade allt och bad, korsande sig gång på gång öfver bröst och panna. Men dörren förblef stängd. »Jag slipper icke in,» snyftade hon, jag får aldrig komma in,» och åter vandrade hon tillbaka och kom framför sitt eget hus. Men däruppe i tornfönstret såg hon Sapia Bigozzi stå, hon som skrattade åt andras kval och förjagade dem, som begärde allmosor. Där stod hon, begabberskan med det skadeglada leendet och med de knutna händerna, som aldrig öppnades till välkomst. Blott icke dit in igen, hvart som helst eljes, blott icke in till henne igen!

Så började Sapia springa utan mål ner för de sluttande gatorna. Blåsten var efter henne. Håret flög kring hufvudet. Hon kunde icke hejda sig, hon bara sprang in i den svarta natten. Hon ville springa tills hon stupade mot stenarna. Då skulle nog de fromma systrarna bära henne in till sig. Hon skulle få ligga på träbritten, se deras hvita dok skymta i mörkret som vingar och höra sången ur deras kyrka. Eller en barmhärtig landtman fann henne utom tullen och lät henne hvila som en tiggerska på halmen bland kreaturen. Hvad hon längtade efter de hvassa stråna mot huden och att dela brödet med hundarna! Så drömde hon, medan hon i vanvettig ångest sprang längs husväggarna. Men långt nere, där staden slutade i en svart gatkrök, kom ett ensamt eldsken, som brann genom mörkret henne ändtligen att rygga till och stanna.

Röd flackade lågan af och till, liksom från ett halfsläckt bål ur en jordgraf. Skenet drog henne närmare och närmare, intill dess det föll mot hennes fötter. Hon lutade sig fram och spanade. »Piero, kammakaren,» ropade hon högt, seende in i hans verkstad. Hon kände honom väl. Mer än en gång hade hon låtit sina drängar kasta ut honom, då han kom med sina hornkammar och sina profetior. »Piero,» upprepade hon med ett ängsladt barns oöfvertänkta hopp. »Piero, han är en helig man, han måste löna ondt med godt.» I en plötslig ingifvelse gick hon mot dörren till hans verkstad.

»Piero, för Marias och Jesu skull, får jag komma in!»

»Hvem är du?» frågade kammakaren, där han

halfsofvande ännu satt på källarstenen vid sin eldstad och med blodsprängda ögon stirrade på ett stycke horn, som mjuknade i koppargrytans kokande vatten.

»En osäll, en tiggerska, som anropar dig om hjälp,» svarade hon och kröp in genom den låga dörren.

Nu föll eldskenet öfver hennes svarta hufvud, i vilketets lösta hår ännu lyste ett par pärlor ur en brusten länk. Det fanns icke en blodsdroppe i hennes ansikte. Det lyste likblekt tvärs igenom det röda eldskimret. Högt upp till midjan hade det stänkt smuts och blod öfver hennes gyllene kjortel. Hon böjde hufvudet djupt ner mot bröstet och darrade.

»Nej, jag känner dig,» svarade kammakaren och reste sig, tunn och utmärglad.

»Du är Sienas högmodigaste dam, du är den afundsamma Sapia, den fördömda, kvinnan utan hjärta.»

»Jag är den afundsamma Sapia, den fördömda, kvinnan utan hjärta,» upprepade hon. Orden kommo på läpparna djupt inifrån hennes inälfvor. Hon kände det som om hon segnade mot marken af förtviflans skam, men på samma gång som om en bulnad gått sönder, hvilken oafslåligt värkt och sönderfrätt henne under åratals år.

Kammakaren sträckte ut sina tunna armar genom mörkret. Hans lilla dödskallehufvud skakade under den hvita skinnlufvan, när han talade, och i skjortsprundet lyste ärren på hans bröst som blodsdroppar. Han såg ut som en halfbländad

apostel från öknen, den där sofver i sanden, åter spindlar och syrsor och talar med Herran i morgonrodnaden.

»Sapia, vill du varda den uslaste af Herrans tjänstekvinnor, hon, som förkastad ber om förnedringens nåd och pinor?»

»Ja, det vill jag.»

»Sapia, vill du äta ur hon med grisarna, tvätta trälarnas skabb och säga till de spetälske: Kommen, I afskydde, att jag får tvätta edra sår?»

»Ja, det vill jag.»

»Sapia, vill du lösa ditt hår, och låta mig reda det med den kammen, med hvilken Guds fattige kammar vår Herres löss?»

Kammakaren lyfte en hornkam från golvet och höll den i eldskenet.

Då slet Sapia de sista pärlorna ur sitt hår och föll med en suck af frid på knä mot stenen. En glans som af en dags döende solstråle lyste öfver hennes ansikte, då Piero kammakaren med sin förtorkade gula hand förde kammen genom hennes hår.

Kusinerna.

»Akta papiljotterna, kusin!«

»Är kusin redan oppe? Hvad står på? Är kronprinsen eller Taglioni kommen till Medevi?«

»Det skall jag förklara, om jag får komma in.»

»Kusin är stollig. Här står jag i peignoir med lockkammen i handen, och för resten är jag icke riktigt snörd heller.»

»Bagateller, kusin... Jag hoppar in genom fönstret. Det regnar... Ingen lefvande varelse syns på hela Drottninggatan. Kunglig sekter v. Fjanten, Medevis skvallerbytta, är inne på rakstugan, grefvinnan Bjelke åser Fidèles toalett, fru Dimander gifver gemålen morgonuppsnusningen, pappa Fritz är nere i stallet, och hvad gunstig madame angår, dricker hon just vid brunnen sitt andra glas.»

»Hvem är gunstig madame?«

»Min vördade tante, med förlof...«

»Jag undanber mig alla opassande namn på mamma... Men hvad är det kusin har att säga, som är så hiskligt viktigt?«

»Rosina... Det är den där kyssen kusin lofvade mig.»

»Pehr-Abraham, i dag har du vaknat på galen ända!«

»Tvärtom, Rosina, alldeles convenabelt... Jag reste mig i sängen och sade: »Helige Nepomuk, nu är dagen kommen.»

»Du är rysk! Hvilken dag?»

»Min födelsedag, till hvilken du redan i julas lofvade mig detta vedermåle af din kusinliga tillgifvenhet... Af pur otålighet vaknade jag med solen... För att få tiden att löpa hade jag intet annat att göra än att gå i morgonbön. Pastor Isberg talade öfver det vackra språket: Jag tackar dig, o Gud, att jag så underligt skapad är. Det var högst uppbyggligt. Men nu är jag här för att utkräfva min fordran med laglig ränta efter 3½ banco.»

»Har man hört på maken!»

»Rosina, nu har jag en hel vinter i Stockholm och en half sommar i Medevi varit din slaf. Jag har flugit, som en fjäderboll för volanten, efter dina tusen lynnen. Sett dig mysa till höger och vänster och samtidigt hålla mig kvar, som man håller rudan i sumpen. Nu skall det smälla, så sant jag heter Pehr-Abraham Banér och är hofjunkare hos H. K. H. Kronprinsen.»

»Det var ett långt tal, grefve Pehr-Abraham Banér, men jag tror vi dröjer...»

»Behagar då kusin betrakta det här lilla souvenir.»

Rosina Ehrencrona skakade sitt unga brunlockiga och halffriserade hufvud, så papiljotterna, gjorda af ett nummer af »Svenska Minerva», slogo mot de små, ännu af hvilan mot örngottskudden rodnande öronen. Hon drog ihop den hvita linonkoftan, ur hvilkens vida ärmor de spensliga flick-

armarna lyste, för att det icke skulle synas att hon bara hade en stubb på sig, och i de hvita strumporna och tofflorna med svandunet hoppade hon från spegeln fram till det öppna fönstret. Försiktigt lutade hon ansiktet ner öfver fönsterposten. Det lätta sommarregnets glesa droppar vätte hennes tinningar och hjässa. Doften af våta gräsmattor och svagt fuktad, bördig jord steg med den svala morgonluften mot hennes andning. Under den gamla kastanjens drypande blad, midt emot den låga Ehrencronska byggningen, stod greve Pehr-Abraham Banér i grön cylinder, grön morgonfrack och storrutiga byxor.

»Du ser ut som en gräshoppa, Pehr-Abraham.»

Hofjunkaren skrattade med hela ansiktet och de ostyriga, af lifslust brinnande ögonen. Han vred den rödletta mustaschen i spiral mot den pompöst tilltagna familjenäsan.

»Får jag flyga opp då?»

»Stackars vän, du har en skruf lös.»

»Då måste jag bedja dig betrakta det här aktstycket.»

Pehr-Abraham tog ur bröstfickan en med gröna guirlander broderad taskbok af hvitt siden och ur den en liten notisbok med en blå ängel i vattfärg på titelbladet.

Rosinas ansikte fick ett uttryck af fasa. Hon spärrade upp ögon och mun och kunde med möda stamma:

»Min dagbok, min dagbok!»

Men hofjunkaren slog med oförsynt kallblodig-

het upp det lilla häftet midt framför den upprörda författarinnans ögon och fortsatte helt trankilt:

»Inte hade jag en aning om, att kusin gick i så blå strumpor. Kusin kunde ge ut en hel poetisk kalender! — Nå, den här urkunden gifver både ris och socker. Ty visserligen står här vida mer om en viss bläcksuddare och rimsmed, än som kan anses nödvändigt eller hälsosamt. Att nu bara kunna tycka, att den där trubaduren med spindelbenen är lik Eugène Aram... Men till sist får kusin, Gud vare lof, igen sitt naturliga, fina jugement. Se här: 'Det är skada, att den intagande — hör, hör — Pehr-Abraham redan skall vara mänskens-hjälte...»

»Pehr-Abraham!»

»Tycker verkligen kusin, att en kavaljer skall vara långhårig som en alobrog eller en gammal bard?... Barbarer och mobb ha mycket hår... Men det är icke det rätta stället, utan det här, pagina 73, nerskrifven själfva midsommarafton. 'Pehr-Abraham är i alla fall den älskansvärdaste af dem allesammans, en sådan polkör.' Min blygsamhet förbjuder mig att läsa fortsättningen. Jag skall bara taga slutet — 'då den stackars gossen tjänat nog för sin Rachel...»

»Tyst, skurk,» ropade nu Rosina, som stått där förlamad och mållös öfver kusinens fräckhet. — »Tyst, det är det nedrigaste, simplaste jag varit ute för!» — Rosina slog båda händerna i fönsterposten. Hon glömde sin klädsel. Koftan for upp, och den hvita halsen lyste öfver korsetten.

Pehr-Abraham såg upp.

»Rosina!»

Hon svarade icke, men vreden kokade inom henne mot den unge mannen, som stod där och höll hennes hemligheter i sina grofva fingrar och icke tvekade att ropa ut i vädret, hvad hon i de tysta kvällstimmar skrivit och berättat ur sitt hjärtas lönnkammare. Hvad hon med ens hatade honom, allt hos honom, hans fadda skratt, hans höga röst, hans stora, oförsämda näsa. Hon ville slå honom, men kände sig maktlös och snärjd som fjäriln i håfven. Tårarna hotade att komma fram. Hon bet i underläppen med de små hvita framtänderna. Det gnistrade i hennes svarta ögon, som när man slår eld i mörkret mot flintan, och hon sträckte de nakna armarna genom regnet för att draga igen fönstret.

Först nu förstod hofjunkaren i sitt uppspelta födelsedagshumör, att den lilla kusinen var verkligt ond och att han förplumpat sig.

»Rosina, tillgif mig... Jag hittade boken i går afton i Floras grotta... Om du visste, hvad den gjorde mig säll... Orden ha sjungit för mig som fågelsång hela natten... Förlåt mig, jag älskar dig.»

Han kastade cylindern i gräset. Regnet föll allt stridare öfver hans komiskt allvarliga ansikte och hans gröna frack, och han gjorde min af att falla på knä.

Men Rosina hade nu fått fatt i fönsterhakarna.

»Älska hvem du vill... Jag bryr mig inte för en kvittenkärna om dig, hör du det...»

Nu for fönstret till Rosinas jungfrubur igen med en häftig smäll. En liten darrande hand drog

fram en grön persienne för rutorna. Men inne i rummet sjönk Rosina, matt af rörelse och harm, ner i sin storblommiga emma. Hon kände sig olycklig, skamsen och kränkt, som om ett lystet öga utspionerat henne, då hon badade. Hon var uppbragt till tårar öfver sin kusin och lekkamrat, men på samma gång sorgsen som hon tappat en kär, länge buren amulett och nu kände sig obeskyddad och ensam. Där hon halfklädd, med hängande armar och korsade ben satt och huttrade i sin stubb, kom ett gammalt barndomsminne oförmodadt öfver henne. Det var vinter och ringde aftonsång bakom de höga, hvita popplarna vid Jakobs kyrka. Månskäran stod blank öfver Stockholms slott och kylan svepte töckensolar kring lyktorna. I ett och samma ögonblick stego hon och Pehr-Abraham ur hvar sitt hus på Trädgårdsgatan och möttes i Landtmäteribacken. Han var bara tolf år, men stark och käck i sin sammetsmössa. Han satte henne på sin fina förgyllda och yllestoppade kälke och ropade: »unnan, små busar, med edra kaffelådor!» Och alla de enkla träkälkarna vände åt sidan, där han kom. Hon hisnade af farten, men njöt af att känna, hur stadigt han styrde för dem båda. De kommo långt fram på snön, ända till Karl XIII och gingo upp och klappade bronslejonen på hufvudena. Rosina såg sin lilla hvita yllevante och sin röda pulsmudd bredvid hans stora gosshand. Det var så tydligt, att hon började snyfta.

Hur länge hon suttit så, visste hon icke. Men hon for till, när vällingklockan på barberarns tak ringde till frukost. Föräldrarna, som icke visste

något värre, än när man kom för sent till bordet! Om hon skulle gå i bädden igen och skylla på vapeurerna? Men då skulle hennes far taga sin min' à la Talleyrand, iorgnera henne och hviska sitt försmädliga »mademoiselle Migraine». Dessutom var hon hungrig. Så sprang hon upp och fullbordade på ett ögonblick sin klädsel. »Svenska Minerva» kom ur håret. Hon rullade raskt de silkesbruna lockarna på lockpinnen och knöt dem i spanska öglor vid öronen. På en minut stod hon färdig i nättelduk och sidenkapott. Syns det, hvad jag genomgått? frågade hon sig själf i handspegeln. Hon fann sig mycket blek, nickade i medkänsla mot sin egen bild och sprang ner till matsalen.

Efter frukosten, när Rosina kommit loss från väninnorna, gick hon rådvill och håglös stora gatan fram mellan alla de torparstugor liknande små röda byggningar med gröna svalor, i hvilka allt det förnämaste af riddarhuset lekte idyll vid det illustra Medevi. Dörrar och fönster stodo öppna. Ljusa sommarfrackar och kulörta damkjolar skymtade i de trånga kamrarna med de hvita möblerna. I de stora lindalléerna promenerade ölsupsfärgade kapprockar och kornblå paraplyer. Hälsoortens makliga förmiddagsdrifveri blef dubbelt stilla i regnet, som lätt och gladt föll öfver de små röda husen i grönskan och de sysslolösa människorna. Det regnade, det växte, och tiden blef lång af hvilande välbehag.

Från taffeln i samlingssalen hördes granna löpningar. Det var en fantasi ur »Marmorbruden». Van Boom låg själf i Medevi, och de långa sofforna

därinne voro täckta som omnibussäten af damer, som andäktigt följde hvarje rörelse af maëstrons fot på lyrpedalen och hvarje skälfning af hans polkahår. Rökrummet var fullt af unga grefvar, som rökte pipa och spelade komet. Rosina spanade efter Banér, men såg honom ej. Änkegreffinnan Bjelke satt på verandan till Bjelkeska huset, ensam, med en ridicule på sidenknät midt emot sin silkespudel. Det var en tête-à-tête full af ömsesidig uppskattning. Men på svalen till Oxenstiernska huset satt greffinnan framför en knypeldyna, utan ett leende på ansiktet, och greffen följde med mjältsjuk värdighet röken från sin manillacigarr. Det var en tête-à-tête af hjärtlig ledsamhet. Fru Dimander såg som vanligt storslagen och odaliskartad ut med laxfärgad turban i håret, där hon bodde midt ibland noblessen. Man såg på hennes ansikte, att hon använde utländska ord oriktigt. Hon satt och läste en roman om engelska lorder, medan hennes man, den svärmiske lärftskrämare, drömde sig hem i sin butik vid Bazaren och omedvetet rörde fingrarna, som mätte han i oändlighet ut lakan åt blonda, välskapade damer.

Rosina betraktade alla dessa fridsamma mäniskor och blef än mer otålig. Det brann ett oroligt begär efter upplefvande och handling inom henne, en sårad flickstolthets åtrå att i sin tur gäcka och förödmjuka den, som med själftagen rätt uppträdte som hennes besegrare. Kränkningen från i morse låg och värkte inom henne. Man dyrkade icke med våld upp dörren till Rosina Ehrencronas hjärta som en operamamsells. En oridderlighet, som talade

om ett groft och kärlekslöst sinne, var kusinens försök att, innan hon själf sänkt fanan, vilja öfverrumpla hennes hjärta. Han var icke den hon tänkt. Åter hörde hon hans skratt, hans röst och blef ännu här i ensamheten röd i kinderna. Nej, aldrig kunde hon mer hålla af Pehr-Abraham. Hon ville gråta däråt, men det var förbi. Innan dagen var slut, hans födelsedag, skulle han själf blifva det varse. Hon gick och sökte upp sin andre tillbedjare, skalden. Aldrig skulle Eberhard Kræpelin hafva nedlåtit sig till något sådant. Han förstod den mystèr, som är en kvinnas själ. Hon fick en oemotståndlig längtan att just nu, sedan hon behandlats så hänsynslöst, stå som en liten alabastergudinna på piedestalen af poetens beundran och höra hans fagra ord mäsas till hennes ära.

Rosina visste, att Eberhard Kræpelin älskade ensamheten och den vilda ödsligheten. Det enda, som kunde kallas ensamt och ödsligt vid det leende Medevi, var en skogshöjd öfver Vättern. Där gick han säkert och diktade — kanske om henne? Hvilken skillnad mot Pehr-Abraham! Och genom regnet, som glittrade i hennes hår, gick hon in i skogen, med sidenkapotten fallande mot den lätta sommardräkten. — Mycket riktigt! Vårdslöst draperad i brun slängkappa och halsen bar à la Byron öfver den svarta spännhalsduken, gick skalden och sektern högt på åsen längs några mossiga hållar, som kunde föreställa fornnordiska stenkummel. En stor flat sammetshatt — en spansk sombrero — kastade så dyster skugga som möjligt öfver hans ärliga svenska ansikte, hvars ljusletta drag spjärnade emot

att bära den skaldiska blekheten och romanhjältens uttryck af mörk, oböjlig konspiratör. Med en hvit skrifvarhand, som bar en hemlighetsfull, stor signet-ring, tvinnade han ett färglöst pipskäggs och deklamerade halfhögt för sig själf, medan sommarregnet skiftade i opal mot förmiddagsljuset och det porlade i vattendikena längs vägen.

Rosina hade redan på afstånd sett Eberhard Kræpelin och hennes hjärta pickade häftigt. Gud, hvad han såg tjusande ut i regnet! Han liknade Moritz, grefven af Radziwill, som, förtalad af sin onde tvillingbroder och förbannad af sin döende fader, från skogskrönet för sista gången ser ned på barndomshemmet. Det var början af »Banditen» af Louise Mühlbach. Rosina smög sakta uppåt. Hvilken triumf skulle det icke vara att osedd höra sitt namn från hans läppar. Rosina lyssnade...

»Balsampoplarna till vänster
utanför min härskarinnas fenster...»

Rosina skakade på hufvudet. Hon hade inte sett någon balsampoppel i Medevi. Men nu märkte henne skalden och ropade:

»Å, fröken ser ut som sommarregnets fé med regndropparna kring pannan. Men hvad kan den lustiga féen vilja den ensamme på berget?»

Han slog slängkappan öfver axeln med en åtbörd ur Preciosa.

»Det har förefallit mig, som herr Kræpelin vore min vän.»

»Mer än en vän.»

»Jag behöfver en riddare, en man, som kan förstå en kvinna.»

Den unga flickan sträckte sig vid ordet »kvinna», så mycket som hennes lilla fina figur medgaf, och såg mot grantopparna med sina blanka, svarta ögon.

»Rosina!» ropade han och räckte ut handen.

Det klack till i hennes bröst när hon hörde sitt namn. Plötsligt önskade hon, att hon aldrig gifvit sig in i leken. Men nu kändes det, som hon stött båten från land och måste vidare.

»Kan herr Kræpelin skaffa mig tillbaka en dagbok, som fallit i ovärdiga händer, och lämna mig den åter — ööppnad, det behöfver jag ej säga hjärtats sångare.»

»Och om jag kan det?»

»Då skall jag kanske gifva den rättighet att bära mina färger, som en dam skänker sin riddare, när han har brutit lans för henne.»

Hela frasen kom, som den varit tryckt i någon roman. Men Rosina darrade ändock i hela kroppen, när hon utsade den. Dragen som mot ett okänt, lockande äfventyr, men på samma gång stött tillbaka som af en främmande, hennes egen motsatt atmosfär, kände hon sig inför den obekante mannen, hos hvilken allt, trots den poetiska fernissan, talade om olika luft och annan uppväxt. Ängsligt räknade hon de små klara regndropparna, som splittrades mot hennes skospännen. Men nu glömde äntligen Eberhard slängkappan och sombreron, Preciosa och skalderna. Han blef röd i ansiktet af lycka och osäkerhet. Med järnhand behandlade han nog i dikten alla fruntimmer, ända upp till prinsessorna, men i praktiken hade hans erfarenhet aldrig gått

öfver stockholmsjungfrurnas svarta sidenhufvudkläden. Han blef säll och handfallen inför Rosina, som han oförhappandes flyttats till Schlaraffenlandet, där tryfferade små kramsfåglar af sig själfva flyga en i munnen. Hans puls slog oroligt. Så stodo poeten i slängkappan och den lilla nåden i den blå sidenkapotten i regnet under granarna och väntade på hvad komma skulle. —

»Hvem är det som kunnat svika en så ljufvarelse som Rosinas förtroende?»

»Kammarjunkar Banér!»

Kræpelin for till. Det sades allmänt, att Banér var hennes gynnade friare. — »I afton skall fröken hafva dagboken igen.»

»Tack. Det är ett litet häfte med en blå ängel på titelbladet.»

»Och den blå blomman säkert inuti! Men var trygg! Orörd skall den komma till ägarinnan åter. Det svär jag.»

Poeten talade med högtidlig stämma, slukade den unga flickan med ögonen, dock utan att närma sig. Men när Rosina märkte, att all fruktan för öfverrumpling och handgriplighet var öfverdrifven, fick hon hela sin säkerhet igen. Flickspjufvern vaknade och log. Nästan elakt sade hon, i det hon inom sig jämförde den spenslige diktaren med den atletiske Pehr-Abraham — »min kusin är nog ej så lätt att ha att göra med.»

Kræpelin ryckte på axlarna.

»Bah, armarnas tid är förbi och intelligensens kommen. För öfrigt — goda vapen göra alla jämnstarka... och mina terzeroler har jag alltid med.»

»Pistoler!»

»Ja. Jag köpte dem hos en liten grå jude vid Rialton i det af Österrike förtrampade Venedig. Å, Nemesis kommer också öfver huset Habsburg... Vi, som tillhöra frihetens brödraskap i alla länder, äro för öfrigt alla beväpnade... Bara stormklockan ljuder, bär det af till barrikaderna.»

Kræpelin pekade i luften med fingret med den stora karneolen.

Rosina stod stum och lyssnade. Det var förskräckligt och det var tjusande. Skalden växte plötsligt, tyckte hon. Nu nästan fruktade hon att se in i skuggan under hans stora hattbrätten. Hon tyckte sig höra marseljäsen, som hon själf älskade att spela, fast hennes far, så fort han hörde det, blef utom sig öfver »slaktarvisan», och hon måste spela »Partant pour la Syrie» för att blidka honom. Men nu var det, som om regndropparna trummade trots och krigsmelodier, och osynliga triolorer med sina långa tungor fladdrade kring Eberhard Kræpelin. Hon gaf honom en stor blick af beundran och rädsla.

»Men det kan ju ej vara meningen att gripa till vapen för detta?»

Rosina visste icke i ögonblicket om hon var rädd om Pehr-Abraham eller smickrad. Hon såg två bleka män stå midt emot hvarandra med utsträckta pistoler. Det blixtrade till... så hven skottet... det var förskräckligt och tjusande...

»Ja... Allt vidare beror naturligtvis på herr baron själf. — Men nu farväl... Jag måste gå att fullgöra den ambassad jag blifvit hedrad med.»

— Kræpelin talade med mycken värdighet, lyfte sombreron från sitt lilla spetsiga hufvud, bugade sig och försvann i regnet.

Rosina stannade ett ögonblick och funderade, men utan att få någon reda i sig själf. Hon bäf-vade för en olycka, som hon icke ville tänka ut eller afstyra. Hjärtat slog och blodet brände ljuf-ligt och ängslande. Hvad skulle hända? Hur skulle det gå? När man läste en spännande bok, kunde man titta på slutet i förväg. Men hvad skulle det blifva af detta? Tänka sig, att hon ställt till ett drama midt på denna fredliga sommardag! Hon bröt ett strå af en rumex, och sugande blad-syran, gick hon undersam, i hjärtklappning och för-virring backen ner till Medevi, förbi alla de röda husen, från hvilka väninnorna nickade åt henne. Skakande af sig regnstänken som en liten våt katt, steg hon upp på den Ehrencronska förstusvalen.

När Rosina kom hem, fann hon grefvinnan Bjelke med silkespudel och ridicule på besök hos sin fru mor.

»Litet baisertårta eller hjortrongelé, min Angélique.»

»Nej tack, söta Leopoldine, du har redan bjudit mig på alltför mycket delikatesser.»

De två gamla damerna fjäsade och bugade för hvarandra på ömse sidor om det lilla hvita tebordet, som om de icke råkats på flera år, i stället för att dagligen omväxlande hos hvarandra vid denna tid äta sötsaker och debattera skandalerna. De sågo ut som ett par gamla kasperdockor, där de sutto i profil, nickande och pratande mot hvarandra.

Grefvinnan Bjelke var idel värdighet och bombasin, rak i ryggen som en stånddrabant och bitter i ansiktet, som hon ätit upp nådåren för räfven. Men Rosinas mor — »gunstig madame», som Pehr-Abraham sade — var en liten fru med hy som vinterfrukt och en sammetstoque med röda fjädrar (en skapelse af den stora modisten Folckers konstnärshand) i sitt stålgrå hår. — Baron Fritz Ehrencrona satt på förstusvalens andra bänk och petade sina tänder med en liten tandpetare af guld. Det var en vacker gammal herre, som bevarat sin ungdoms moder i dräkten och ännu uppträdde i Metternichs krås och lifrock. Han hade alltid i fickan eller i handen en liten emaljerad snusdosa med porträtt af kejsar Alexander, som han erhållit vid kongressen i Wien, där han var med som ung diplomat. Den kongressen var hans lifs stora händelse. Sedan den var slut, föreföll honom världens öde afgjort. Han tyckte, att han själf suttit bland gudarne, som lagat ihop Europa efter den korsikanske uppsprättarens tilltag, och han upptog alla senare förändringar i världen som hädelser mot en vis världsordning.

»Den söta Rosina kommer hem kakdags,» sade gamle baron, som behandlade sin dotter med en »just-nu-värper-tuppen»-retsam blandning af skämt och galanteri.

»Jag vill ingenting ha,» svarade den unga flickan förtrytsamt. »Far tror visst, att jag ännu är ett barn,» tillfogade hon, slöt läpparna och tänkte med mörk öfverlägsenhet på, att två män kanske snart skulle växla skarpa skott för hennes skull. Då

fick folk se att hon var kvinna mer än de flesta. Man duellerade icke för barn.

»Visserligen ser jag icke längre dina byxholkar annat än möjligen i andlig måtto, men att du så här plötsligt åldrats ifrån sötsaker, förefaller betänkligt. Skulle vi redan vara en liten kokett, som har sitt regnvädershumör och sina kapricer? Tag du litet baisertårta, mitt sockergryn, det passar den lilla purpurmunnan excellent. Du ser, en gammal diplomat kan vara lika poetisk som den där rimfaxen, som går och svärmar för dig. Hvad är det han heter nu igen, 'der lügenhafte junge Ochs' i slängkappan?»

»Och i så smala pantalonger med hällor, att han icke vet, hur han själf skall komma in i dem,» inföll änkegreffinnan Bjelke — »Kræpelin.»

»Riktigt... Pappan var källarmästare i Bacchi tempel och sonen är portvakt i Apollos.»

Rosina blef röd i ansiktet. Hon grep häftigt fatt i räcket på verandan, såg fadern stridslystet in i ögonen och med en stolt känsla af att stå för sina handlingar och vara solidarisk med sin skald och hans heliga kall, utbrast hon:

»Jag har läst hans 'Hildur eller frihetens sköldmö' — och det är storslaget... Han har för resten fått pris i akademien,» tillade hon, i hopp att detta erkännande från kunglig majestäts verk och inrättningar skulle göra mera intryck på fadern.

»De adertons akademi, jo, det är en prydlig institution... När man vet att det bara finns nio sångmör, undrar man hur de andra nio herrarna ha det ställt.»

»Jag hoppas du icke menar något equivoquet, Fritz,» ropade friherrinnan.

»Far tycker då, att poesi ingenting är?»

»Det är att lappa vantar i månsken...»

»Poesi förekom förr i världen, under Gustaf III, äfven i sociteten, men nu är det bara demokrati och populacien, som förlusta sig därmed,» sade änkegreffvinnan Angélique.

»Alla poeter äro lättsinniga och utsväfvande,» fortsatte friherrinnan, och de röda fjädrarna skakade öfver hennes gråa hår. »Jag minnes nog hvad biskop Tegnér en gång sade till mig om en kaffeböna... och han var ändock biskop.»

»Där hör du, Rosina lilla, sanningen om poesi och poeter,» fortfor baron Fritz Ehrencrona med sitt orubbliga gäckeri, i det han såg på sin dotter med svarta ögon, som liknade hennes egna, och med ungdomlig skalkaktighet under de grånande ögonbrynen. »Att kunna skrifva vers har för världen precis samma betydelse som att spela bilboquet. Det är en oskyldig lek, min vän, för barn och ungdom och en del herrar, som hafva den olikheten med oss andra att aldrig få visdomständerna. De kalla sig skalder eller, när det skall vara riktigt fint, 'fantasiens martyrer'...»

»Far, den äkta poesien är odödlig...»

»Poesiens odödlighet?... Lilla Rosina, gå in i kryddboden, ser du den. Där får du ett 'Ode till evigheten', viradt om stjärten på en sill, och en 'Elegi till Laura', lagd om snuskardusen. Det är poesiens odödlighet. Eftervärlden, för hvilken diktens Don Quixotte hungrar i sin vindskupa, är

lumphandlaren... Och vår vän i slängkappan, Skräpelin, eller hvad han heter, får vara glad, om hans Hildur hamnar på så pass anständiga ställen.»

Rosina hade stått lutad mot en af stolparna på verandan, medan fadern skämtade. Hon var van vid hans stickord, men kände sig i dag sårad som af personligt hån. Hon tyckte ett ögonblick, att regnluften blef så tung, taket så lågt, där hon stod på förstusvalen till det snart hundraåriga lilla familjehuset i Medevi. Åter sorlade marseljäsens toner borta i fjärran, tricoloren vajade. Ett sken, som af en röd, bengalisk eld, föll öfver ett blekt ansikte. Det stack till i hennes bröst af ungdomlig lust att brottas med lifvet, och en oklar men oförtröttad inbillning längtade efter flykt. Så sprang hon in i sitt rum utan att säga farväl.

»Rosina, hvad i herrans eviga namn går åt dig!» ropade modern, utan att få svar.

»Ungdomen, ungdomen,» suckade baron Fritz. »Stackars lilla Rosina, som inte ännu gått igenom den romantiska mässlingen! Det blir mycket sveda och värk, innan allt det där är öfver.»

Sakta gled tiden under sommarregnet mot Medeidagens högtidliga timme, eftermiddagens stora promenad till häst och i vagn. Ty mellan fyra och sex var det korso längs landsvägen genom gröna gården och hagar. Hela den umgängesglans, riddarhuset och börsen ej hade plats för i de små gammaldags husen, utvecklades då. Jämte den stora karossen, Medevivagnen benämnd, vidlyftig som en diligence, i hvilken man anlände till kurorten, medförde hvar familj, som gjorde anspråk på anseende

åtminstone en fransk landå eller en engelsk jaktvagn. Det minsta man med någon aktning för sig själf kunde uppträda i var en fin, hög gigg. Efter brunns-mästarens anvisning åkte man i kunglig majestäts tågordning långsamt i stor gala genom det gröna, frodiga Östergötland.

I dag hade oroliga fruntimmersansikten upprepede gånger spanat genom rutorna och i molnen sökt läsa vår herres vilja med vädret. Det lättade verkligen. Solen bröt fram och skimrade snart ofvan och nedan, mot glittrande vattendroppar och i gult högsommarsken. Adoniserade kavaljerer med brända tupéer och blå ridfrackar med blanka knappar samlades på piruetterande hästar, och damer i sidenpolonäser och italienska schäferhattar med fladdrande marabouer öfver chinjongerna halfflågo i vagnarna som i soffhörn. I en sidenklädd landå satt också Rosina Ehrencrona. Hon var blek som ett offerlamm och hörde icke på, hvad hennes kavaljerer, två alldeles lika och jämnstora skånska baroner, ridande på ömse sidor om vagnen, sade henne. Hon tittade efter Banér eller Kræpelin, men ingendera syntes. Nu när alla voro borta från Medevi, passade de naturligtvis på att hålla duellen. Rosina tyckte sig se dem på en liten inhägnad i skogen, där, som hon hört, en hederssak förr en gång utagerats med vapen i hand. Hon såg dem stå där med hvita ansikten och blänkande pistolpipor, och hennes hjärta bäfvade lika mycket för dem båda. Hon visste icke längre ut eller in, hon visste icke hvad hon önskade. Hon var ängslig, skuldbelastad och stolt på en gång. Hela promenaden blef en

lång pina, hon satt viljelös och bidade som insats utgången af ett hemskt och ödesdigert spel. Ändtligen var färden förbi, och hemkommen skyndade hon att gå och kunskapa. Men däruppe i skogshagen fanns ej spår af människor. En häst med sitt föl betade fredligt i gräset, medan solen föll allt snedare och varmare från grantopparna öfver den lilla ljusa ängsmarken inne i skogen. Rosina ilade då med andan i halsgropen åt parken och letade och letade, till dess hon ryckte till och blef mycket blek. Där satt Pehr-Abraham i en liten bosquet och ritade hieroglyfer med sin spatserkäpp. På honom kunde ingenting synas, hvarken sår eller förband. Det var alltså den stackars Eberhard — för första gången nämnde hon poeten i tankarna med förnamn — som blifvit träffad. Han var kanske farligt sårad, kunde blifva lytt eller lam sina återstående dagar — för sin ridderlighets skull. Och nu låg han ensam någonstädes i plågor och hennes hand skulle icke få lägga en kylande kompress på det sår, han för hennes skull ådragit sig. Förbittrad betraktade hon kusinen. Han såg eftertänksam ut, där han satt och skref i sanden. Tänk, om han hade ett krossadt lif på sitt samvete! Hennes vrede mot Pehr-Abraham växte för hvar minut, men hon var alltför utpinad af spänning och oro för att längre kunna stäfja sin nyfikenhet. Utan att låtsas se honom gick hon rakt fram till bänken, där han satt.

»Rosina!» ropade han och såg verkligen allvarsam ut.

Rosina gjorde en min, som hon ej värdigades stanna och tala med honom, men saktade gången.

»Rosina, nu kan du vara lugn. Nu är icke den olycksaliga boken längre i min hand.»

»Och du sitter där oskadad och ritar dina kråkfötter i sanden!»

»Oskadad? Jag förstår inte...»

»Det är visst fråga om dig! Men, hur är det med honom... med Eberhard Kræpelin?»

»Den där verskraken... Å, han är naturligtvis i sjunde himmeln... sen du gifvit honom lof att skaffa dagboken igen, men nog tyckes du kunna hafva valt en modigare kavaljer, än en som låter sin tjänstepiga stjäla din bok bakom ryggen på mig.»

»Hvad är det för historier? Narras du nu också!... Jag vet mycket väl, att han uppsökt och affordrat dig boken, och om du ej gifvit honom den, hade han tagit fram sina laddade terzeroler...»

»Terzeroler?»

»Som han köpt af en jude vid Rialton i Venedig.»

»Terzeroler! Tror du den harkranken har haft ett ärligt laddadt vapen i sin hand? Nej du, det han i sina dagar skjutit på, det skall jag åtaga mig att väga upp med guld. Terzeroler från Venedig, det har han läst i någon romanbok... Och du trodde, att den där skulle våga sig in till mig — nej du!»

»Men hur i herrans namn har han då fått dagboken?»

»Det kan du få höra, om du vill lyssna så pass

länge till din gamle kusin och lekkamrat... Jaså, du är nådig nog att vilja det. Nåväl... Det var efter promenaden... Jag hade sannerligen ej lust att rida med, men satt trist i min sängkammare... Då hör jag det tassa i mitt andra rum och ser genom dörrspringan Lena — en, täck liten stockholmsjungfru för resten — smyga sig fram till min skrifbordslåda och öppna den. Hon trodde naturligtvis, att jag red med på promenaden. Jag störtade in och tog henne i skuldrorna... 'Jungfru Lena stjal alltså inte bara hjärtan,' sade jag — ty vi Banérar äro alltid galanta — 'utan också saker som ha värde. Det får jag lof att anmäla för kamrern, så ondt det gör mig om ditt vackra ansikte...' 'Goda herr grefve,' sade hon, 'det är på uppdrag...' 'Stjal du på uppdrag, nippertippa? Åt hvem?' 'Å, det är herr Kræpelin...' 'Jaså, och det säger du inte nej till?' — 'Å, han talar så vackert — jag kan icke neka honom något... Arabella, sade han, han kallar mig så, ty han tycker Lena låter så fult, Arabella, en af de små comtesserna har bedt mig att skaffa igen en bok, som grefve Banér lockat ifrån henne. Det är ett litet häfte med en blå ängel...' Du hade således gifvit honom lof att skaffa den... och så fick den där Lena eller Arabella gå med boken bäst hon ville...»

Banér hade talat i ett ordflöde, med hufvudet nedåtböjdt, medan han ilsket skref i sanden med spanska röret, och då han såg upp, var Rosina redan borta. Hon blott sprang allt hvad hon orkade, men man kunde se på hennes rygg, att hon grät... Pehr-Abraham skakade på hufvudet och gick håg-

löst, utan en tanke, längs gräsrundlarna, slående af fjunen på kavaljersparollerna med sin käpp.

Men Rosina stannade icke förrän hon kom hem, lät hälsa att hon var sjuk och reglade sin dörr. Påklädd kröp hon inom de hvita sängomhängena och kastade sig storgråtande som ett barn ner på den låga hufvudgården. Hon var slut efter dagens alla sinnesrörelser, hon var förtviflad. Hon kände det, som hon låg ensam och dref på hafvet utan hopp och utan håg att nå hamn. Ty nu kände hon lifvet, nu kände hon männen och det de kallade kärlek. Råhet och bedrägeri var det alltsammans, lögn och hala ord. Ingen förstod ett ensamt, längtande hjärta, och ridderligheten var försvunnen ur världen. Genom de hvita sänggardinerna såg hon solstrålarna öfver golftiljorna i rummet blifva tunnare och kortare. Aftonsången i den lilla hvita kyrkan trängde in till henne, och ett svagt orgelbrus steg genom de lummiga trädkronorna och flöt in i rummet. Det led mot kvällen och Rosina blef allt tungsintare till mods. Hon tänkte på den lilla kyrkogården vid fädernegården Sjöo vid Mälaren. Där låg en liten fröken Ehrencrona, som dött i sitt femtonde år. Ofta hade Rosina läst grafskriften: Christina Ulrika Ehrencrona, som ingick i sin frälsares frid 1681. Och nu önskade hon blott, att hon själf låg lika tyst och fridfullt under en liten grafkulle, planterad med gula rosor och bellis.

Tiden gick. Nu hörde Rosina sorlet af kurgästerna, som kommo från kvällsvarden. Hon igenkände rösterna och hvar stämma pinade henne. Man samlade sig till »Grötlunken», den sedvanliga

aftonprocessionen, med hvilken Medeidagen afslöts, innan man gick till kojs. Nu började musiken spela den gammaldags klampande och siratliga lilla marschmelodien, och med triangel och trumma och låtar från valdhorn och piccolaflöjt gick tåget mellan de röda husen och de i kvällsluften dunkelgröna träden. Ändtligen blef det tyst. Sommaraftonens lätta, halfgenomskinliga skymning föll in i rummet och himmeln blef aflägsen och blek, medan Rosina låg och såg upp i den genom sin hvita tyllgardin. Det blef tid att gå till sängs på allvar. Hon satte sig upp, tog af lif och kjol och drog på sig en ljus aftonrock af muslin för att göra toalett för natten. Långsamt, med matta fingrar löste hon sitt hår och flätade det i två hårda skolrattsflätor. Det var som hon åldrats ett par år, sedan hon gjorde det sist, tyckte hon, och i halfljuset betraktade hon undrande och nyfiket sitt eget ansikte. Men nu hörde hon genom suset af bladen och kväkandet af löfgrodorna i parken sitt namn sakta ropas. Hon tog det först som en hörselvilla, men ropet kom igen, svagt men tydligt. Så gick hon olustig och trött till fönstret.

»Pehr-Abraham,» ropade hon, då hon åter såg honom stå därnere, »får jag då aldrig frid på denna Tycho-Brahedag...»

»Strax, Rosina... jag skall bara gifva dig igen den olyckliga boken och så ej mer besvära dig. I morgon är jag borta.»

»Reser du? Boken?»

»Jag tyckte ändock, att eftersom jag hittade

den och missbrukade den, skulle jag också gifva dig den tillbaka... Här är den och så farväl.»

Rosina lutade sig ner öfver fönsterposten mot Pehr-Abraham. Hon såg hans ögon glöda sorgset genom dunklet, och den ovanligt svårmodiga tonen i hans röst berörde henne som en lång smekning.

»Hur fick du den?» frågade hon, mer för att förlänga samtalet än af nyfikenhet. Nattluften, som var mättad af gräsdoft och dagg, badade lent och svalt hennes ansikte. Det var skönt att stå däruppe och höra hans röst stiga ur mörkret med suset af de gamla trädens svagt skälvande blad.

»Hvad tjänar det till att tala därom?... Nu var det jag som gick till honom och föreslog, att vi skulle kämpa om boken, icke med leksaksvapen ur romanböcker, utan med riktiga...»

»Det ville han icke?»

»Nej, naturligtvis. Det var icke jämnt spel,» sade han. »Hvad skulle världen förlora på en kammarjunkare, men han hade ansvar för sitt lif och sina oskrifna verk!... Så gaf han mig i stället boken... Jag kan klänga upp, så du kan få den.»

Innan Rosina hunnit svara, hade Pehr-Abraham klättrat upp på takrännan och stod nu nästan i jämnhöjd med det låga fönstret. Han lade boken på fönsterposten. »Godnatt,» sade han kort och hårdt.

»Å, Pehr-Abraham, jag känner mig så olycklig och ensam... gå icke än,» hviskade hon.

»Jag också, Rosina, det är precis som jag vore

sjuk. Du vet, att jag aldrig brukar hänga hufvudet. Hvarför skulle jag också det? Ingenting har någonsin förut gått mig emot. Men kan du ej bli god igen? Det är så ljuft att vara glad med dig.»

»Pehr-Abraham!»

»Tänk, hvad vi skrattat och lekt ihop! Men om du icke tycker, att det är roligt längre, eller poetiskt eller hvad vet jag, utan vill, att vi skola vara ledsna och olyckliga ihop, så låt gå för det. Vi skola blifva bleka i synen, långa i ansiktena och romantiska ända ut i tåspetsarna och, så samvetsgrant vi kunna, glömma bort, att vi båda äro unga och raska och kunna taga hvar dag som en vacker födelsedagsgåfva, att vi ha gårdar och hästar och kor och hvar sitt gamla slott med solsken på att bo i... Några skola ju också vara söndagsbarn, skulle man tro, men är det så tarfligt, så låt oss glömma bort det och draga ut på äfventyr. Vi kunna ju slå oss ihop med zigenare eller resande lindansare... Bara det är du och jag ihop. Du kan spå i handen och hoppa genom tunnband och jag gå med tallriken och samla ihop slantarna. Det går nog bra med dina ögon...»

»Hvad du är rar och tokig, Pehr-Abraham, och hvad det känns ljuft, att vi äro lika goda vänner igen...»

»Bättre vänner, måste det vara...»

»Låt vara — bättre vänner, men nu måste du gå, och tala inte så högt...»

»Hvarför det? — Gunstig madame kan icke höra det, hon har dragit nattmössan öfver öronen,

och pappa Fritz drömmer, att hans patience 'går'.
Alla Medevis små röda hus sofva i grönskan...
Jag stör ingen lefvande själ.»

»Nej, Pehr-Abraham, men du skall icke heller
störa den stilla sommarnatten, de susande gamla
bladen och de små tysta och sömniga stjärnorna.»

I Trastevere.

Domenico var en liten krympling, lam från födseln, Cesare hade fått högra benet bortskjutet under kriget, men midt emot hvarandra sutto de i vestibulen till Santa Maria i Trastevere, såsom den gamla basilikans privilegierade tiggare. Med sitt bleka ansikte och sina smäktande ögon såg Domenico ut som en lemlästad martyrgosse på en barockmålning, där han satt uppilugen mot ett kolonnskäft. Cesare, för detta soldaten, halflåg där- emot i sin kappa i den sårade krigarens ställning och sträckte vårdslöst sin breda bak och sina omaka ben på den i stengolfvet inmurade grafplattan öfver Claudia Rutilia, en romersk vårdshusvårds änka, som fattats af andan, öfvergått till kristendomen och begravts under bilden af den ur askan upp- ståndna fågel Phoenix.

Domenico hade erhållit sin tiggarplass genom familjeförbindelser med en kaplan vid kyrkan, Cesare sin genom aftal med förre innehafvaren, en liten blind, som dragit sig tillbaka från affärerna, sedan han gift bort sina tre döttrar med anständig hemgift. Nu delade de båda tiggarna inkomsterna af kyrkobesökarnes gifmildhet. Blott någon nalkades, ordnade de sig. Domenico vände hufvudet på

sned i tre kvarts profil med en dubbelt smärtsam och tårad glans i sina bruna ögon, Cesare lade sitt väderbitna marodöransikte i fromma veck. Det var en pantomim, som blifvit natur med åren. De skramlade och väsnades med sina sparbössor. När besökaren steg in i vestibulen, genljöd på en gång från en hög barnröst och en skroflig bas: »Gud välsigne eder, den heliga jungfrun och alla helgon välsigne eder! Välkomna till Santa Maria i Trastevere!»

Det lät som en sats ur ritualen och kändes på lätttrörda främlingar ända in i portmonnäen. De båda tiggarna hörde ihop med kyrkan och platsen. Domenico lefde med hela sin själ i den gamla basilikans skugga, under fasadens mosaik med de visa jungfrurna kring Marias drottningtron. Hvar morgon såg Domenico upp mot de plikttrogna tjänstflickorna, som icke låtit sitt lyse slockna, och han log så menande, som han själf varit med om att putsa vekarna i de gyllene lamporna, som de alla med samma sneda armrörelse ur de blå mantlarna sträckte mot brudgummen.

Stillasittande och sjuklighet hade gjort Domenico till en drömmare, och umgänge med munkar och andlige låtit honom förstå och taga vara på sin värdighet som Vår Herres krympling. Domenico kände alla heliga män och kvinnor på sina fem fingrar och talade om dem som fattiga tala om rika och förnäma släktingar — med förtrolighet och vördnad på en gång. Aldrig tröttnade han att se in i kyrkan, som vid gifna timslag genomströmmades af brusande sång, såsom en skog af blåst, och utifrån den klara dagern i förhallen tycktes

också basilikans inre med sin växande tempelskymning lik en förstenad romersk höstpark, där marmorkolonner och mosaik lyste som gulnade träd och gyllengrönt löf.

Cesare var däremot en världslig natur, som hade alla sina tankar på torget och följde dess scener och aktörer. Där kommo gamla landtgummor, tandlösa sibyllor med dystert runkande hakor, och de hvita fänkålshufvudena öfver deras skuldror voro parcernas lintottar. Där lekte hopar af barn. Ett fyrspann af småpojkar drog en byxlös parivel, som tronade i sin trälåda som i en char med ett litet bronsbrunt medaljansikte under den svarta pannluggen. Unga kvinnor hämtade vatten ur fontänen. De böjde hjässorna så djupt mot brunnskanten i det de sänkte kopparämbarna, att springflödets bubblor splittrades i ett glitterregn mot deras kinder. I omedveten lust logo de, medan kannorna fylldes och blefvo tunga i deras händer, och då de lyfte dem, spände de länderna såsom unga dragare. Så vandrade de sakta bort med sina fyllda vattenkrukor genom torgets solflod. Men genom detta ögonblickslif skredo afmätt och ämbetsmannadrygt ett par af Roms siamesiska tvillingar, de alltid två och två uppträdande poliserna, båda nyrakade och behandskade, med tjockt tillknäppt kläde ända upp i halsgropen, midt bland dessa halflädda eller löst insvepta människor.

»Ser du, Giacomo och Daniele, oskiljaktiga som den dåliga gärningen och samvetskvalet,» sade den alltid uppbyggelige Domenico. Cesare skulle svara med en svordom, då skuggan af en kvinna bildade

ett streck på stengolfvet mellan de båda tiggarna i förhallen. Det var en lång engelska med en näsa lik Punchs under sjömanshatten, för öfrigt utan världslighet fram eller bak, men mycket intelligent. Hon studerade konsthistoria efter den nya, strängt vetenskapliga metoden genom jämförelser af formen på naglar, öron, ben och fötter på de framställda figurerna och skulle undersöka kroppsdelarna på en ung Johannes i ett af kyrkans kapell.

»Gud välsigne eder, den heliga jungfrun och alla helgon välsigne eder! Välkommen till Santa Maria i Trastevere!» Men engelskan, som hade principer, gaf ingenting. Cesare slog förbittrad träbenet mot Claudia Rutilias grafsten, när hon försvann i kyrkan.

Så gick dagen. Men när det blef kväll, reste sig Cesare och blef, när han rätade upp sig i hela sin längd, en kämpagestalt, som trots träbenet tycktes i stånd till hvilket grofarbete som helst, fast han föredrog den romerska kyrkotiggarens beskådande och af inga Marthasorger oroade lif. Han steg ut på torget, som blifvit blått och tyst i kvällningen och där dufvorna ostörda nickade till bland stenarna, plirande med sina röda ögon. Cesare skakade på sig, som ville han ruska af sig kyrkostämningen och den myckna härligheten. Han tog en sned lof öfver torget ned mot en ej särdeles väl beryktad grändkrök.

Framför ett gammalt svart, inbuktadt hus, som såg ut som stod det och höll andan, stannade han och hvisslade, medan träbenet trummade mot dörrstenen. Efter en minut hördes steg och röster ur det

dofva trapphvalfvet, och ut ur portgångens mörker störtade två breda, bruna flickor utan hufvudkläden, med det svarta håret löst hopviradt kring kammarna i nacken och ett par brokiga sidendukar fladdrande öfver axlarna. De kastade sig på en gång öfver Cesare, kysste honom med en hänryckning, som icke hade plats för någon inbördes svartsjuka, och med en af de bruna flickorna på hvar sida, de svarta knävelborrarna i vädret och stolt svept i sin kappa, skred tiggaren från Santa Maria i Trastevere ner till en af de glada vinkrogarna vid Tibern.

Domenicos affärd var helt annorlunda. Tåligt måste han vänta, till dess det behagade portvakten i San Cosimatos fattighus att hämta honom, och denne lyfte icke den lille krymplingen i dragkärran förr än han fått hälften af Domenicos dagspenning — den andra hälften tordes han icke taga för sitt huskors' skull, som utkräde den i ersättning för Domenicos sängplats och mat. Portvakten var en liten färglös guttaperkagubbe, som tog del i det politiska lifvet — kvarterets »onorevole», riksdagsman, tryckte en gång om året hans hand på ett valmöte — och som i långa, invecklade meningar utlät sig om »korruptionen». Han var för öfrigt fritänkare och passade på att såra Domenico i dennes heligaste känslor, medan han drog honom nerför de mörkande gränderna. Men i portrummet till stiftelsen afvaktade portvaktens rifjörn deras ankomst. Hennes koppärriga ansikte och vissna fingrar darrade af snikenhet. Hon undersökte krymplingen in på bara kroppen för att öfvertyga sig om, att han icke undanstack några soldi. Det kunde kännas bittert

ibland att så blifva plockad intill skinnet. Men nödvändigheten hade lärt Domenico tålmodets dygd, och det fanns dessutom hos detta stora barn, som drömde bort tiden i basilikans skugga, berusad af dess andakt och musik, något af den sydländska sångfågelsnatur, som så många af Italiens heliga ägt och hvilkas fromma hänförelse utesluter grubbel på det timliga och inskränker lifsbehofven till det oundgängliga. Domenico hade sin brits att sofva på och sin soppa att äta. Så kändes det nästan som en lättnad att blifva fråntagen allt och att utan en omsorg kunna viljelöst försjunka i sin religiösa häpnad inför världens under — ett barns glada häpnad inför marknadsbordet. Vanförheten, som afspärrade honom från lifvets rörelse, armodet, som förbjöd honom att räkna, gjorde honom möjligt att lefva sig själf in i en lefvande legend, hvilkens bedårande svärmeri aldrig behöfde slockna. Med ett djurs harmoniska instinkt vaknade och inslumrade den lille tiggaren lätt om hjärtat, just därför att hvarje tanke på handling, företag eller vinning var utesluten ur hans själ.

Gubbhuset, hos hvilkets portvakt Domenico hade sin tillflykt, låg i det illa kända främlingskvarter, där de första kristna en gång uppträdt bland grekiska handelsresande, orientaliska komici och danserskor från Alexandria, flinka i höfterna. En syrisk köpman, som blifvit rik på att sälja parfymrier, lädervaror och annat kram till hedningarna i Gallien, hade på tomten byggt en kristen basilika. Ännu kunde man skimta den gamla anläggningens grundplan, när man genomvandrade kvarterets träd-

gårdar, boningar och små kapell, fastän den gamla kyrkan nu efter många öden förvandlats till ett fattighus och den gamla förgården, där katekumener och botgörare i hvita dräkter tvagit synden från ansiktena i reningsbrunnen och knäböjande bidat inträdesstunden bland trosbröderna, nu blifvit en trädgård med fruktträd och köksplanteringar för de gamla gubbarne. Grånade och hopkrupna slickade de här sol som orkeslösa husdjur. Piporna slocknade af sig själfva i deras munnar. Försiktigt närmade de sig hvarandra till höfliga samtal, men gingo mest för sig själfva fram och tillbaka på noga begränsade områden. Det var som hela trädgården hade en osynlig inrutning, som noga iaktogs. Domenico trufdes bland de åldriga herrarne med de sällsamma talesätten och minnena. Hans hjärtevän var en f. d. bandit och mördare, som efter lång fängelsetid benådats och nu förde en högst uppbygglig vandel, omgifven af tama fåglar, som han matade och hvilka kvittrande spatserade på axlarna kring hans apostlahufvud.

Men tidigt på morgonen drogs åter Domenico till Santa Maria i Trastevere. En sval nordan svepte från campagnan och förde in i gatorna en lukt af vida, fuktiga marker, medan gräsdoften steg mellan husen från de stora oxfororna. De gråglänsande dufvorna hade tagit det tomma torget i besittning, blott motvilligt och lågt flögo de upp, när vandraren kom alldeles in på dem. Fontänens vattenbåge sken i morgonsolen. Domenico såg upp mot mosaiken på kyrkväggen. Maria satt redan på sin tron, klädd i all sin stass af guld och pärlor, och hof-

damerna hade placerat Jesusbarnet mot hennes sköte, men hon höll det med en drottning's tafatthet. De visa jungfrurna voro redan på benen i sina blå mantlar, och deras lampor lyste som guld i solen.

Domenico kände sig själf tillhöra kyrkan och det heliga. Han var Vår Herres krympling, hvilken satt som dörrvakt på gudshusets tröskel och hvilken's vanförhet väckte besökarnes goda hjärtelag och bidrog till deras frälsning. Allmosan var en viktigare välgärning för den som gaf, än för den som erhöll den, och med hjärtat fylldt af sin tillvaros uppgift begynte den lille tiggaren sin dag. Hans kamrat Cesare anlände först senare — hvit om nosen och rödögd. Han kastade sig ner på Claudia Rutilias grafsten, strålande som en segrare, och berättade med stort välbehag, medan mustascherna allt mer vredos upp mot skyn och träbenet med små trumslag strök under det intressantaste, sin natts äfventyr. Domenico lyssnade med en blandning af from fasa och spänning. Cesare var en lefvande följetong, full af knifstyng, kvinnor och vin. Sucka kunde man med skäl öfver ett så bottenlöst fördärf, men icke låta bli att fångslas af hans historier. Domenicos tröst var att ju större syndare, dess högre fröjd bland änglarna öfver omvändelsen. Maria i Trastevere skulle icke låta sin tempeltiggare förgås. När bägaren var tömd till dräggen, skulle hon slå den ur hans hand och Cesare varda den botfärdige rövaren. Därför kunde Domenico utan för stor bedröfvelse åhöra sin kamrats ständigt ökade syndaregister.

På detta vis skulle åren kunnat komma och gå

för de båda tiggarna till ömsesidig belåtenhet. Dock så var icke meningen. En tredje man skulle bringa förvecklingar. Det var Melkisedek, antikvitetshandlaren midt emot kyrkan. Melkisedek var en liten jude kring femtioåren, men som såg mycket äldre, ja, oändligt gammal ut. Han bar en gammaldags pianists långa hår, hvilket i grånande lockar ringlade mot rockkragen af nött hundskinn, och hade en gulblek pergamentshy, i hvilken anletsdragen stodo som en hemlighetsfull, dystert skrift. Ögonen voro stora, stilla och svarta, sådana man ser fästade på sig ibland ur ett fönster, där en sjukling sitter, hvilken i årtal varit orörlig betraktare af lifvet, ögon som synas känna alla ärenden och vägar på förhand och som konstatera alltings upprepning utan att spegla hvarken sorg eller lycka. Men Melkisedeks ögon tycktes så djupa, stela och svarta, som de varit Ahasvers egna, den evige lifsbetraktarens. Damm, rost och mögel från föremålen i hans källarlika butik läto hans rockärmar skifta och hans händer lyste gulbruna. Men om någon sport, hvidan detta absoluta förakt för renlighet, skulle Melkisedek hafva skrattat sitt ljudlösa inre skratt, som intet sken gaf åt ansiktet.

»Människan ren! Af smuts är hon kommen och smuts skall hon åter varda. Finnes det något, som hennes ande icke befläcker, hennes läppar icke besudla, hennes fingrar icke söla? Hvarifrån faller imman på rutan, fläcken på glaset, grumlet i källan och lerspåren på gräset? Undfången i orenlighet, sprider och alstrar hon orenlighet, som maskinen rök och ånga. Smuts är hennes väsens signatur.

Från barnsben gnager förmultningens ande inom henne. Det visa vecken i hennes ansikte, vinstenen på hennes tänder och de små mjällen, som flyga ur hennes hår. Dammet faller öfver boken, ännu medan hon vänder bladen, och när det lagt sitt stoft öfver pärmerna, har lifvet gått, och människans visdom stinker redan af förruttnelsen.»

Så skulle Melkisedek hafva svarat och åter skrattat invärtes, ljudlöst, utan att le, och känt en sällsam undergångens glädje gå kall utefter rygggraden. Mellan golftiljorna i hans bod växte fukt-svampen. Bland alla fornsaker och luntor på hyllorna alstrades grått mögel. Rosten satte sina fläckar af dödt blod på metallen. Ur en mässhake af karmosinrödt siden med kors i guldbrodyr och ur silfversömmade altardukar flög malen, skimrande i solranden från fönstergluggen med sina förgyllda vingar. Melkisedek betraktade de brokiga kuriositeterna i butiken. Det var nästan uteslutande kyrkliga föremål, uppställda huller om buller och absolut utan förkärlek för någon särskild kult. Där stodo sjupipiga stakar af mässing, sådana Melkisedek på Titusbågens reliefer sett sina förfäder bära ur Zions grusade tempel, och hvilka i synagogorna med röda lågor lofvat Israel, att orättfärdighetens sju tidsåldrar skulle gå till ända och Messias' sabbat komma. Där funnos offerskålar med en bristande ros i botten och rökelsedossor af ärggrön brons, hängande på halfbrustna kättingar; ur ett romerskt Venustempel kunde man tänka dem stamma, dessa forna behållare för blod och doft, den eviga driftens element. Där stodo monstranser af silfver, hvilkas sockel före-

ställdes Calvarieberget, och i hvilkas glas, omgifna af gyllene taggar som af en solnedgångs strålar öfver ett hälleberg, hostian visats för de frälsta. Men alltsammans var hopblandadt, egyptiska scarabéer och små phalliska amuletter, som romerska hetärer burit under bröstet, flaskor för helgonblod från katakomberna, judiska bibelrullars prydnader af silfver och gamla relikkapslar, som hängt vid fromma biskopars gördlar och i hvilka anonyma helgons kvarlevor fastnat som ett brunt harts. Hela boden var en skräpkammare med arf efter döda gudar och vittrade tempel. Hvert kärl hade haft sina bekännare och belackare — fetisch för den ena, vidrörd med skälfvande fingrar, leksak och gyckel för den andra. Melkisedek betraktade denna groteska blandning af nerdammad helighet och tyckte sig på nytt vis förstå den gamla berättelsen om Babel. Religionernas Babelstorn såg han lyfta sig mot skyn, en förunderlig pyramid af olikformade tempel. Ur tabernakel och cella, kor och moské trängde mot himmeln ett stormsorl af jubel och bön, af smädelse och sång, vildare än oceanens. Det var förbistring i Babel. Melkisedek tog ett stort gammalt timglas, vände det, och meçar: han såg sandkornen sakta, men osvikligt säkert sjunka och skymningen falla in i butiken med alla de afdankade andaktsredskapen, kände han åter allförintelsens kalla, djupa lycka fylla sitt hjärta. Han mindes de vissna bladen på en höstens sandgång. Hur de hvirflade och dansade i den klara luften, hur ångestfullt de prasslade, hur rastlöst de

flögo om hvarandra, tills aftonens blåst ändtligen lade ett efter ett till ro i markens smuts.

Det var denne Melkisedek, som skulle gripa in i de båda kyrkotiggarnes tillvaro. Som hans bod låg strax bredvid Santa Maria i Trastevere, var bekantskapen naturlig. Soliga morgnar, när antikvitethandlaren trots all sin pessimism kände behof efter gladare röster, gick han med sin släpande gång ut på torget, språkade med bekanta och slutade vanligen hos Domenico och Cesare. Melkisedek stod i solen ute på torget, lutad mot ytterbalustraden, de båda tiggarna intogo sina vanliga platser i Santa Marias i Trastevere förhall.

»Goddag, otrogne hebrä! Beständigt på raka vägen till fördömsen,» började Cesare. Det var alls icke ovänligt menadt. Han ville blott antyda, att han som kyrkotiggare hörde till prästerskapet och officiellt omfattade dess läror, fast han enskildt hade en världsmans fördomsfrihet. Hvad Melkisedek personligen angick, som mer än en gång spenderat en flaska Genzano eller Aleatico, hade Cesare intet emot honom, frånsedt hans dystra lynne och begravningsbetraktelser, som icke ens det goda vinet botade.

Domenico tog däremot samspråken mycket allvarligt. Det föreföll honom som en hart när otrolig förstockelse, att som Melkisedek lefva bredvid Santa Maria i Trastevere och ändock framhärda i halsstarrig förvillelse och mörker till evig ofärd. Domenico underlät aldrig ett litet omvändelseförsök, gjordt med naturliga prästanlag och med användande af den förvirrade visdom, som han insupit på kyrktrapporna och i samtal med munkar.

»Melkisedek,» sade Domenico med sin melodiska röst, som han själf tyckte om att höra tala, »se in i kyrkan. Det är festdagsmorgon. Ser du, hur fader Guiseppe går omkring och släcker alla lamporna, så det blir becka mörkret. Det betyder, att den gamla lagen, judarnes lag, slutat lysa och upphäfts. Nu skall du se, hur han slår eld på en sten — Kristus är världens hörnsten — och låter den nya lagens ljus stråla.»

Melkisedek lyssnade som till en barnsaga. Han hade alltid känsla af att vara uråldrig, och att alla andra i jämförelse med honom aldrig skulle trampa ur barnskorna. Men Domenico försänkte sig i utmålandet af, hur mycket underbart Melkisedek skulle blifva delaktig af, om han på påsklördagen — profeternas dag — tog dopet. Icke mindre än tolf ställen i gamla testamentet anspelade på den heliga akten — såsom för att blott nämna tvenne — syndafloden, detta världsdrop, och judarnes tåg genom Röda hafvet. Och påskljuset sedan, som otänt betydde den mörka stoden, som om dagen ledde judarnes ökenvandring, men tändt eldstoden, hvilken lyste dem om natten, som otänt var Moses lära, men tändt uppståndelsen!

Det sista ordet verkade som en pisksnärt på Melkisedek. »Uppstå till ännu ett lif — med de här samma ögonen!» Han skakade i en sorts vämjelse sitt långa grånade hår. »Och uppstå hur? Skall Cesare där uppstå som han var före eller efter kriget? Med två eller med ett ben? Eller kanske med träben?»

»Asch, när man är kaputt är man kaputt, och

det är slut med hvissla. Därför låtom oss lefva. En flaska Genzano och en romersk flicka... se där det gamla och nya förbundet. Kom, Melkisedek, gå vi till krogen.»

Soldaten, som alltid blef het i kinderna af lifstörst, när tanken föll på döden, rätade upp sin kämpafigur, slog den lille grå gubben på skuldran, och bredvid denne med sin släpande gång verkade han trots träbenet taktfast romersk centurion. I Santa Marias förhall satt Domenico ensam kvar. Hans blick letade inne i kyrkan en ängel i mosaik med stolt genom luften sträckta vingar. Den lille lame krymplingen skakade på hufvudet åt de andra. Alltid jorden, alltid att gå. Kunde de icke ens önska att flyga?...

Det blef dock icke dylika religiösa små skärmytslingar, men en särskild händelse, som vardt ödesdiger i de trennes lif.

Det var en klar, frisk marsmorgon.

Det kändes att nyfallen snö låg på bergen kring campagnan, ty äfven inne i staden var luften sval och hög med kylig skugga. Solen låg öfver gator och ansikten med genomskinlig glädtighet, och byggnaderna stodo mot himmeln med skarpa konturer i lätt glans. Vattnet i springbrunnarna rasslade med klirr af kristall. Det var en romersk marsmorgon. Melkisedek stod på sin vanliga plats mot ytterbalustraden på Santa Maria i Trastevere, språkande med tiggarna i vestibulen om bruk under karneval och fasta.

»Förr i världen,» sade Cesare och såg Melkisedek skadeglåd i ögonen, »måste judarne under

karnevalen nakna till midjan springa i kapp med hästarna... men nu är det också slut med det lilla roliga.»

Härfnån gick samtalet öfver till andra fastlagsbruk. Melkisedek sade: »I dag äter hela Rom kronärtskockor à la Judéen. Till och med stora herrar af adeln och förnäma damer fara i morgon till Ghetto för att få dem riktigt lagade i de judiska köken. Ty det är en hemlighet med stekningen, som bara vi känna till.» Melkisedek sade detta med verklig stolthet. Det var inkonsekvent af en sådan intighetspredikant, för hvilken allt var fåvitskhet, och kejsarkronor och påfvemitror värdelöst stoft, att göra undantag för stekta kronärtskockor. Dock sådan är människan.

»Bravo, då spela Domenico och jag i afton stora herrar och äta kronärtskockor à la Judéen hos vår vän Melkisedek.»

Denne, som fortfarande var i lyft stämning, kände sig stolt öfver att kunna traktera och bjöd välkommen.

Men när han åter var hemma i boden, skakade han sitt dystra hufvud. Gäster brukade aldrig beträda hans hem, de två små gårdsrummen bakom butiken. Melkisedek gömde nämligen här en farligare inkonsekvens än gammaljudiska rätter. Det var naturligtvis en kvinna, Agatha. Agatha var en helt ung flicka, som Melkisedek hittat af en lyckträff, liksom han hittat sina kuriosa, och som han sedan behållit. En afton hade han i en af de små gränderna vid Piazza Navona sett en flicka stå med en stor korg. Hon väntade synbarligen på någon,

som icke kom. Timmarna hade gått, men hon vågade icke röra sig ur fläcken. Bondflickan i den grofva mörkblå dräkten från Abruzzerna stod där orörlig vid en lyktpåle, hvilkens låga fladdrade irrblossaktigt i regnblåsten. Hennes ansikte med den rödgula manen präglades af en till sinnesslö trötthet öfvergången rädsla, och all hennes viljekraft låg i det krampaktiga grepp, med hvilket hon höll mot bröstet sin videkorg.

Det mörknade. Melkisedek kunde icke taga ögonen från hennes hår och utsporde henne. Småningom fick han till svar en förvirrad berättelse om en faster, hos hvilken hon bodde och med hvilken hon lämnat Aquila för att i Rom sälja väf.

Melkisedek fick intryck af att fastern med vett och vilja velat slunga flickan ut i världen, och han öfvertalade henne, frusen och utsvulten som hon var, att följa sig hem.

Detta hade händt för snart tvenne år sedan, men från och med den stunden hade Agatha blifvit Melkisedeks allt i allom, delande hans bröd och bädd, och sällan ens lämnat de dunkla gårdsrummen innanför den belamrade butiken. Orsaken härtill var icke tillgifvenhet för den lille dystre juden, oaktadt han var en godhjärtad och gifmild man, som skänkte henne mer omvårdnad och större portioner af lifvets goda, än som förut kommit den fattiga flickan till del. Men Agatha vågade helt enkelt icke lämna honom. Hon kände sig fjättrad vid säng och stol med icke synliga, men oslitbara bojor. Ty hon erfor inför Melkisedek ett vidskepligt, bortkommet naturbarns paniska rädsla inför en be-

svärjare och trollkarl, hvilken med sina konster skulle förhäxa och plåga henne, det minsta hon trotsade. Bara tanken på att fly vaknade inom henne och hon instinktmässigt ville gå mot dörren, kände hon kallsvetten bryta fram i pannan och knäna svikta. Ett ångestskri kväfdes i hennes strupe. Maktlös sjönk hon ner på stolen i dödlig rädsla för att Melkisedek skulle läsa hennes tankar. Denna rädsla daterade sig från första aftonen i hans hem. Genom en labyrint af mörka gator hade han ledt henne den svarta regnkvällen, till dess hon stod i hans butik och, mållös af förskräckelse, såg timglas och krucifix, blodröda kåpor och bilar med blixtrande egg lysa i skenet från oljelampan. Sedan hade Melkisedek dukat kvällsvard i det inre rummet. Det var fredagsafton och han iakttog, trots allt, troget de gamla bruken. Så trädde han fram till bordet i svart sammetsmössa och vit bönmantel, hvilken sidenfransar släpade mot golvet. Som ett par öppna svarta brunnar lyste hans stora ögon i det pergamentsgula ansiktet, när han tände sabbatsljusen i stakarna af silfver. På ett sällsamt språk, som ljud som när ormar hväsa i sommarsolen eller man stöper kulor, läste han sabbatsbönen, medan hans gråa lockar vajade öfver mantelns silfverkrage. Agatha stirrade på honom som på ett spöke och höll sig fast vid den gamla länstolens karmar för att icke af skräck glida i golvet, och när Melkisedek sedan skar vitt bröd åt henne ur en kaka, som låg under ett med sällsamma tecken broderadt kläde, var det som hon med hvar beta hon sväljde, gaf sig allt

ohjälpligare i hans våld och blef trollkarlens blindt lydiga slafvinna.

Melkisedek märkte strax, hvilken makt han fått öfver Agatha, och han ökade den med sällsamma ceremonier och fukter. Han berättade henne hemska historier om vampyrer och varulfrar. Hans röst och hans ansikte verkade lika hemskt och besynnerligt, där han satt i skymningen. Mörkret omsväfvade honom, så blott den gula hyn och emaljglansen öfver hans hvitögon lyste. De magra händerna rörde sig i luften och i den tomma rymden. Orden föllo doft som jord på en kyrkogård. En natt, när Agatha låg i hans armar, bet han ett rödt märke vid hennes högra bröst. Just där skulle läderlappen med hundhufvudet sätta sin kalla sugmun och suga hennes hjärteblod, om hon öfvergaf honom.

Förhållandet var, att Melkisedek fattats af en lidelse för den unga flickan med den guldröda hårmanen och det hvita skinnet, som hvar dag blef allt våldsammare och mer svartsjuk. Han blygdes själf öfver sin dårskap, han, lifsföraktaren! Men också Judas' stora konungar hade ju, när de blifvit riktigt gamla och visa och sågo döden i ögonen, älskat unga kvinnor, som värmde dem med sin ungdom och en sista gång läto dem dricka ett djupt drag ur lifvets bägare. Som den, hvilken beslutat lämna all sin egendom och går bort, likväl en stund väger den sista guldpenningen i sin hand, tryckte de vid själfva korsvägen till döden dessa strålande frukter af kött och blod än en girig minut mot ögon och läppar, för att sedan stilla och utan saknad höra intigheten till. Så tänkte Melkisedek, och när

i vinterkvällen skenet från fyrfatets glöd på golfvet under den långsamma förkolningen med ojämnt och bjärt ljus föll öfver Agathas utslagna hår och hvita skuldror, lade Melkisedek sin hand på hennes hufvud och kände sig som en af de visa gamla konungarne i Juda. Hans hand blef het, och hett trängde blodflödet mot hjärtat. Men han fortsatte att tala djupsinniga ord och bilder, som han varit Salomo själf, den visaste af härskare, och flickan, för hvilken han tydde gåtorna, Salomos unga kusin af Saba.

När Melkisedek denna karnevalsdag trädde in till Agatha för att berätta om kronärtskockorna och sin förhastade inbjudning, satt den unga kvinnan, som hon brukade, vid det lilla fönstret och stirrade tanklöst ut på gården mellan de små rutornas gallerverk. Det var en gammal fuktig romersk gård, med en mängd fragment af antika friser, sönderslagna och vittrade. På ett såg man i låg relief torson af en amazon, höljd i ett flygande draperi. Längs spända klädstreck fladdrade tvättadt linne kring en liten sladdrande springbrunn med en tunn stråle ur gapet på en delfin, som en af ålder mossgrön nereid klämde kring stjärten. Den lilla vattenstrålens musik var Agathas glädje. Den bragte hennes hörsel en hågkomst från hemtraktens alla hvita bergsbäckar med silfvertonen öfver det kalla vattenet, och tårarna kommo henne i ögonen.

»Goddag, Agatha!»

»Goddag, herre!»

Melkisedek berättade om de båda tigarne och flickan fäste nyfiket på honom sin osäkra blick med dess otillförlitliga förbidan.

Precis på slaget åtta infunno sig också Cesare och Domenico, dragen af sin portvakt. Man hälsade högtidligt, med stel artighet. Krymplingen blef inburen och genast satt vid matbordet. I smyg såg han på silfverstakarna som på en tryckande rike-
dom, hvilken hindrade honom att blifva hemmastadd. Cesare var också ett ögonblick ovanligt fåmäld. Melkisedek såg helt annorlunda ut härinne, än när han stod hos dem och pratade i sin smutsiga rock med den malättna skinnkragen. Här liknade han en verklig patriark med sin sammetsmössa, och han rörde händerna med mycken värdighet. Nu uppenbarade sig flickan på kökströskeln.

»Det är Agatha,» sade Melkisedek utan vidare förklaring. Domenico sänkte, helt skrämmd af denna skinande hvita hy, detta praktfulla röda hår, ögonen mot tenntallriken. Cesare gol som en gök, drog sin blå halsduk i en stor knut, tittade på Melkisedek från sidan och granskade sedan flickan med en kännares ögon. Så åts och dracks det under tystnad. Det fanns getost och polenta, stekt kabeljo, de berömda kronärtskockorna och två stora halmomspunna flaskor vin, af det röda, kalla från Genzano, på vilket yta oljedropparna tindrade, och det gula från Frascati, hvilket har något af högländt rumex' friska syra. Vinet flöt genom Cesares strupe beständigt och obehindradt som genom en vintappares glastratt. Sedan man resonerat mycket fram och tillbaka om kronärtskockorna, hvarvid Melkisedek bevarade en högtidlig min af invigd förbehållsamhet, började drufvan småningom gå de tre herrarne åt

hufvudet. Agatha lyssnade förvånad till de högljudda stämmorna och skratten.

Munterheten kändes som en befrielse efter den instängda ledsnaden i ensamheten med Melkisedeks dofva röst och smekningar utan glädje. Ett upproriskt behof efter frisk luft och starka, muntra famntag fyllde hennes bröst. Cesare var lik soldater och vallare från hennes hemtrakt, som skrattande öfver hela ansiktet buro kvinnorna på starka armar ut till skogen, och hon började bakom Melkisedeks rygg besvara hans ögonkast.

Nu tyckte Domenico tiden vara inne att göra sitt sedvanliga lilla anfall på Melkisedeks religion, och han begynte försiktigt: »I natt hade jag svår tandvärk, men lyckligtvis erinrade jag mig den goda, kära Santa Apollina och åkallade henne. De hedna bödlarne bände sönder hennes käkar, och sedan dess botar hon tandvärk.»

»Och det hjälpte,» sade Melkisedek torrt.

»Visst hjälpte det, men jag kom att tänka på hur öfvergifven du måste vara, Melkisedek — — —»

»Ja, hur många helgon har du för dina privata behof? Det går allt upp till dussin?»

Domenico märkte icke hånet. »Jo, det vill jag tro. Först är det» — han räknade på fingrarna — »mitt skyddshelgon, efter hvilket jag har namn — Domenico — och aldrig förgäter jag att på hans dag sätta ett brinnande vaxljus i hans kyrka vid Torre del Grillo. Vidare är det den helige Lazarus, som är de fattiges vän och skaffar dem smulorna från de rike människens bord — som jag får i dag hos dig, Melkisedek — och den heliga Fina, som botade

krymplingarna. Men säg mig, hafva judarne verkligen icke ett enda helgon?»

»Nej, bara en enda Gud,» sade Melkisedek, »en enda, som är alltings början och slut!» Han räckte upp pekfingret och sade med en sorts fanatism: »en, en, en!»

Denna gång höll Cesare med Domenico. En gud kunde icke sköta allting själf, men behöfde hjälpare. Ihjälkäxad skulle han också bli om han vore ensam. Ville man redan dyrka och åkalla, var det så godt att ha många olika att vända sig till! När det klämde, gick man ju icke heller till sindacon med detsamma.

»Helgonen äro min själ och gud det bästa vi ha i hela religionen,» sade han. »Till exempel Medardus, som skyddar vingårdarna för frosten. Om han icke funnits, sutte vi här med torra strupar.»

Vid tanken på denna möjlighet hällde Cesare i sig ännu ett bräddadt glas Genzano. Hans väderbitna knektansikte hade blifvit kopparrödt. Han började spänna armmusklerna. Han hade en slags-hjältes grälsjuka rus.

Men Melkisedek, som också blifvit het, ryckte öfverlägset på skuldrorna och fortsatte att ropa »en», som om det lilla ordet gömde obegriplig visdom.

»Å, käft, hvem nöjer sig med en flicka, en kyss, en flaska vin och en mäsas?»

»Märk att en gång en blir en. Det gäller intet annat tal. En är den första af alla siffror och har fostrat alla de andra ända till oändlighet. I ettan hvilar millionen, som alla de här kronärtskocksbladen i en och samma botten.»

»Jag struntar i dina mosaiska kronärtskockor,» och Cesare ref flåsande upp rocken, så hans ludna bringa syntes i skjortbröset.

»En fostra ensam! Hvad säger du om det, lilla Agatha?» fortsatte Cesare. »Ett blir ett och kan aldrig i evighet bli mer. Annat är det med två. Kom, du lilla rosentrut!«

»Agatha stannar!» skrek Melkisedek hest och for upp från bordet, medan Domenico med bedjande ögon och flaxande händer sökte mäkla fred. Men flickan, som stått och sysslat med några diskar i andra rummet, närmade sig steg för steg med stel blick och handen mot bröstet. En dunkel drift förde henne framåt, trots ångest och bäfvan. Nu eller aldrig skulle hon bli fri och löst ur förhäxarens våld.

»Vågar jag?» sporde hon med en beslöjad fjärran röst. »Han förhäxar mig, skjuter olycka på mig... det är en trollkarl.»

»Melkisedek en Simon Magus!«

Cesare skrattade så att tårarna runno, så öfvermodigt och smittosamt, att flickan blundande kastade sig i hans famn.

Då Melkisedek såg detta, svartnade det för hans ögon. Längst inne i mörkret tyckte han sig se Agathas kropp lysa lik en stor vit blomma, med sitt skimrande hvita skinn, och Cesare lösa hennes hår, det guld- och solskiftande, drottningens af Saba lena, underbara hår. Synen gick som en förgiftad pil genom hans hjärta. Han stönade till, famlade efter ett vapen, hittade en lång, smal spansk knif, med hvilket brödet skurits, och rusade mot Cesare.

Denne höll sig i bordskanten, vacklande af vin, men undvek med soldatinstinkt den blänkande eggen.

»Omskurne hund,» ropade han och vred ännu skrattande knifven ur gubbens skakande hand. Men Melkisedek bet ihop tänderna, skrek som en rasande och störtade sig besinningslöst mot Cesare. Då blixtrade åter den smala knifven i luften, och när Melkisedek halkade framåt på det vinglatta golvet, trängde klingan djupt in i hans bröst.

Med en underlig rossling föll Melkisedek baklänges. Hans darrande gula händer flögo ihop öfver bröstet som på en pappdocka, när man drar i snöret, och medan blodet forsade ur såret, dunsade han sakta kvidande ner på golvet.

»Heliga Jesu hjärta!» ropade Domenico skräckslagen. Agatha och Cesare stodo mållösa. Ännu en gång rörde sig Melkisedek. Han lyfte mot bordsbenet hufvudet med det långa, af blod och vin drypande gråa håret och hviskade sakta, men hörbart: »Jag förbannar. Jerusalem förbannar Rom!»

Ansiktet var blekt som vit sten, ögonen svarta som mörkret. Ett profetiskt dödshat låg öfver det som af en oändlig tillvaros oräkneliga sorger fårade Ahasverhufvudet. Men detta uttryck dröjde blott en minut. När hufvudet åter segnade ned mot skuldran på det solade golvet och de hvita, kalla ögonlocken för alltid slötos, mildrades alla drag. Skuggan af det leende, som aldrig i lifvet fallit öfver hans ansikte, sken där nu med förintelsens välbehag, som i sin frid löser upp och stillar all spänning af åtrå och hemlöshet.

Nu strömmade människorna till, kallade af

skriken och bullret. Grannar och grannkvinnor fyllde rummen med rop och förvirrade bestyr. Cesare stod isolerad midt på golvet. Ingen vågade närma sig honom, utom Agatha, som höll hans hand liksom ville hon dela hans skuld och såg på honom stelt och oafvänt med lystenhet och lycka i blicken. På dem båda gjorde hopens tillmälen och hotelser intet intryck. Cesare stirrade på Melkisedeks lik, utan medkänsla eller ånger, blott med den hårda minen hos en man, som ser att han gjort en dumhet, för hvilken han måste sota. Med en kall axelryckning lät han sig föras bort af polisen. Agatha följde honom barhufvad, och i mörkret gnistrade hennes gyllenröda hår. Medan man vändade på bärrarne, som skulle föra liket till bårhuset, röjdes matbordet af, och Melkisedek lyftes upp därpå. En gumma, som förmodligen någon gång varit inne i en synagoga och därför ansåg hufvudbetäckningen höra till den dödes religion, satte sammetsmössan på hans gråa hår. Där den lille gubben låg i skenet från vaxljusen i de fäderneärfda silfverstakarna, såg han själf ut som ett underbart gammalt kuriosum och icke som en människa, hvilken nyss varit lefvande. Det blef småningom tomt i rummet: Domenico, som glömd och hjälplös satt kvar i sin stol, tog den dödes kalla hand i sin, och det kom öfver honom, som icke kunde reda ut för sig själf all den fasa och ensamhet, som isade hans hjärta, en nästan sonlig ömhet. Under många tårar bad den lille krymplingen den heliga jungfrun och många olika helgon, att den gamle juden icke skulle behöfva komma till helvetet.

Rikedom.

Det var en liten sen middag hos Thomas Küsel den yngre, så benämnd i dagligt tal, fast han med stora steg nalkades fyrtioårsåldern och fadern med samma namn dött för längesedan, lämnande åt Thomas och hans broder, Bengt, en af landets största firmor och förmögenheter. Man kunde kalla det en familjemiddag, så till vida som nästan alla kring bordet hörde till samma krets, de gamla penningesläkternas. I denna ring fanns ingen enda af penningens uppkomlingar eller eröfrare — alla hörde till dess blå blod, till rikedomens legitimister, från födseln lagda i guldvaggor.

Det syntes. Värden hade natur och konst i förening skänkt ett diplomathufvud med ett kranium, skiftande som gammalt elfenben, och glest, blondt hår nere vid öronen. Monokelns glasbit lyste afvisande i den stela ansiktsmasken. Hans yngre broder, som satt vid kortändan midt emot, ägde icke hans förnäma drag, men samma glesa, blonda hår, uppstruket öfver en gossanna, och samma orörliga ansikte. Han bar glasögon och såg ut som en lärd, förläst och blyg. Också de inbjudna hade alla något besläktadt, något visst uttråkadt och förbrukadt. Det fanns ett enda undantag, en

bjässe med kopparfärg och all köttets glädje. Men det var ingen affärsman, utan en godsägare, ingift i kretsen. Själfva Gabriel Isaksson, den enda juden i sällskapet, ledaren af landets största enskilda bank, hvilken på afstånd liknade en assyrisk furste, erbjöd vid närmare betraktande ett modernt, förfinadt utseende. Hvita strimmor, finkrusiga som silfverfiligran, slingrade genom hans hår och skägg; ögonen blänkte dystert. Han rörde med en sked i sitt champagneglas för att få bort kolsyran — han hade dålig mage — med en min, som han midt i festen hemligt njöt af alltings förgänglighet.

Samtalet hade länge gått trögt. Herrarne hade redan sins emellan ätit en hel rad af dylika midagar denna vinter. Kanske Bengt Küsels ovanliga närvaro lade band på frispråkigheten. Han var en sorts förlorad son, som fått förlåtelse och bättrat sig, men ändock betraktades med misstro. Som student hade han rymt hemifrån. »För att slippa undan de förbannade penningarna», hade han skrivit till sin far, gamle Thomas Küsel. Han hade lefvat i proletärkvarteren i London och uppträdt som socialistisk agitator. Så berättades det åtminstone. Men kapitlet var oklart och lämnade legenden spelrum. Nu var han sedan flera år i firman och uppförde sig oklanderligt. Men hans nästan dagliga gåfvor och donationer till de underligaste ändamål — det var som penningen formligen brände hans händer — visade att han icke var säker i själ och hjärta. Lik en orostiftare föreföll han dock minst af allt. Blott någon riktade talet till honom, steg en flickaktig rodnad upp i hans finhyllta ansikte.

De många elektriska lågorna glödde bland bordets röda rosor med sin oförbränneliga, immateriella eld. Vinglasen lyste med dunkla flammor. Ett het-sande spel af bilder och reflexer flög förbi i väggarnas venetianska speglar. Men mot middagens slut blef samtalet lifligare. Ett ämne hade dykt upp, som intresserade. En af bordsgästerna, en gul, lefversjuk mäklare, hade af en tillfällighet kommit in i en af sina kontoristers förhållanden och blifvit starkt gripen. Den lille kontoristen hade nämligen antingen på grund af medfödd ljus världs-åskådning eller af fin instinkt i konsten att vinna millionärers hjärtan framställt sig själf som den lyckligaste människa i den lyckligaste af världar, och det icke i allmänna betraktelser utan med stöd af siffror, som kunde gripa en gammal affärsman. Hans fyratusen kronors lön tycktes af en sagolik tänjbarhet. De räckte till allt för honom själf och barn och blomma. Den gule mäklaren specificerade, som han haft mannens hushållsbok framför sig — i den grad hade de kuriöst små talen bränt sig in i hans minne.

»Sjuhundra kronor betalar han för tre rum och kök. Det är långt bort i Majorna och han tar sällan spårvagnen. Det blefve naturligtvis dyrt på längden. För öfrigt behöfver han motionen till och från kontoret. Lägenheten är nätt och trefflig. Jag har själf varit ute hos dem. Två hundra kronor använda han och frun till toalett och se alltid städade och putsade ut. Hundra kronor kostar gossens skolgång, böckerna inberäknade. Kött har han naturligtvis icke råd att äta mer än en, högst två

gångar i veckan. Men det myckna köttätandet är heller icke nyttigt. Därom blifva läkarne allt mera ense. Nöjen äro visst icke uteslutna ur hans budget. Han och frun gå ibland på cirkus och teatern. Så går det ihop alltsammans, mina herrar, naturligtvis med omtanka och sparsamhet, men utan umbäranden.»

»Tänk så mycket öfverflödiga sorger och så mycket bråk en sådan man är ifrån,» sade en grosshandlare med amerikanskt benadt hår och en metodistprästs glatta ansikte. Andra framdrogo nya exempel i samma riktning. Medan den färska sparrisen från Algier bars omkring, rådde rundt bordet ett frossande på billigheter af alla slag, en berusning i de små beloppens mystik. Man täflade i noggranna uppgifter på kronor och ören. All denna enkelhet verkade på dessa penningemän idylliskt, som det gröna bondlandet på nervförstörda stadsbor. Det var en lustighet med alla dessa små tal, som att titta på världen genom en upp- och nedvänd kikare.

Thomas Küsel deltog knappt i samtalet. Han skötte sitt värdskap med en fulländning, som var mer än mänsklig. Han föreföll som en sinnrikt konstruerad automat. Bengt Küsel undvek att yttra sig, fast en af gästerna begagnade tillfället att känna den forna socialisten på pulsen. Gabriel Isaksson förblef likaledes oberörd af den allmänna rörelsen. Han hade judens svårighet att få illusion. Dessutom var han utmattad af själskampen för sin diet. Just nu lät han med biblisk undergifvenhet gåslefverterrinen gå förbi.

De fyra betjänarna vandrade som döfstumma omkring och hällde i vin af många slag, men det dracks föga. De yngre herrarne voro specialister på mineralvatten, hvilkas verkningar på olika organ de diskuterade med hetta. Endast Toby Stierncreutz, godsägaren, åt och drack med herkulisk kraft. Hans kopparröda hufvud fosforescerade i ljuset, men han höll sig kapprak som i en sadel. Nu väntade man talet till värden. Det skulle hållas af en berömd middagsätare, inbjuden öfverallt för sin humor. I den lille postkontrollörens blekfeta fysionomi varnades eljes icke något spår af den ryktbare humoristen. Den drog han upp plötsligt med ett enda ryck, som en speldosa, och ur det glåmiga ansiktet strömmade en rad studentikosa roligheter.

Man bröt upp från bordet, där bland alla de vissnade och förblödda rosorna de elektriska lågorna ännu glödde rastlöst med sin immateriella, oförbränneliga eld. Reflexer och bilder gledo förbi och försvunno i de venetianska speglarnas blekblå falsar. Kaffet dracks i en vinterträdgård, bakom hvilkens liflöst gröna palmer man utanför hafs dunkla rutor anade en snöig storstadsplanad med för vinden klapprande träd. Middagens kraftutveckling domnade i tobakskontemplationen. I en rad rum intill väntade spelborden. De af herrarne, som längtade att få räkna, skredo småningom dit in. De andra sutto rundt den eldröde Toby Stierncreutz som kring en blossande kamin. Han talade om hästar. Det var ett ämne, som intresserade många, och till hvilket äfven de ointresserade lyssnade med aktningen för andras religion. Han talade om

hästar, hästars härkomst, segrar och nederlag, hästars öden och lynnen. Han slöt melankoliskt:

»Men när människan, som jag, blifvit sextio år och verkligen hunnit lära känna hästen, måste hon dö.»

Det blef stilla under palmerna. Herrarne höjde de tunga kristallbägarna med den engelska sodan, hvilken som ett förtrolladt fluidum förflyktigades i munnen och lämnade kvar i blodet bränngnistorna från den gamla starka whiskyn. Men nu kom det ögonblick, då humoristen-parasiten fattades af ett dämoniskt begär att gyckla med allt heligt. Han gjorde hädiska skämt både öfver växlar, millionärer och hästar. Han vände sig till Gabriel Isaksson, som dystert inom sig upprepade Stierncreutz' ord: när människan blifvit sextio år och verkligen lärt känna hästen, måste hon dö. Det lät som Jeremias. Den germanske humoristen ville uppmuntra honom och sade höjd öfver alla trånga fördomar: »Jag är för min del filosemit. Jag säger alltid: Moses, Jesus och Offenbach.»

Men nu reste sig ålderspresidenten, landets främste filantrop, alla välgörande stiftelsers skyddsherre, Emanuel Faxé, från spelbordet, stoppande med synbar belåtenhet några sedlar i västfickan. Han gaf alltid signal till uppbrott. Sedan ett tiotal år lefde han i ett af samhället fullkomligt erkändt dubbeläktenskap. Det var hans vana att före hemfärden göra den morganatiska gemålen ett besök. Hvithårig, patriarkalisk och faderlig tog han med ett nedlåtande leende farväl. Det kom oro i lägret. Marskvällens vind hven. De serpentinskiptande

dunstringarna dansade kring lyktorna. Hästarna fingo icke vänta. Herrarne skulle till klubben, till bättre och sämre ställen, hem till sömnpulvren. På ett ögonblick låg vinterträdgårdens halvcirkel med de liflöst gröna palmgrupperna utdöd i skenet från bågglamporna, och vinteraftonen andades in sin kalla, hvita enslighet.

Bengt Küsel gick genom en lång rad små och stora rum in till sin brors arbetsrum. Därinne tände han två ljus i en gammaldags lässtake med grön skärm, väl passande den ålderdomliga inredningen. Han kröp upp i sin vanliga vrå i en gammal hög, grön hörnsoffa. Han väntade Thomas, som strax därefter också kom.

»Jag måste se till att de icke alltför oförskämdt tulla mitt vin och mina persikor,» sade han med en blick på Bengt. Sparsamhet i smått var ett ärfdt drag, som med stolthet fasthölls i familjen. Thomas Küsel den äldre, den store mecenaten, kunde räkna päronen till desserten. Båda bröderna logo nästan ömt mot hvarandra. De sågo samtidigt för sig den dyrkade fadern, »proper» — det var hans älsklingsord — den »renaste bland människor» kallad, ren ut- och invärtes, med sitt krithvita hår, sina klara ögon, sin hvita halsduk och solitären i den hvita bringan.

Thomas tände en cigarr. Tobaken var hans enda återstående last. Man såg njutningen på ansiktets förvandling. Spänningen och stelheten försvunno. Det kom en sorgens ro öfver ansiktet med de många strecken i pannan och kring ögonen, små och hvassa som de, med hvilka en spetsig penna

öfverkorsar siffror. Monokeln föll ur ögat. Diplommasken var borta. En affärsman med i förtid slitna drag satt där i stolen, framhukad som inför ett osynligt skrifbord. Men i dunklet från hörnsoffan lyste genom glasögonen Bengt Küsels milda, blå ögon med deras tungsinta, öfver böckerna mattade blick.

»Så är den middagen förbi,» sade Thomas. »Medgif att de äro hyggliga allesammans och ingalunda särskildt enfaldiga.»

»Det är också mycket begärddt att de skulle vara särskildt enfaldiga.»

»Den så kallade intelligensen vill gärna tro det. Det är en tröst för mången att penningen förbenar.»

Var det Thomas' afsikt att gäckas med brodern, låtsade denne icke därom, utan nickade blott, gnoslande för sig själf nästan ohörbart ett litet stillsamt andantino ur en klassisk sonat.

»Det var bra att du stannade, Bengt,» fortsatte Thomas. »Jag har, som det heter i romanerna, något allvarligt att säga dig.»

Bengt ryckte till. »Är det något på tok med mitt arbete på kontoret?»

»Visst inte.» Thomas skrattade. »Tvärtom! Du står öfver allt beröm. Jag talar icke om plikt-känslan och samvetsgrannheten — de äro medfödda och växa hos alla Küsel till religion med åren. Men du börjar blifva en verkligt skicklig köpman. Det är ett loford, som kanske icke faller filosofen på läppen, eller hvad säger min lärde herr broder?»

Bengt sken upp och återtog sitt fridfulla andantino i fyrafjärdedels takt. Thomas fortsatte:

»Det var annat jag ville tala om. I nästa månad fyller jag, som du vet, fyrtio år. Det är ett obehagligt datum i en människas lif. Trettio, där du står, är ännu intressant, dramatiskt, mannaårens egentliga början med den hetaste aptiten på gröten, femtio år är högtidligt och monumentalt. Man börjar redan under många hedersbetygelser föras ut ur leken. Fyrtio är den kalla, torra prosan, ingenting annat. Men en station är det i hvarje fall. Man pustar ut och tänker ett ögonblick. Det har jag gjort och kommit till klarhet om, att vi måste sörja för framtiden. Du trettio, jag fyrtio. En af oss måste gifta sig. Vi måste ha en arftagare till firman, ja hvarför icke ett par bröder för säkerhets skull.»

»Är det verkligen nödvändigt att dynastien fortlevver?»

»Hvad menar du? Den frågan hade jag icke väntat. Kan du tänka dig Thomas Küsel & Comp. borta? Vårt hus upptaget af andra. Främmande namn på våra kontorsdörrar. Alla de mörka magasinerna, hvilka vi som små genomvandrade vid fars hand, icke längre fyllda af våra laster? Ångbåtarna sålda och omdöpta. Firmans böcker slutande med det sista saldöt efter hundra och trettio år. Hvad tror du far skulle hafva känt inför en sådan tanke?»

Åter blevo Thomas och Bengt två unga män, lyssnande till sin fars röst. Den döde satt midt emellan dem, hvit, klädd i skinande svart, på sin gamla plats vid hörnbordet med de ritade utsikterna från stamstaden Groeningens kanaler. Hans guld-bågade glasögon lågo instuckna i Gibbons »Romer-

ska Kejsardömet's undergång». I ett ögonblick hörde de båda bröderna rummet fyllas af släktnamn och släkthändelser alltifrån tredje maj 1769, den dag, då den Thomas Küsel, som öfverflyttat från Holland, öppnade sin första affär. De sågo stamfadern, siratlig och stel med sin hvita piskperuk, och efter honom en rad af kväkaraktigt allvarliga köpmän, saktmodiga och outtröttliga, frikostiga mot det allmänna och spartanska mot sig själfva, ända till den domarstränge fadern. Och båda bröderna erforo samma rysning inför tanken att släktnamnet skulle försvinna från världen, som ett ord, strykes från den svarta taflan, och aldrig mer njuta det lefvande namnets lif. Det kändes, som ett helt folk skulle dö ut och glömmas, med allt hvad det genom öden och åldrar sträfvat och förvärfvat.

»Du ser, att det blir nödvändigt,» började Thomas. »Endera af oss måste gifta sig. Jag skall strax förklara, hvarför icke jag lämpar mig.»

»Thomas, du talar ofta om andras vackra fruar. Visst passar det dig att ha en själf.»

»Du misstar dig. Jag tänker om mina vänners vackra fruar som den vise, men fattige dervischen om sultanens diamantknappar. Minns du berättelsen? Den stod i vår läsebok.»

»Nej.»

»En rik sultan visade en fattig dervisch sina af stora ädelstenar och diamanter lysande knappar. 'Höge sultan,' sade dervischen, 'hur vist har icke Allah ordnat allt, du har besväret att bära dem, jag nöjet att betrakta dem.' Så tänker jag om andras vackra fruar.»

»Jag trodde icke du var så platonisk.»

»Det har jag icke sagt. Också jag känner ännu någon gång pålen i köttet och rekvirerar en eller annan diva, blond eller brun, smärt eller rund, allt efter humöret och väderleken. Det finns agenter för sådant också. De komma från Paris, som mina byxor från London och mina cigarrer från Havanna... Föreställningen betalas efter bestämdt engagement, extra flitpenningar oberäknade, och vid affärden erhåller konstnärinnan dessutom en collier för fem tusen francs. Du ser, det går affärs-mässigt och honnett till... Dock, dessa gästspel blifva gudi lof allt sällsyntare. Njutningar, för hvilka man behöfver en annans hjälp och goda vilja, äro egentligen ovärdiga fullfärdiga människor. Hur mycket bättre anstå icke whiskyn eller nikotinen en gentleman. Något vidrigt af operation vidlåter dessutom alltid den fysiska kärleken, jag vet icke hvilket som är mest motbjudande, att vara operatör eller patient. Och den ideala, den har en sifferkarl som jag hvarken förutsättningar eller tid till...»

»Thomas.»

»Där hör du. Så tänker icke en äktenskapspretendent. Dessutom har jag redan i huset en dam, som snart tillfredsställer alla mina behof.»

»Du gör mig nyfiken.»

»Fröken Amalia.»

»Din gamla husföreståndarinna!»

»En gammal hushållerska blir farlig när man kommer ett stycke in på fyrtiotalet... Ingen kan lägga mina kuddar och täcken, så jag trifs i min säng och sofver med välbehag, mer än fröken Amalia.

Ingen behandlar mitt te och min bordeaux rätt mer än hon. Och när själen är sjuk och magen anarkistisk, lägger hon Neptuni milda gördel kring mitt lif... Du ser, jag kan icke undvara fröken Amalia.»

Thomas gjorde ett uppehåll. Han väntade något ord från brodern, men Bengt skakade mistroget på hufvudet. Då reste sig Thomas, gick häftigt ett par slag i rummet, och stannande i skuggan af en hylla med gamla, mörkt bundna böcker, utbrast han.

»Jag kan också tala allvarligt. Jag var femton år när jag hade min första fruntimmershistoria. En snäll fransk bonne tog hand om mig. Hon blef senare cocotte i Paris, och jag har haft nöjet att återse henne på Café Americain. Inledningen var god. En liten herre på kontoret blef sedan min ordinarie skaffare — med tanke på mitt blifvande chefskap, förstås. Sådant hör till rikedomens väl-signelser. Sedan var jag lössläppt utrikes. Innan jag fyllt tjugu år var jag hemmastadd på Paris' och Londons nattställen. Jag kunde ju köpa hvad jag ville, också de dyraste och mest fördärlvade. Innan jag fyllt tjugu år hade jag varit med om allt, allt! Helskinnad går ingen igenom en sådan ungdom. Bengt, jag är en utbränd, en sjuk man, som icke får sätta barn till världen.»

Rösten kom plötsligt djupt inifrån. Anletet med alla de fina, hvassa strecken lyste blekt under det elfenbensgula kraniet. Thomas drog ett par djupa bloss och svepte in sig i röken.

»Det vore en malhonnett affär... och sådana

göra icke vi i Thomas Küsel & Comp... Nej men du, Bengt. Du har lefvat efter fars älsklingsord... som en proper människa bör. Du har en sparad ungdoms själ och kropp. Det normala lifvet, som också är det enda lyckliga lifvet, ligger öppet för dig. Du är renhjärtad och fin. Du skall gifta dig och skaffa huset en lång rad af prinsar.»

Upprördheten i Thomas' stämma hade genast lagt sig. Nu lät den blott osedvanligt vek. Långsamt hade han gått fram ur dunklet och stod nu midt framför Bengt, som skyggt klappade honom på skuldrorna utan att få fram ett ord. Thomas slet sig sakta lös, satte glasbiten i ögat. Mekaniskt stelnade ansiktet till en mask.

»Låtom oss återgå till dagordningen,» sade han torrt. »Du svarar icke på det vi tala om.»

Endast de tunna fingrarna, som höllo cigarren, darrade svagt.

»Käre Thomas, jag kunde också hafva mitt laga förfall.»

»Hvad menar du?»

»Det kommer att förefalla dig barnsligt.»

»Säg ut.»

»Hör då ett litet barndomsminne. Du känner den fula ankungen.»

»Skola vi berätta sagor?»

»Det var så länge sedan att vår vackra mor ännu lefde. Någon gång om aftonen, innan hon skulle åka bort, kom hon ner i vår våning, tog boken ur frökens hand och läste en saga medan hon väntade vagnen. Hermelinskragen låg öfver

hennes skuldror och hennes släp föll ut som en drottning. Dig, Thomas, satte hon midt framför sig i lampskenet, så hon kunde se dig och nicka åt dig, när det kom något roligt. Jag skulle alltid sitta rätt bakom henne i gungstolen, fast jag längtade till er i ljuset. Så sutto vi också den kvällen hon läste den »fula ankungen». Jag förstod bara, att den stackars ankungen var mycket misslyckad, ingenting vidare, och hade gråten i halsen. Sagan blef slut. Mor reste sig. Pärldiademet blixtrade i hennes svarta hår. »Godnatt nu, vackra Thomas,» sade hon och kysste dig på kinden. »Godnatt, min grimme Elling,» sade hon och viftade åt mitt håll med solfjädern. Hon var strålande vacker och kunde aldrig tåla annat än det som var vackert! Far hade hon tagit för pengarna — hon undvek också så mycket som möjligt att se honom i ansiktet, det märkte jag redan som barn — och den fula ankungen satte hon i gungstolen bakom sig... Men hvad har den fula ankungen att göra på äkten-skapsmarknaden?»

»Nonsens! Är du verkligen en sådan narr, Bengt Küsel! Säg blott hvad du vill ha: skönhet, börd, ungdom? Peka bara, och i morgon skola vederbörande niga, tacka och svara ja.»

»Jag vet det, Thomas. Jag är så rik, att hvar mor skall sälja sin dotter åt mig, så rik, att äfven den finaste kvinna skall frestas att för det priset sälja sin kärlek... Men det finns människor, som hellre gå som eremiter genom lifvet än att köpa sig sällskap och hellre frysa ihjäl än att de tillhandla sig den värme, som behöfs för att leiva.»

»Bengt. Alltid den poetiska högfärden.»

»Högfärd. Att vilja blifva afhållen för sig själf och icke för sin taxering! Svara mig, Thomas, är en rik icke en människa? Kan han aldrig få något till skänks, en osjälfvisk gåfva? Och kärleken är ju gåfvornas gåfva! Hvad kommer mig allt vid, som jag kan köpa?»

»Du har alltid resonerat som ett barn, Bengt. Du stöter dig emot bordet, slår det och vill att det skall ändra sig. Ändra är öfver hufvud taget din och dina världsförbättrares passion. Det är, som människor och samhällen vore degklimpar i edra händer. Det finns nu en gång blott två slags människor, de som köpa och de som sälja sig. För min del har jag alltid känt mig lycklig att tillhöra de första.»

»Du har nog rätt. Allt kan köpas, heder, namn, talang, kärlek, kvinnor och män. Slafhandlare har det alltid funnits, men själahandlare är en ny sort. De köpa öfvertygelser, tankar och hjärtan, och de tro sig sedan också äga dem, som de, hvilka köpa gamla slott, tro sig äga deras minnen. Men hvad hjälper det mig? Jag är hvarken cynisk nog för att vilja köpa en själ eller dum nog att tro, att det verkligen lyckas.»

Thomas ryckte på axlarna. Han såg uttröttad ut. Det var föga öfvertygelse i hans röst när han svarade:

»Du öfverdrifver bottenlöst. Vinna en kvinnas kärlek! Det kan ju hvar kryddboddräng.»

»Ja, men det är svårare för en mycket rik man

att komma in i den himmeln än för en kamel etc. etc.»

»Hvilket eländigt Don Quixotteri! Tänk då ett ögonblick på verkligheten! Firman, arbetet! Mer än hundra års sträfvan! Hvertill all ansträngning? Och hvem skall få alla penningarna? Ja du» — Thomas' stämma blef bitter — »du gör ditt bästa för att blifva af med dem genom alla dina tokiga donationer till höger och vänster. Men tänk på mig, jag som tycker att det kvittar lika om proletären svälter, som tycker att fallna kvinnor kunna ligga som de bäddat åt sig, och att det så kallade folket har det alldeles tillräckligt bra! Jag, som icke vill köpa hvarken syndernas förlåtelse eller murfvelberöm, hvad skall jag göra med alla penningarna? Namnet, Bengt, namnet, firman, som skulle vara den solidaste efter oss, som den varit före oss... Thomas Küsel & Comp. har varit det enda allvarliga för mig, allt sedan jag kunnat tänka.»

Bengt rycktes med af broderns häftighet.

»Men, Thomas,» sade han, »allt har sin tid. Hvarför skulle icke familjen Küsel också en gång dö ut? Vi två passa, tyckes det, att blifva de sista i sagan. Hus, mot hvilka vårt är noll och ingenting, ha gått under. Hvem minns Fugger, renässansens Rotschildar? Hvad räcker evigt?»

Här tystnade Bengt plötsligt. Han märkte, att Thomas icke lyssnade utan stod vid den tomma länstolen med båda händerna på sin fars armstöd, stel och frånvarande. Bengt steg nu upp ur sitt soffhörn.

»Det har blifvit sent.»

»Tolf skulle kupén köra fram. Den väntar redan.»

Bengt såg på brodern. Där han stod, liknade han en spelare, som turen vändt ryggen, men som envisas att tilltrotsa sig dess gunst. Det härjade ansiktet med det elffenbensgula kraniet lyste i skenet från ljusen, hvilka i det tillslutna rummet fladdrade som för ett hemlighetsfullt, oförklarligt drag.

»Godnatt, Thomas. Tack för i dag. Vi ses i morgon på kontoret.»

»Glöm icke kontraktet med Cadix till måndagen.»

»Nej, naturligtvis.»

Bröderna växlade ett besväradt handslag.

»Thomas,» — Bengt vände sig från tröskeln inåt rummet — »sof ifrån alltsammans.»

Vagnen förde Bengt till hans hus genom en stjärnhög vinternatt. De serpentinskiftande dunstringarna dansade i kölden kring lyktorna, från hvilka lysande uddar skeno in genom det frusna vagnsfönstret.

»Rikedom,» mumlade han. Liksom man nämner en sjukdom, en förbannelse, nämnde han det åtrådda, tillbedda ordet, det enda tiden utsäger med andakt. Rikedom var det, som förstört Thomas redan som ung. Bengt hade alltid anat det, fast han blott skyggt och på afstånd följt den stolte broderns, familjehufvudets och affärschefens sorger. Rikedom var det, som legat som en mara öfver hans eget öde och isolerat honom från den verkliga tillvaron och alla dess oförställda stämmor, liksom döfhet isolerar. Åter såg Bengt synen för sig, som

förföljt honom hela lifvet: synen af tallösa händer, mäns och kvinnors, som sträckte sig mot hans väg. Pengar, pengar! Det var de cyniska händerna, hvilkas fingrar redan räknade sedlarna och krökte sig kring checken, det var de ödmjuka, som darrade i spänningens förväntan, de smeksamma med sin falska byteshandel och sina okyska anbud, de världsmannakloka med den eleganta, väl spelade likgiltigheten. Men alla begärde, tiggde. Pengar! Pengar! Ingen enda räckte sig efter hans hand, alla efter hans plånbok. Och dessa tallösa, sträckta händer, de fyllde hans rum, de väntade i hans trappor, de stodo i långa led längs trottoarerna, där han gick fram.

Nu stannade vagnen. Bengt steg in i sitt hus. I hallen, svagt upplyst från den öppna härden, skyndade en gammal tjänare honom till mötes och hjälpte honom af med pälsen.

»Det är mot lag och förordning, Ekstrand, att vara uppe och vänta på mig.»

Bengt såg pinad ut. Uppassning plågade honom. Med blyg och ursäktande artighet gaf han order att tända i biblioteket. Han ville läsa sig lugn innan han gick i säng. »Böcker äro bättre än människor,» så lät ett af hans älsklingsord. Biblioteket var en stor, hög sal med omgifvande galleri, alldeles fylld af böcker — nationalekonomi och sociologi. Det utgjorde Bengts studium, sammanhängande med hans ställning, hans verksamhet som filantrop och hans planer att testamentera all sin egendom till sociala fonder. Han gick fram till tidskriftshögarna på det ofantliga arbetsbordet. Men denna natt ville det icke gå att läsa. Nervöst började han vandra

af och an på golfvet. Det var samtalet med Thomas, det var tankegången från vagnen, hans gamla onda, som icke lämnade honom någon ro.

»Rikedom,» upprepade han igen, som hela sitt lifs formel. Ty så långt han kunde se tillbaka var hans existens bestämd af detta enda: rikedomens ansvar och isolering. Redan i barndomen hade han mötts däraf. Alla talade redan då om hans rikedom, kamrater, tjänare, lärare. De talade därom som om en stor och mycket oförtjänt nåd och med en darrning på rösterna, som sade: »själfva äro vi fattiga och komma med allt vårt knog ständigt att förblifva fattiga.» De talade därom med dunkla häntyndningar på andra, som voro ännu fattigare och som fröso och svälte. Bengt glömde det aldrig, och på natten spratt han upp ur sömnen och såg långa led af bleka, darrande barn rundt sin säng. De stirrade på honom med uppspärrade ögon, de pekade på honom med magra, gula fingrar och kvedo sakta. När Bengt åkte ut och på gatan skymtade fattiga eller annars snuddade vid människor, i hvilkas utseende och klädsel han läste nöd och umbärande, gjorde han sig så smal, ynkelig och lidande som möjligt. Var det omedvetet eller beräkning? Kanske helt enkelt rädsla. Ty redan som yngling kunde Bengt aldrig komma ifrån en undran öfver, att alla dessa, som voro så oemotståndligt många och saknade allt, icke helt enkelt togo, hvad de behöfde. Hvarför bröto de sig icke in i hans föräldrars hus och grepo den goda maten ur köket, de dammiga buteljerna ur källaren, de varma kläderna, silfret, hans dyrbara leksaker?

Hvilken besynnerlig långmodighet! Så snart Bengt såg en folkhop med sina led af tårdt lysande ansikten, undrade han, hvarför aldrig stormen bröt lös i detta haf af hufvuden. Med en oförklarlig godsintethet sågo de på andras öfverflöd. Bengt tyckte sig själf lefva på deras nåd, och när han åkte i sin ponnyvagn genom staden, kröp han ihop och ville liksom höra från de förbigåendes röster: den rike gossen ser icke lycklig ut.

Bengt rodnade af skam vid minnet, och dock hade det icke varit en komedi. Bengt var ett olyckligt barn, som under sina uppväxt- och ynglingaar fullkomligt tärdes af dåligt samvete öfver att vara oförskyldt privilegierad. Det var på 1880-talet. En litteratur, hvilken lifsnerv var ett flammande patos mot de rika, de besuttna och njutande och en gränslös samariterömhet mot tillvarons tjänare och styfbarn, trängde in i skolorna och hemmen. Alltid framställdes rikedom som en arfsynd, om den var ärfd, som ett brott, ifall den var själfvunnen, en stöld, en usurpation. Med heta kinder och skuldtyngdt sinne satt Bengt öfver dessa böcker, hvilkas läsning efterlämnade blygsel och förstörelse.

»Bleka afunden, gosse,» brukade Thomas med en axelryckning säga, när Bengt någon enda gång vände sig till den äldre, nästan främmande brodern, som alla vintrar försvann utrikes och återkom på sommaren med nya länders klädessnitt och hållning. »Jag njuter af afunden i deras ögon som af en ekläring,» sade han och slog med ridpiskan i luften, så armbandets af gammalt moriskt guldsmede lyste kring den smala handleden. Han hade moderns

blod i ådrorna och var ingen rätt Küsel. Men Bengt försporde ingen inre sanktion till rikedom. Ägodelar tyngde honom. Han utvecklade gifvandet till en förfinad konst. Redan som yngling var han en filantrop, öfverhopad af tiggARBREF och upptagen af välgörenhet. Aldrig sade heller hans far nej, när han för dessa ändamål önskade hjälp. Den gamle hvite, kväkarlike köpmannen såg blott på sonen med en sorgsen ömhet i ögonen och berömde hans gifmildhet. Men det var innerst icke gifmildhet utan en brinnande och oändligt ömtålig själs behof att få förlåtelse af världen och försoning med sitt eget jag.

Så hade Bengt Küsel grubblat, lidit och lefvat som yngling och student. Nu var han en man, som pröfvat allt utan att komma till frid. Han hade lefvat bland proletärerna i London, studerat samfundsvetenskaperna för Europas mest ryktbara lärde, sett arbetarerörelser och filantropiska organisationer på nära håll både i gamla och nya världen. Efter långa läro- och vandringsår hade han under faderns sista sjukdom kommit hem och gått in i firman. Då blef han känd i hela Sverige som »socialistmillionären», »den varmhjärtade samhällsvälgöraren». Varmhjärtad, det biordet tycktes oskiljaktigt från Bengt Kusels namn, och dock såg eller hörde han det numera aldrig utan att erfara en kramp af tomhet och saknad. Ty hans människokärlek hade stycke för stycke dött under de många åren och deras af all världens missräkningar fyllda arbete. Han gaf icke längre med någon ömhet eller

glädje, utan blott af strängt pliktmedvetande och kvalfull ansvarskänsla.

Bengt mindes plötsligt en ung tysk prins, som slumpen fört honom i beröring med vid en utländsk badort, och den alldeles säregna melankolien öfver den unge furstens ansikte, med hvilket tillvaron syntes hafva handskats så skonsamt och försiktigt som med ett dyrbart glas. »Hvad vet jag» — tycktes detta furstliga vemodsleende säga — »om lifvet? För mig är allt utklädsel och förklädnad... Jag är som en skådespelare, som aldrig kommer utanför rampskenet... Hvad vet jag om lifvet, jag som alltid är på bjudning och aldrig känt en hvardag?» Men denna furstliga afskildhet var vacker mot den mycket rikes. För fursten förblef tillvaron dock alltid det okända, om hvilket man har sina drömmar kvar. Den mycket rike stod däremot såsom en ensam gud midt i det värsta lifsbullret, tillbedd, smädad och förbannad. För honom kastade sig människorna i stoftet, sleto sina kläder, blottade sin skabb och sina hjärtans dålighet, offrade heder, verk, kropp och själ... Hvad Bengt var trött på alltsammans, på böner och anspelningar, hot och tacksägelser, på de naivt troende, som plockade upp mynten i smutsen och kysste dem, likaväl som på filosofen med sin kallsinnighetskomedi och afunden lysande genom hålen i sin trasiga mantel! Hvad han var trött och ensam!

Nu slog klockan två i ett närbeläget kyrktorn. Bengt Küsel for upp som ur en dröm och återfann sig själf, sittande i det utbyggda biblioteksfönstret utan att minnas, när han satt sig där. Klockslagen

trängde in som vinternattens egen stämman. Kölden bet i hans hjärtrötter. Nervöst gned han fingrarna mot hvarandra, och som ur alla förtviflade mannasinnens ödslighet steg ur Bengts den omedelbara, blinda trängtan efter kvinnan, som med sin hand gaf beröring med all mänsklig värme. Hustru, barn, hem, Thomas' ord härom genljödo i hans öron. Som för en plötslig ingivelse reste sig Bengt Küsel. Han gick fram till sekretären under Sokrateshufvudet. Det var en stor gammal möbel af mahogny, och vid trycket på dess fjäderlås flög klaffen upp till en liten spegelhall med lönnlådor. Bengt såg sitt yttre af trumpen, skygg och förläst magister med det stripiga håret och glasögonen på den breda näsan, som förklarade moderns namn på honom i hans gossår: den fula ankungen. Man kunde se bara på hans anletsdrag, att Bengt Küsel icke skulle taga fram några af dessa bref, i hvilka en kvinnas kärlek talar sitt af tid och död aldrig förstummade språk och hvilka en man kan gripa efter i sin öfvergifvenhet, för att dock säga sig själf: se, jag har haft min anpart; en älskande kvinna har lutat sitt hufvud mot mitt hjärta, lyssnat till dess längtan och söft den med sin kyss.

Bengt Küsel hade icke haft några kärleksäfventyr, knappast något kvinnoäfventyr alls. Icke desto mindre var det verkligen ett damporträtt han tog fram ur sekretärens låda. Ett kabinettskort, taget af en småstadsfotograf. Den unga kvinna, som det föreställde, såg ut att vara en förmögen bondflicka, som gått igenom en folkhögskola. Hon tycktes omkring tjugu år, fast klädseln med korset i den lilla

urringningen vid halsen föreföll konfirmationsartad. Hon var skulderbred och stor, med klara ögon, som sågo rätt fram i världen med ett uttryck af hälsa och ro. Endast de stora, men icke fula händerna i skötet föreföllo ovana vid sin hvila.

Bengt såg på kortet undersamt, men icke som på ett porträtt med en historia. Det var heller icke någon historia. Som alla ensamma, sorgsna och försmådda, älskade Bengt Küsel naturen och gjorde allena långa vandringar. Förra sommaren hade han från firmans grufvor i Bergslagen företagit en sådan, för säkerhets skull kallande sig kandidat Schmidt där han tagit in. Under den turen var det han fått porträttet af dottern i klockargården i Högby, där han vistats några dygn för en skada i foten. I detta ögonblick såg han sig själf sitta med den onda foten framsträckt på ett gungbräde i en jasminhäck, hvilkens blommor fyllde luften med doft och välbehag. I solgasset på sandplanen flögo en flock barfotade och barhufvade barn som gråsparfvar af och an, endast då och då stannande vid vinbärsbuskarna för att pressa klasarna mot de torra läpparna. På trädgårdsgången, som buktade förbi, hängde bina druckna vid lejongapens kalkar. Men bredvid Bengt satt gårdens vuxna dotter, barnens äldre syster. Då och då lät hon sin sömnad hvila och sporde Bengt om ett och annat, seende honom djupt in i ögonen, som gällde det samvetsfrågor. »Är kandidaten botanist och ute för att samla växter? Är kandidaten geolog och studerar marken?» Hon talade folkhögskolans bokliga svenska på sitt bergslagsmål, sjungande som ett

eko i hög luft. »Kanske kandidaten samlar sagor och visor, då kunde jag kanske berätta några?»

»Egentligen icke, men berätta i alla fall.»

Hon skakade på hufvudet. Bengt fick aldrig höra hennes sagor och visor, men osagda sväfvade de som bygdens luft ikring henne. Där han satt på gungbrädet under jasminerna, betraktade han omväxlande den högväxta flickan med det sommarbrynta ansiktet under sin gula flätkorg och det soliga landskapet, som skymtade mellan staket-spjälorna. Kyrkbyn låg på själfva randen af en stor sluttning, med hvilken höglandet som med ett sista böljeslag gick öfver i slätt, och hela denna öppna sluttning, öfver hvilken en ensam väg buktade upp till byggningarna, var ett enda axfyllt sädesfält af biblisk vidd och ro.

Bengt njöt af friden och världsförlömmelsen, af att vara borta och okänd, af den enformiga och tarfliga naturligheten i gårdens lif. Måltidsstunderna föreföllo honom fullkomligt högtidliga. Barnen läste till bords med gälla röster och sutto sedan hufvud efter hufvud i aftagande linje kapprika framför sina tallrikar, för att först när klockaren själf fattat sin silfversked, lyfta sina tennskedar mot gröten eller vällingen. Vid den gulbetsade skänken stod stora syster och skar åt hvar och en sin skifva af rågkakan på ett brödbråde, längs hvilket en gammal, för länge sedan död bysnickare snidat Vårt Dagliga Bröd Gif Oss I Dag med bokstäfver, bildade efter en åldrig psalmboks initialer. Svalan ropade i den öppna stugdörrens solstrimma och en gammal

kastanjes blad klappade ibland som med tiggarfingrar på rutan.

Minst trufdes Bengt visserligen med husbonden själf. Den långhårige, storskäggige klockaren var politiker, hans högsta dröm att få tillhöra dem, som kallas »gode herrar och svenske män», hans tal affall från radikala veckoblad. Det gick ändock an, men han föreföll Bengt på en gång brandröd och krypande. Samtalen kunde blifva svåra, när de efter kvällsvarden sutto på förstutrappan. Dottern teg stilla i faderns närvaro. Bengt tittade i smyg om hon ej log åt dennes halsbrytande politiska utläggningar. Men icke en glimt af leende syntes kring hennes lugnt slutna mun. Dagen dog i hennes blå ögon som i en orörlig, djup källa, skymnings-skuggan föll öfver hennes anletsdrag som öfver en stilla äng. Klockarens politik föreföll Bengt till sist som slamret af ett förbigående bantåg. Det störde, men han lyssnade icke därpå. Friden från den unga kvinnans ansikte och sluttningens sädesfält med sina tyst mognande ax föll in i hans sinne. På natten sof han djupt och drömlöst i gaivelskammarens smala bolstersäng.

Emellertid blef foten frisk. Det fanns ingen förevändning att dröja. En solig morgon tog Bengt farväl. Då hände det, att flickan tydligen lagade att han blef ensam med henne, och frågade:

»Kanske kandidaten vill ha mitt porträtt till minne?»

Hon sade det enkelt och rättframt med en öppen blick rakt in i hans ögon. Bengt blef närmast besvårad, men dolde sin förlägenhet. Han stoppade

kortet i sin ränsel och gick. Än en gång såg han henne, skulderstark och högväxt, på den gamla trappan, genom hvilken de rastlösa myrorna gräfdde sina vägar, med trähusets skumma rumsdunkel bakom sig, morgonsolen öfver pannan och seende allvarligt ut mot dagern.

Så försvunno både hon och klockargården ur synhåll. Vandringen ryckte Bengts tankar med. Först när han på aftonen undrade öfver den tillfredsställelse, som hela dagen följt honom, förstod han, att den lilla händelsen gjort honom glad. Det var ingenting af den platta själfbelåtenhet, som betecknas med det platta ordet »eröfring». Det var tacksamhet öfver en 'öväntad gåfva: icke den rike Bengt Küsel, han själf, den fula ankungen, glasögonsmannen med det tunga talet och sinnet hade vunnit en ung kvinnas sympati. Mer ville han knappt lägga in i det skedda, men det var nog. Minnet af henne smälte ihop med vandringens glädje, sommardagens klarhet och insomnandets välbehag. De oberättade sagorna ljödo från bygderna, genom hvilka han gick, med hennes bergslagsmål, sjungande som eko i hög luft.

Det var porträttets historia. Bengt hade glömt den, sedan han väl låst in porträttet i sin sekretär. Men denna natt af svidande saknad trädde hågkomsten fram med en syns skärpa. Längre satt Bengt och drömde öfver porträttet. Det skulle kännas tryggt att hafva denna goda och starka kvinna i sitt hus, ljuft att få somna in mot hennes breda bröst, som häfdes och sänkte sig med ett elements kraft och hälsa. Hvilken mor till friska barn skulle hon icke

kunna blifva i deras förbrukade familj, hon med sitt sunda blod, sitt breda sköte, sin stora gifmilda hand, som Bengt alltid tänkte sig skiftande brödet. Och denna kvinna hade fäst sig vid honom, i hvarje fall icke vid hans penningar, hade kanske fått honom kär. En ingivelse för igenom honom. Han sprang upp. Hvarför icke försöka? Det plötsliga beslutet gjorde honom blek, där han som en sömngångare skred bland de tysta böckerna. Hvarför icke försöka? Han skref en biljett till Thomas och anmälde, att han dagen därpå ej skulle infinna sig på kontoret, och därefter följande telegram:

Fröken Emma Jonsson.

Klockargården

Högby.

Jag kommer i dag med tåget från Göteborg och utbeder mig ett samtal af eder.

Bengt Schmidt.

Emma Jonsson! Ett sällsynt uttryck föll öfver Bengts ansikte; hans tunna, smärtsamt hoppresade mun öppnade sig och log nästan uppspelt. Allt, som ännu fanns kvar inom honom af förargelsens ande, njöt vid tanken på, hur detta namn skulle explodera i staden och umgängeskretsen. Emma Küsel upprepade han innerligt och den nästan okända kvinnan i fjärran, af hvilken han plötsligt hoppades det högsta tillvaron skänker — ett osjälviskt hjärtas ömhet — gaf han med detta namn allt han själf ägde: släktens af släktleds ihärdighet för-

värfvade anseende, sin döde fars välsignelse, sina egna minnen och sorger, sin rikedom. Bengt Küsel reste sig och gick till sängs.

Tidigt i den gråskarpa marsgryningen morgonen därpå for Bengt till Bergslagen.

Han hade blott sofvit ett par timmar och hade alla nerver uppjagade. Förgäfves sökte han, där han satt i hörnet af sin skakande järnvägsvagn, föreställa sig mottagandet i klockargården och utfallet af sitt företag. Det var ett lotteri. Han kände sig ömsom skamsen, lycklig och ångestfull. På middagen var han vid målet. Kyrkbyn låg nära en mil från järnvägsstationen. Bengt hade tänkt gå till fots, men där såg han redan den politiske klockaren stå med en släde, långhårig och stor-skäggig med sitt högtidliga, fosterlandsbekymrade ansikte. Han hälsade på Bengt på en gång fjäskigt och vördnadsfullt och insvepte honom med ett slags faderlig förtrolighet i slädens malättna vargskinnsfäll.

Bengt bet sig i läppen. Den som gaf sig i leken fick leken tåla. Raskt for släden ut på den i hvit snö höljda bygden.

Samtalet rörde sig om sommarens minnen, riksdagen, Sveriges allvarliga ställning, världspolitiken och slutade med att granska hjärtan och njurar på Europas monarker och statsmän. Redan halfvägs hade klockaren förbrukat sin tidningsvisdom. Han tystnade. Från landskapet föll en beklämning öfver Bengt. Ingen vind drog genom skogarna, i hvilka träden stodo med alla grenar fjättrade af snö, intet vatten klunkade i diken kring de öde fälten. I eftermiddagsljuset flöt allt, himmel, luft

och mark, ihop i samma hvitgrå sken, likt en in-slumrads matta leende. Jättestor låg tystnaden öfver bygden. Endast den springande hästens klocka ljud utan uppehåll, gällt och fridlost.

Nu lyfte sig redan den stora sluttningen, på hvilkens höjdkant den fattiga kyrkbyn syntes med fönsterrutor som järnbleck i den sjunkande mars-solen. Om tio minuter skulle Bengt vara framme, om tio minuter skulle afgörandet ske. Hans hjärta bultade hårdt. Men hästen påskyndade muntert farten med tanken på spiltan, och släden stannade strax inne på den af alnshöga drifvor täckta gången till klockargården. Och så som hon stått, den julimorgon, då han tog afsked, stod den unga flickan åter på trappan i dörröppningen, där hon sedan sett skörden bärgas, bladen falla och snön svepa den alstringströtta jorden. Nu sloknade marseftermiddagens kalla dager på hennes panna. Bengt kände nästan vördnad inför henne. Hvilken värdighet i detta lugna samlif med årstiderna, denna trofasthet i det lilla, denna tysta förbidan! En varm blodström sköljde mot hans hjärta, när han tryckte hennes hand och steg in.

Men inne i byggningen återfann han icke sommarens trefnad. Där var vintersvalt trots dufven och inlåst värme. Bortvaron af barnen, som ännu ej hemkommit från skolan, gjorde huset öde, där det låg i snöhafvet, som med stora skumböljor slog upp mot knutar och poster. De nakna träden tryckte sig in mot stugväggarna, och genom de låga fönstren föll en sista strimma af det matta snöljuset.

»Inne hos mig tala vi bäst,» sade flickan.

Det var ett förtrolighetstecken. Bengt hade icke förut sett hennes rum och tittade blygt in från tröskeln. Med ett ögonkast inpräglade han i minnet hela den lilla kammaren: den hvita sängen med sitt förhänge, som synbarligen börjat sin existens högre upp i världen, den skrangliga pinnsoffan, byrån med sin tyllslöja öfver spegeln, i hvilken en liten fattig statyett af Thorwaldsens Kristus tecknade sig, den gamla syklumpen, där ett stycke hvitt lärft ännu satt fast i dynan med nålen bredvid den lilla silfverfingerborgen, fastlagsriset, som i fönstret i sin lerkruka tåligt väntade på knoppning.

De satte sig i soffan bredvid hvarandra. Hon var hufvudet högre än han, och skymningen föll emellan dem med sitt fjärran och sin överklighet.

»Ni blef nog öfverraskad, när mitt telegram kom,» började Bengt.

»Det blef jag. Det hade dröjt så länge och fallit så mycket snö, se'n vi sist talades vid.»

»Men ni förstod i alla fall säkert orsaken till min hitresa i dag?»

Han såg skyggt på henne genom sina glasögon. »Ni förstod utan tvifvel min mening och hvad jag ville här — eller hur, fröken Emma?»

Han famlade efter hennes hand. Hon räckte honom den med en tjänarinnas lydighet, den darrade oupphörligt i hans. Hela hennes eljes så lugna gestalt darrade. Det var klasskillnadens instinktiva rädsla och misstroende vid beröringen och detta hans nämnande af hennes namn.

»Är det verkligen sant?» Hon böjde hufvudet

emot honom... »Är det verkligen allvar? Ni skulle tänka på mig! Vilja hafva mig! Ni! Men säg då» — och hennes stämma gaf uttryck för en smärtsam, för henne tydligen olöslig undran — »säg, hvarför ni inte är uppriktig mot mig!... Hvarför döljer ni ert rätta namn?»

»Namnet.»

»Jag vet hvem ni är.»

»Hvem jag är?»

»Bengt Küsel, som har alla bruken, som gifver så mycket till alla fattiga, den rike Bengt Küsel.»

Det svartnade för Bengts ögon. Men han rörde sig icke, han höll som förut flickans hand i sin. Något tvang honom till rannsakarens lugn. Han, som aldrig kunnat eller gittat spela komedi, han gjorde det nu.

»Alltså, Bengt Küsel skulle vara bekant också i klockargården i Högby... För er, fröken Emma.»

»Om han är. Hur många gånger har jag inte sett hans bild i tidningarna och läst om alla hans storartade gåfvor.»

»Alltså ni visste det... du visste det,» ändrade han och tog våldsammare fatt i hennes hand.

»Hela Bergslagen visste det. Det gick som en löpeld från bruken.»

»Sannerligen. Då skötte du det bra, som icke ett ögonblick låtsade därom. Icke ens vid afskedet, då du gaf mig porträttet.»

Hon skrattade till. Nu var det så skumt att de icke längre kunde se hvarandras ansikten. Dunklet, hans »du» och hela denna historia om hemligheten gjorde honom förtroligare för henne

och gjorde drömmen, det omöjliga, till en sorts sällsam, söndagsaktig verklighet. Hennes röst fick något barnsligt obehagligt och kvittrande.

»Jag förstod, att Bengt Küsel ville vara okänd... som i böcker, som prinsarne. Jag märkte, att han trufdes på klockargården, hos oss, så underligt det kunde vara... Men det var icke lätt att få far att tåga. Han ville naturligtvis bedja om hjälp till sina föreningar, skolor.»

»Naturligtvis. Det förstår jag. Men det skall han också få, nu, nu genast. Herr organist, herr Jonsson.» Bengt skrek namnet, ryckte sin hand ur flickans och for upp i det mörka rummet.

Klockaren, som tydligt väntat näst intill, steg på.

»Nå, min flicka...»

»Det var pengarna till föreningen, den frisinade föreningen.»

»Pengar?... Föreningen?... Å, visst inte. Icke nu, herr Küsel. En annan gång! När jag fått förklara...»

»Jo, just i detta ögonblicket. Alltså pengarna. Hvad kostar frisinnet i Högby? Och är det inte andra behjärtansvärda ändamål, som det heter? Barnkrubbor, läsestugor, goodtemplare... Säg bara hur mycket det kostar. Folkets hus i Högby, herr Jonsson, det vore något för er att få upp... och en litterär varieté för folkupplysningen, där konsten och benen hållas högt... säg bara hvad det kostar...»

Orden trängdes förvirradt på hans mun. Ur fickan slet han fram en bundt sedlar och knycklade

dem samman. »Apporte,» ropade han, »apporte,» kastade bundten på golvet och sprang med ett språng ur rummet.

Men nu reste sig flickan, som suttit fullkomligt mållös och lamslagen inför detta obegripliga, kränkande och kvalfulla. En tanke arbetade sig med skärande smärta fram i hennes själ. Hon fäktade redlöst med armarna i luften och fick äntligen fram ett ord: »Bengt! Bengt!» Hon kastade sig ut genom det mörka rummet för att hålla honom tillbaka. Men han var redan borta.

Bengt Küsel hade försvunnit från klockargården. Han sprang nerför sluttningen, i sin närsynta framhukning mot marken och sitt vilda, planlösa lopp likt ett förföljdt, skadeskjutet djur. Han sprang och stannade först då han hunnit in i den svarta skogen. Lutad mot ett träd tvättade han ansiktet med snö och började sedan gå lugnare ner mot järnvägsstationen — småningom lik en vanlig ensam vandrare i vintermörkret.

En fransyska.

Det var Ernst Ulrichs sista afton i Paris. Rökande sin cigarrett halflåg han öfver den smala balkongens järnverk och betraktade den gata, som han nu i snart tre månader stått och sett på efter dinern i pensionen, där han bodde. Det var den smala, långrandiga Rue Miromesnil. Ernst Ulrich tyckte sig förtrogen med hvar och en af dess lyktlågor, de gula, lugna emot Boulevard Malesherbes och de bjärta, rödfladdriga ner åt Champs Elysées' nöjesvärld. Nästa afton skulle han icke stå här, icke känna denna sommarluft, i hvilken tindrade som ett skimmer af pulveriseradt pärlstof och tallösa osynliga gnistor brände, icke förnimma paris-aftonens sorl, som här i de stilla kvarteren smekte sinnet liksom skvalpet från ett mojnande, af en lång dags soleld upphettade vågsvall.

Det Ernst Ulrich erfor, var icke ett afskeds saknad. Det var bitterheten hos en man, som skulle lämna ett gästabad, där han icke vetat taga för sig, hvad han åstundade. Dignande af all slags frukt hade världens stora fruktträdgård stått honom öppen. Han var ung, hade penningar på fickan och hade kommit dit för att slita sig loss från ett bekymmer, som höll på att växa honom öfver hufvu-

det. Men alltsammans hade icke hjälpt. Han var och förblef en narr. Den gamla plågan hade icke heller här släppt taget. Den nådde hit i form af dagliga små bref med bokstäfver, nyckfulla, oroliga och vankelmodiga som kvinnan, hvilken skrifvit dem och som höll riddaren i den unge mannen fängslad med sin hjälplöshet och älskaren med sin hetsande nervositet. Dessa bref — när det icke var telegram, stämningar i telegramform — läto Ernst vandra i Paris alldeles som i Stockholm, afskild från lifvet i sin lidelses isolering, insvept som i ett töcken af heta och sorgsna drömmar. Sannerligen, den gamla läran, som kallade kärleken en sjukdom, förekom honom sann, icke bildligt men bokstafligt. Det var en sjukdom, som värkte i bröstet och brände i blodet. Det var en sjukdom, att glömma en hel världsstad, att icke kunna njuta af en öppnad skattkammare af skönhet, konst, kvinnor, lif, för en liten blond varelse skull, som med hans år och hjärta lekte leken: när jag säger håll, skall du släppa, och när jag säger släpp, skall du hålla! Ty till en sådan lidelsens trældom utan glädje skulle han i morgon återvända efter en fåfäng flykt!

Ernst Ulrich kastade cigarretten, strök det ljusa håret ur pannan med en otålig åtbörd af sin skrifvarhand och slöt bittert sin lidelsefulla och obeslutsamma mun. Han vände sig från gatan in mot pensionens upplysta salong, hvilkens glasdörrar stodo öppna till balkongen. Midt i kretsen såg han värdinnan, en liten fet, svart dam, som bar håret uppsatt med många små kammar, en af de gamla fransyskor, om hvilka man i Paris' pensioner tänker:

det skulle icke löna, att hon tvättade sig. En utsökt och subtil smuts tycktes ingrodd i alla hennes porer — hon var lika olämplig för frisk luft, dager och sol som hennes hus' plyschmöbler. Bredvid henne satt den intressanta och äfventyrliga damen med de stela ögonen, som alltid drack hvitt vin, påminde om en näckros och hade långa, hvita, vackra händer. Där stod pensionens lefvande roman, Señor Fernandez, med sin ungdoms älskade, som småningom också blifvit hans ålderdoms, en Juno af kolossala förhållanden. En gång för mycket länge sedan — legenden därom hade i pensionen gått från släkt till släkt, från kejsardömet till republikens Paris — hade de två rymt med hvarandra under de mest halsbrytande och dramatiska omständigheter: pistol-skott, gift, förklädnad, svartsjuka äkta män och förädiska duenjur. Det var mycket längesedan, men ännu lefde de gamla högt på sin ungdoms följetsromantik, ett ogift kärlekspar. Slutligen såg Ernst därinne den lilla brasilianska kolonien kring leksaksruletten, herrar och damer, svarthåriga, blekhyade och gnistrande af juveler, och de två rödlätta engelsmännen, hvilka med samma anglosaxiska energi fördömde och begagnade sig af den parisiska immoraliteten.

Ernst Ulrich betraktade dessa skuggspelsfigurer, samman med hvilka han lefvat några månader och hvilka han sannolikt aldrig mer skulle återse. Det fanns ingen enda i sällskapet, som han ens ville räcka sin hand till afsked, utom madame Cornély, och det var efter henne han spanade. Hon lyste som ljuspunkten i hans parisvistelse, den enda be-

kantskap af värde han gjort. Och nu, när deras vägar för alltid skulle skiljas, tänkte han med verklig tacksamhet på den sjäfulla och finkänsliga vänskap, hon visat honom, den af en slump mötte främlingen, under dessa gångna månader. Den gamla tvistefrågan, om vänskap kunde finnas mellan en man och en ung kvinna, ville han efter denna erfarenhet med godt samvete bejaka. Visserligen kunde madame Cornély icke kallas ung. Hon var änka efter en fransk lärd. Hennes son, som också bodde i pensionen, var blott ett par år yngre än Ernst själf, tjugutvå år. Men omöjligen kunde hon kallas gammal. Hon var utan ålder, väninnan, i hvilkens närhet intet erotiskt grumlade förtrohetens frid och där Ernst dock alltid förnam den kvinnliga tillgifvenhetens fina, osynliga smekning och tillfredsställelsen öfver att hafva vunnit en kvinnas känsla. Han höll af hennes kloka tal, hennes djupa altröst, den breda sydländska godheten kring hennes person. Henne skulle han i afton med verkligt vemod säga farväl.

Nu såg Ernst henne också i samspråk med hennes son borta vid dörren till rökrummet. Fast hon var lång, höll hon sig ungdomligt upprätt, med en gestalt, spänstig trots dess yppighet. Håret stod som en stor rödbrun, i ljusreflexen tindrande krona kring pannan, hennes svarta ögon lyste djupt inne i det dunkla ansiktet med en glans, som från en aldrig afstannande tillströmning ur ett varmt inre flöde, hennes händer voro ifriga och moderliga. Hon insvepte sin herr son, som synbarligen hade brådt till sina aftonnöjen, i en atmosfär af ömt beskydd.

Men han log otåligt, kysste kyligt och korrekt hennes hand och försvann. Hon såg efter honom med en lång blick. Ernst Ulrich tyckte sig läsa hennes tankar. Men nu kom hon ut på balkongen och begynte lika lifligt samtala med honom själf. Det var som hennes blickar och ord också väfde en strålande krets rundt ikring honom.

»Det är min sista afton i Paris,» sade han.

»Er sista! Reser ni redan i morgon?»

Ernst märkte icke, att hon med båda händerna tog häftigt fatt i balkongens räckverk och att glöden i hennes ögon blef dunklare och allvarligare.

»Jag visste ju, att ni snart skulle lämna oss... Men redan i morgon.»

Det blef en kort paus. En hemkörande grönsaksmånglares rop trängde upp mellan husen, samtidigt med att man såg hans kärra skymta förbi med dess salladshufvuden i skenet från den lilla tända lyktan. Så dog detta gälla recitativ bort i det dämpade, men oafbrutna sorlet från gatornas stämmor, steg och glidande vagnar.

»Och denna sista afton i Paris tillbringar ni helt fredligt här på Rue Miromesnil,» sade fru Cornély. Hennes röst lät ansträngd trots den låtsade lätthet, med hvilken hon åter anknöt samtalet.

»Som så ofta i Paris kunde jag icke bestämma mig... Här finns för mycket frestelser. Det är öfverflödets bryderi. Jag är den berömda åsnan, som stod rådvill mellan hötapparna.»

»Och som svalt ihjäl midt ibland fodret, därför att den icke kunde välja... Men då ni icke har något lifligare för er, kanske ni än en gång vill

samtala med mig och gifva mig hedern af er sista pariserafton.»

»Ingenting vill jag hellre. Jag kan säga att det enda, som skänkt mig någon glädje här, har varit er vänskap.»

»Vänskap!»

»Kalla det, hvad ni vill... För mig står det som en vänskap, som jag sent skall glömma.»

»Låtom oss då språka en smula än en sista gång. Förmodligen råkas vi aldrig mer... Men här är oroligt. Kanske vi sätta oss en stund på ett kafé... icke vid stora boulevarden... på något sömnigt litet kafé i närheten.»

De lämnade balkongen och gingo längs den nötta, röda mattan nerför pensionens smala och svängande trappa. De veko sakta in på Boulevard Malesherbes, som låg där slumrande och fredlig med sina af damm inpudrade träd. Omnibusarna med de tre hvita hästarna skredo förbi i långsam lunk med ljusklädda damer på imperialen, som sökte vifta sig luft med solfjädrar af papper. Butikerna stodo stängda — endast från en damfrisörs vidöppna dörrar trängde lukten af parfymer och kvinnohår. På trottoaren kommo endast enstaka gående par, tryckta mot hvarandra och hviskande sinsemellan. Hettan omslöt alla lemmar som en tung men mycket ljuf och kraftödande ånga. Lyktorna lyste i glåmigt gulrött, och högt däruppe på de svarta taken tyngde en kompakt mörkblå himmel.

Ernst Ulrich och fru Cornély gingo förbi några besökta kaféer, men funno slutligen ett stillsamt i hörnet till en af gatorna som ledde till Parc

Monceau. Utåt boulevarden sutto ännu några dufna gäster vid sitt svarta kaffe. Två habituëer med blanknötta hattar och kläder spelade domino. Vid ett annat bord lyssnade några korpulenta herrar andäktigt till en afskedad militär med hederslegionens lilla bandstump i knapphålet och en listigt öfverlägsen min. Sannolikt blottade talaren de internationella intrigerna mot Frankrike. En trasgrann flicka med fjäderboa och målade läppar åt glace, bjuden af en ung utlänning, nästan en pojke, som fått fatt i henne och betraktade henne från sidan med en försagd ängslan. Det var publiken. I svängen mot tvärgatan var det alldeles tomt kring borden. Där slog Ernst och fru Cornély sig ner vid sitt citronvatten. Framför sig hade de en fullkomligt utdöd, människotom gata, i hvilkens djup man skyntade de höga grindarna till Parc Monceau och dess frodigt gröna, mjukt buktande trädgrupper. Husen på ömse sidor voro förnäma privat-hotell, hermetiskt stängda och med nedrullade hvita jalousier. Men dessa mot gatan så sorgfälligt slutna hus utandades på sällsamt vis stämningen i sina inren. Äfven där ute hade man en förnimmelse, fyllande sinnet med dunkel längtan, af svala, förnäma rum, i hvilkas tillåsta skymning sällsynta blommor på fina stänglar i glas och vaser lefde sitt hemlighetsfulla plantlif och ädla konstverk drömde inåtvändt öfver sig själfva. Någon anledning — hela pariserluften — gaf en föreställning om nakna kvinnor i färg och marmor, som dvaldes därinne i skymningen, sträckande sina skinande lemmar.

»Men ni är i alla fall glad att komma hem,»

sade fru Cornély, fortsättande det öppnade samtalet.

»Hvarken glad eller ledsen. Det känns, som vore det likgiltigt hvar jag uppehöll mig.»

»Ni har .anhöriga i lifvet, icke sant?»

»En gift syster. Det är allt. Jag står rätt ensam.»

»Men ni är väntad därhemma, väntad af en dam, det vet jag.»

»Vet ni?»

»I fråga om sådant sviker icke en kvinnas instinkt. Endast af ert sätt att slita upp kuverten till er post vid bordet hade jag kunnat förstå det, om icke andra tecken också sagt mig det.»

Hon såg på honom forskande, allvarligt. Han log tvunget.

»Ja,» svarade han med blicken mot marken.

»Det är så. En kvinna väntar mig.»

»Det säger ni icke särskildt muntert.» Hon försökte skämta, men höll fortfarande fäst på den unge mannen vid sin sida samma blick af varmt och forskande intresse.

»Det är en bunden kvinna... en gift kvinna.»

Inkastet tycktes icke beröra henne. Det var som för henne det väsentliga icke låg i den punkten. I stället frågade hon:

»Ni älskar henne? Hon älskar er?»

Om Ernst verkligen lyssnat till henne, hade han icke kunnat undgå att beröras af den stämmans högtidliga enkelhet, med hvilken hon gjorde den mest slitna och sölade af frågor. Men han lyssnade

endast till sig själf, till sina egna minnen och bekymmer, som bubblade och kokade inom honom.

»Älskar! Det finns filosofer, som säga, att människorna genom uppfinningen af språket för alltid förstört möjligheten att förstå hvarandra, ty ingen menar med sitt ord detsamma som en annan... Den teorien kommer jag alltid att tänka på inför just den frågan. Älskar! Ja, om det, som begynt med lidande, som varit lidande så länge det varat och en gång skall sluta med outhärligt lidande, är att älska. Men man älskar väl, när man icke kan tänka på annat än en varelse i världen, när man för en kvinnas skull kommit på sidan om det normala lifvet och människorna och drifver allena i ett tungt, rött töcken.»

Orden strömmade från hans mun i bitterhet. Han tänkte icke på den, till hvilken han riktade dem, utan gaf blott vika för behofvet att få ropa ut ett gammalt lönligt och förtärande kval. I hans ord låg en omedveten hämnd, och vissheten om, att det han sade icke kunde nå den, han indirekt förrådde, gjorde honom oblyg, som han talat för sig själf i ett mörkt rums ensamhet.

»Vill ni höra närmare? Det är för öfrigt icke någon märkelig eller intressant historia.» Fru Cornély skakade på hufvudet med ett plågadt uttryck öfver det dunkla anletet. Uppdraget att varda förtrogen till den unge mannens kärlekshistoria tilltalade henne icke. Men Ernst Ulrich hade redan begynt. Sjuklingens begär att få tala om sitt onda hade kommit öfver honom. Med en häftighet, i hvilken också fanns ett dystert välbehag, beskref

han lidanden, som likväl voro äkta och upplefvade, och som slitit sönder hans lif. Själfva det yttre förloppet erbjöd för öfrigt, som han själf sagt, intet som helst ovanligt. Tragiken låg i båda parternas viljelösa och ofria stämningsslafveri, som låtit deras öden hopflätas till ömsesidig ofärd. Fru Cornély skakade otåligt på hufvudet. Allt detta var henne främmande och mot hennes natur. Men den känsloberusning, som låg öfver den unge svärmarens bleka ansikte med det ynglingaaktigt i pannan fallande håret, grep henne. Hon ville säga något och sökte efter ord. Men nu slet han fram ur fickan en fotografi, kastade den framför henne och sade brustet och hopplöst:

»Här är hon!»

Fru Cornély måste taga porträttet. Ett enda ögonblick betraktade hon det med en stor blick. Med en äldre, öfverlägsen och förfaren systems klarhet såg hon tvärs igenom den andra kvinnan med det förtjusande, men anspråksfulla och viljelösa ansiktet, hvilkets tydning tycktes henne ligga i ordet: själfbedrägeri, och med de blodlösa, obeständiga och nervösa händerna hos dem, som omedvetet gripa fatt i föremål, människor och saker, som utan afsikt alltid fingra, flytta, bryta och smula sönder.

Ernst Ulrich satt och väntade på ett omdöme. Hon måste säga något.

»Det är ett vackert utseende,» sade hon.

Men rösten lät så tunn och automatisk, att Ernst ryckte till. För första gången under samtalets lopp tänkte han på, att hans åhörarinna var en

människa med egna tycken och icke blott en medlidsam spegel för hans egen smärta.

»Hvarför är ni icke uppriktig? Vi ses ju ändå aldrig mer.»

»Nåväl. Jag skall tala ut. Det är ett förtju-sande utseende, men jag har ingen som helst tro på det. Jag känner den kvinnan. Hon finns hos oss, men än oftare tycks det i er kalla nord bland edra blodfattiga och nervsjuka människor. Hon finns också i böckerna. Det är en modern typ, men jag hatar henne. Det är kvinnan, som lefver och har sin varelse i stämningar, flyktiga som cigarrettrök, i ett rus af sentimental egoism och som utan att ens märka sin fattigdom och sin själfviskhet af en man begär all lifvets kraft och glädje... Sannolikt kommer ert förhållande att trots ständig otillfredsställelse pågå, tills ni båda blott äro spillror af människor. Hvad gör det henne? Hon har från början endast varit en hop små trasiga kaleidoskopiska glasbitar. Men för en mans själ är det en ruin. Nej, hon och jag» — fru Cornély gjorde med armen en åtbörd mot fotografien som mot en lefvande kvinna — »vi mena verkligen icke det-samma med att älska.»

Hon hade talat med en personlig häftighet, som förvånade Ernst. Han såg undrande på henne och frågade:

»Men hvad menar ni då med att älska?»

»Att lyckliggöra... att gifva, icke att taga... Att fylla en annans själ och hjärta, som man till yttersta raden fyller en bågare, så där icke finns plats för en droppe eller en önskan...! Att med

hela sitt väsen omsluta hans lif, som ringen omsluter fingret... Att gifva sig hän hvar ögonblick i känsla af outtömlig rikedom och berusas af sin egen gifvarlycka.»

Hennes ögon strålade. Ett skimmer likt solsken öfver en lysande mogen frukt hade fallit öfver hennes dunkla ansikte. Så skrattade hon till, blyg öfver sitt utbrott och ännu mer öfver den unge mannens förvånade tystnad. Hon tog på sig handsken för att hafva något att syssla med och tillfogade:

»Ni kan gärna skratta åt min ifver. I fråga om kärleken äro ju vi kvinnor som de troende prästerna i fråga om religionen... Alla tro vi oss äga den enda rätta läran. Alla tycka vi oss af guden själf hafva fått en särskild uppenbarelse om dess hemligheter och särskildt uppdrag till dess förkunnelse.»

Hon såg på honom med sina djupa ögon. Skulle han icke ett ögonblick glömma det gamla och finna ett ord för henne? Hon satt tyst väntande och lät så det svarta hufvudet tungt sjunka ner mot bröstet.

»Jag är trött,» sade hon. »Det har blifvit sent. Låt oss gå.»

De reste sig, lämnade kaféet, som nu låg öde och där upppassarne buro in borden från gatan, och vände åter hem öfver Boulevard Malesherbes. Några af dessa hemska och gåtfulla individer, som världsstadens natt lockar fram ur sina hålor till planlösa ströftåg, korsade deras väg. Ett par droskor rullade förbi med sammankrupna män och kvinnor. Eljes låg allt dödt och öde mellan gatornas glämnt gulröda lyktrad. I den kompakta dunkelblå him-

meln öfver taken tindrade några stjärnor med bleka silfveruddar. Mörkret omhöljde de gående med sin smekande, genomträngande värme. Tysta gingo de vid hvarandras sida. I hörnet till Rue Miromesnil stannade fru Cornély.

»Det är kanske bäst vi skiljas här och komma till pensionen hvar och en för sig. Farväl, herr Ulrich. Bry er icke så mycket om hvad jag sade nyss. En kvinna är sällan rättvis mot en annan, och jag talade kanske icke opartiskt.»

Hon teg ett ögonblick, såg en sista gång på sin följeslagare med en lång blick och fortsatte:

»En berömd dam från gamla regimen har en gång sagt att hjärtat har inga rynkor. Och vi franska kvinnor anse oss unga, så länge vi själfva känna oss oförminskadt rika, oförminskadt varma till hjärta och sinne. Gamla blifva vi först den vemodsfulla stund, då någon vi hålla af låter oss tvifla på den kraft att lyckliggöra, som är vår stolthet och vårt lif. Farväl.»

Än ett ögonblick såg Ernst Berthe Cornély strålande ögon, hvilkas svarta glans kastade som skimret af ett par stora mörka ädelstenar öfver hennes dunkla ansikte. Endast rynkknippet vid ögonen och vecken vid hakan vittnade om åldern. Så gick hon nerför Rue Miromesnil med fransyskans mjuka, vackra gång och sin böjliga, rika, af klädseln framhäfda gestalt. Efter en minut låg redan mörkret emellan dem. Men först nu förstod Ernst Ulrich, att han lärt känna en kvinna af ett yppigare växtslag än hans hemlands. Liksom man, när en ovanligt

vacker sommardag, af hvilken man icke njutit, går till ända, erfar en melankolisk visshet om att hafva tanklöst mistat något, som aldrig återfås, kände han, att något rikt och vackert, som lifvet aldrig mer skulle räcka honom, oförstådt närmat sig honom och försvunnit.

Den gamle skalden.

»Sannerligen, det finns ett hemligt samband mellan poeterna och de prostituerade.»

Så sade till sig själf en gammal skald, som ensam i oktobernatten från ett, som en guldsmedsbutik lysande kafé, trädde ut på den dunkla gatan. Genom staden brusade vinden, skakade dess svartnade, tåliga träd och riste de sofvandes tillslutna fönster. Vinden var stark, våt och frisk. Det hördes, att den kom långt bortifrån det mörka hafvet. Den gamle skalden slet upp sin öfverrock som för att få mera luft. Han andades djupt, medan han betraktade de vissna bladen, som från parker och torg hvirflade ut på gatan. I darrskenet från de skälfvande gasblossen blänkte de bjärt röda och gyllengula, kretsade om hvarandra som förryckta och förde tanken till dårar, rusande om hvarandra på en hospitalsgård. Den gamle skalden tog sikte på ett och ett af bladen, följde dess volter och irrfärder öfver trottoar och körbana, tills det hamnade i smutsen mellan stenarna eller under vagnshjulen. Hans själ fylldes af vindränknt vemod och hans hjärta af en förödelse, som var ganska ljuf.

»Sannerligen,» upprepade han, »poeterna och de prostituerade höra samman.» Med belåtenhet

iakttog han, att gatflickorna, ännu ensamma eller två och två, gingo sin passgång, gungande på höfterna, fiskande med ögonen, löst påklädda under sina kappor. Men ur mörkret under torgets trädkronor, som rasslade, mönstrades de af ensamma män med sken öfver ansiktena från de i likstenshvitt elektriskt ljus lysande förlustselokalerna.

Förfallen hade den gamle skalden alltid varit. Det hörde till yrket. Men i yngre år hade han lyckats dölja och bekämpa det. Nu började det blifva honom öfvermäktigt. Med åldern sticker människans dolda last fram som fodret i sömmarna på gamla kläder. Hvarför skulle han också längre spela komedi? Sina verk hade han skrifna, sina sånger sjungna. För den skull behöfde han icke mera handterats som ett heligt kärl — om nu icke sången lika väl kvälde ur de orena. Af rykte och medmänniskor hade han ingenting mer att hoppas. Och hvad hans yngre yrkesbröder beträffade — vid tanken på dem förde han handen ironiskt till hattbrättet — gaf han dem med förlof till sägandes djäfvulen. För dem var han i alla fall löjlig. Konstmakare, som icke bryta nacken af sig, blifva med åren alltid löjliga. Han hade, också han, en gång varit jonglören numro ett, med sirlig melankoli dansat på styfva linan och tagit rim både med fingrarna och tårna. Men nu hade det vuxit upp en ny släkt, som tog dem med näsorna. Icke underligt, att de vunnit det svenska folkets hjärtan. Uppnästa voro de också, alla dessa nya skalder, medan hans var storartad och bourbonsk, och, där den tegelröd stack fram ur den olivbleka hyn mellan cylindern

och den hvita kaptensmustaschen, kunde den fröjda en kolorist.

Den gamle skalden såg för sig de unga, bleknäbbade skalderna och bugade ironiskt. De fingo göra spe af honom. De fingo kalla honom en gammal flickjägare. Ett var åtminstone säkert, att han aldrig som de unga seraferna gått naturen emot. Naturen var en kvinna och han vördade henne. Han föreställde sig henne som en af dessa jättedamer, som visa sig på marknaderna. Hans tanke kunde svindla inför denna kolossala kvinnlighet. Hvad som än kunde sägas på hans döda mull, pervers var han icke, och aldrig hade han tillåtit sig så vårdslöst enjambement som de unga.

Den gamle skalden följde sina tankar och sin böjelse. Långsamt skred han förbi de patrullerande flickorna och spann sina hugskott vidare, som om han suttit vid skrifbordet. Poeterna och de prostituerade! Naturligtvis liknade de hvarandra först och främst därför att de båda klädde af sig för penningar, blottade sig för köpare och gjorde konstverk af sin blygsel. Men den likheten var gammal, påhittad af brackorna, som begagnade och föraktade dem båda. »Oss poeter,» fortfor den gamle skalden, »äga de i guldsnitt och klot. De bestjäla oss på allt. Det är med våra ord de vinna sina älskade och fästa sina brudar, det är med namnen i våra dikter, de namngifva sina barn. När de tala, är det våra vändningar, som skänka glans åt deras ord och ljus åt deras fester. Det finns ingenting, som icke borgarne lärt af oss, om kärlek och död, fosterland och natur. De kunna icke undvara oss

och de förakta oss. Hvarför? Därför att vi sälja oss, vi och de prostituerade! Och det skola de säga, som kallblodigt och systematiskt dagligen och stundligen sälja sig för ämbeten, kontanter, ordnar och värdigheter. Politikens prostituerade, finansens prostituerade, lyxens prostituerade! Kallas det icke att ägna sig åt offentligheten? Och är icke det offentlig prostitution? Nej, de hata oss, diktare och konstnärer, därför att vi ensamt leka med deras heliga guld, kasta det under klackarna och i rännen, när det så lyster oss. De hata oss, därför att vi och de prostituerade ensamt känna deras hemligheter och deras hjärtans smuts.

I prostituerade, jag har aldrig föraktat er. En prostituerad var den första kvinna, som blef min och vigde mig till lifvets verklighet. Hur minnes jag icke och skall minnas, om jag blir hundra år, den sommarnatten, då hon förde gymnasisten, som i brännande och viljelöst begär irrade kring gatorna och kände hvar ny kvinnas blick som ett styng genom bröstet, hem till sig. Hur dunkade icke mitt hjärta, då hon tog min arm och jag plötsligt i sommarnattens halfljus såg en kvinnas ansikte trolofvadt nära mitt. Hon var hvarken ung eller gammal, lång, med tungt svart hår och ett vissnadt litet leende i det i förtid slitna ansiktet. Rötmånadsvärmen flöt kvalmigt mellan väggarna. Luften omslöt mig som en het vallmoånga, medan jag följde henne öfver döda gula gator, uppför en kvaf trappa och in i ett litet sommarnattsskumt och dufvet rum. När jag vaknade med ögonen bländade af tårar, satt hon bredvid mig på bädden. Det lösta svarta

håret strömmade öfver det hvita linnet, och med en naken rund arm spelade hon på sin fiol. Ty hon hade tillhört ett damkapell och kommit utför. Rutan stod halföppen mot natten och den stilla mörkgröna kyrkogård, där Stagnelius ligger begravnen, han, som i glädjeflickornas armar diktat om Sarons liljor, den blå blomman och Suckarnas mystèr. Öfver grönskan och grafvarna låg en blekblå sommarnattshimmel med glanslösa hvita pappersstjärnor. Det susade som för en aldrig förstummad längtan öfver de döda. Bredvid mig spelade kvinnan, skärande, oöfvadt och gällt. Jag mindes plötsligt, hur fysikläraren i skolan en gång drog en stråke mot en glasskifva, och vid den skärande klangen ordnade sig sandkornen på skifvan till de sirligaste figurer, rutor, spolar och stjärnor. Så tycktes mig nu allt splittradt och skälfvande, tankarna i mitt hufvud, blodsdropparna i min kropp ordna sig till vackra, konstfulla mönster. Lika sällade sig till lika, det motsatta smälte mildt tillsamman. Det blef ett underbart hopflätadt nät af konstellationer och stjärnor, så långt jag drömde om världen. Ty det var lifsdriftens betvingande och skapande musik, som jag för första gången hörde från den prostituerades arma, misshandlade fiol. Men ett eko af denna från de förseglade grafvarnas djup in till de lefvandes hjärtan ljudande klang har jag alltsedan tyckt mig höra kring hvarje kvinna, som jag hvilat hos i natten.»

Den gamle skalden hade gått den långa gatan fram. Han inbillade sig, att han betraktade flickorna, som gingo förbi. Men i själfva verket låg en slöja

öfver hans ögon. Vinet, oktober nattens ensamhet, vinden från hafvet, allt försatte honom i en sorgsen hänryckning. Han vände om och gick åter gatan fram, längs med torget och parkerna och fortsatte sitt växelspråk med sig själf.

»Sedan den gången har drömmen om lifvet gått förbi och drömmen om den drömmen. Men om hvad har allt handlat annat än om kvinnorna? Om deras blomlikt ljufva munnar och som döden bittra ord, om deras systerliga händer, deras tårar, som rinna kristallklart utför kinderna, åtrån öfver deras gång. Kvinnorna har jag sökt i poesien och historien, skuggor af de verkliga, drottningar och kurtisaner. Kvinnor har jag eröfrat och bundit. Jag har lekt uti stormarna i kärlekens vildmarker och somnat i äktenskapets köksträdgård. Jag har varit älskad, gift, bedragen och skild. Men de gifmildaste, de gåtfullaste hafven alltid I, prostituerade, varit, som kommit och försvunnit, okända, namnlösa, sedan I skänkt bilder — glädje och glömska. Med furstlig tacksamhet har jag också i min dikt höljt er i juveler, helgondräkter och guldtyg. En blef den svarta Cleopatra, som upplöst pärlor i vin, och en annan Genoveva, den skuldlösa prinsessan med sin bråkande get och sitt lidande för männens hårdhets skull. Men när de besuttnas kloka och kalla kvinnor, där de, skyddade af mödrar och män, sutto vid sina lampor, böjde sig framåt mot mig och frågade om mina hjältinnor, hvilka de voro jag hyllat och gjort odödliga i mina vers, erfor jag alltid en hemlig och vild fröjd öfver, att de som

jag själf voro parias, utanför lagen, utstötta och föraktade...»

Nu slog klockan flera dofva slag. Den gamle skaldens hänförelse började förflyktigas med vinruset, som vinden fläktade bort, där den allt sträfvar med svarta böljors köld slog in från hafvet. Stjärnorna höjde och sänkte sig mellan flygande moln, och bladen störtade i tunga hvirflar ut från torgen på den öfvergifna gatan. Flickorna uppmärksammade icke längre den gamle kuriöse herrn med den stora, tegelröda näsan och de hvita mustascherna, som gick efter dem, mumlande för sig själf. De spridde sig och försvunno. När den gamle skalden äntligen med nyktra ögon började söka ett sällskap, sammandrogs hans hjärta af medlidande och vämjelse. Var detta hans diktade kvinnor, dessa lastens hjälphustrur med den handtverksmässiga likgiltigheten öfver härjade drag eller dessa unga sminkade och målade med sin gråtfärdiga fräckhet? En svart förtviflan föll öfver hans själ. Med ens kände han sig utblottad på allt, också på de fagra, förskönande ord, som voro hans enda rikedom. Obönhörligt skarpt såg han för sig sin förbrända existens. Ty han var en gammal skald i benämningens rätta mening, ensam, förkolnad och fattig och hade öfverlevvat sin diktarkraft, sitt rykte och sina illusioner. Hvart ville han hän i natten? Hem ägde han icke. Hvem kunde kalla hem den trånga golfytan högt uppe i kasernhuset, där han bodde som i en skräpkammare, fylld af vrakspillror från allt det brustna och förgångna. Egentligen hade han aldrig ägt mer än ett hem i världen —

kvinnans famn. När han pressade det tunga hufvudet, i hvilket inbillningen diktade och arbetade rastlöst och mekaniskt som en piskad snurra, mot en kvinnas barm, kände han sig först som fågeln i nästet. Lifsdraftens musik, som gjort honom till skald, ljöd åter för hans öron, och i takt med rytmen af hennes hjärtslag, med metern öfver hennes sig häfvande bröst, klingade åter versen i hans själ med stolt glömska af allt. Se, därför irrade han än en gång, skalden af Guds nåde, och sökte ett sköte, mot hvilket han kunde hvila sitt hufvud, bland gatans levande afskräde.

Han hetsade sig själf vidare och kom in på en bigata, där gamla änkenåder bodde i stela, tysta hus, men där instinkten flera gånger fört honom till goda möten. Och se! Han hade icke väl gått tre steg, förr än en kvinna kom emot honom, lång och stolt, med dyster glans öfver de svarta ögonen. När hon närmat sig, iakttog han öfver hennes ansikte det bleka skimmer, som från en eklärering inifrån, hvilket kännetecknar ömma och lidelsefulla kvinnor. På ett ögonblick blef han tio år yngre. Det kom elastik i hans steg. Han tog af hatten.

»Min sköna fröken!»

»Jag är hungrig och frusen!» Svaret kom hårdt och tonlöst.

»I gudar... en sådan kvinna låter detta lumpna tidehvarf hungra! Nåväl, vi skola äta, dricka och vara glada.»

Det ljöd en sådan lycka genom hans ord, att kvinnan blef bestört. Hon fäste på honom sina

stora, liksom af atropin vidgade, svarta pupiller och log. Hon ville säga något vänligt, men grep fel i häpenheten och brusade ut med sitt hemliga intryck af den lille kuriöse mannen med den stora, tegelröda snabeln öfver de hvita knäfvellborrarna och det vackra, långa, gråkrusiga håret.

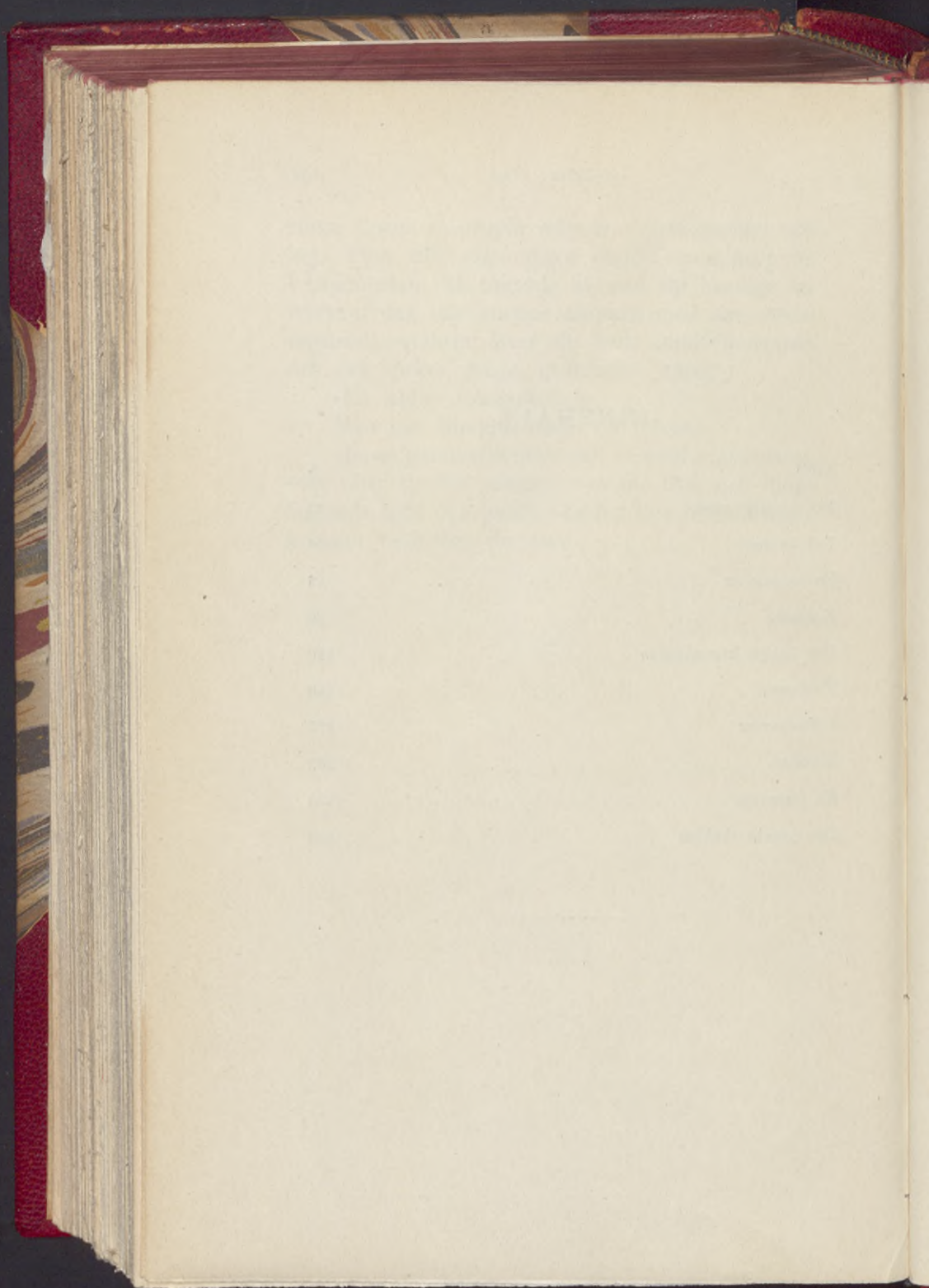
»En sådan orangutang!»

Men han förstod henne till fyllest.

»Ja, en gammal förnäm och berömd orangutang, som visar sig för pengar,» svarade han, och djupt bugande bjöd den gamle skalden den prostituerade kvinnan ridderligt sin arm.

INNEHÅLL.

Alice	5
Ett novellfragment	23
Två kvinnor	40
En annans ur	53
Koblenz	80
Den helige kammakaren	120
Kusinerna	150
I Trastevere	177
Rikedom	202
En fransyska	136
Den gamle skalden	150

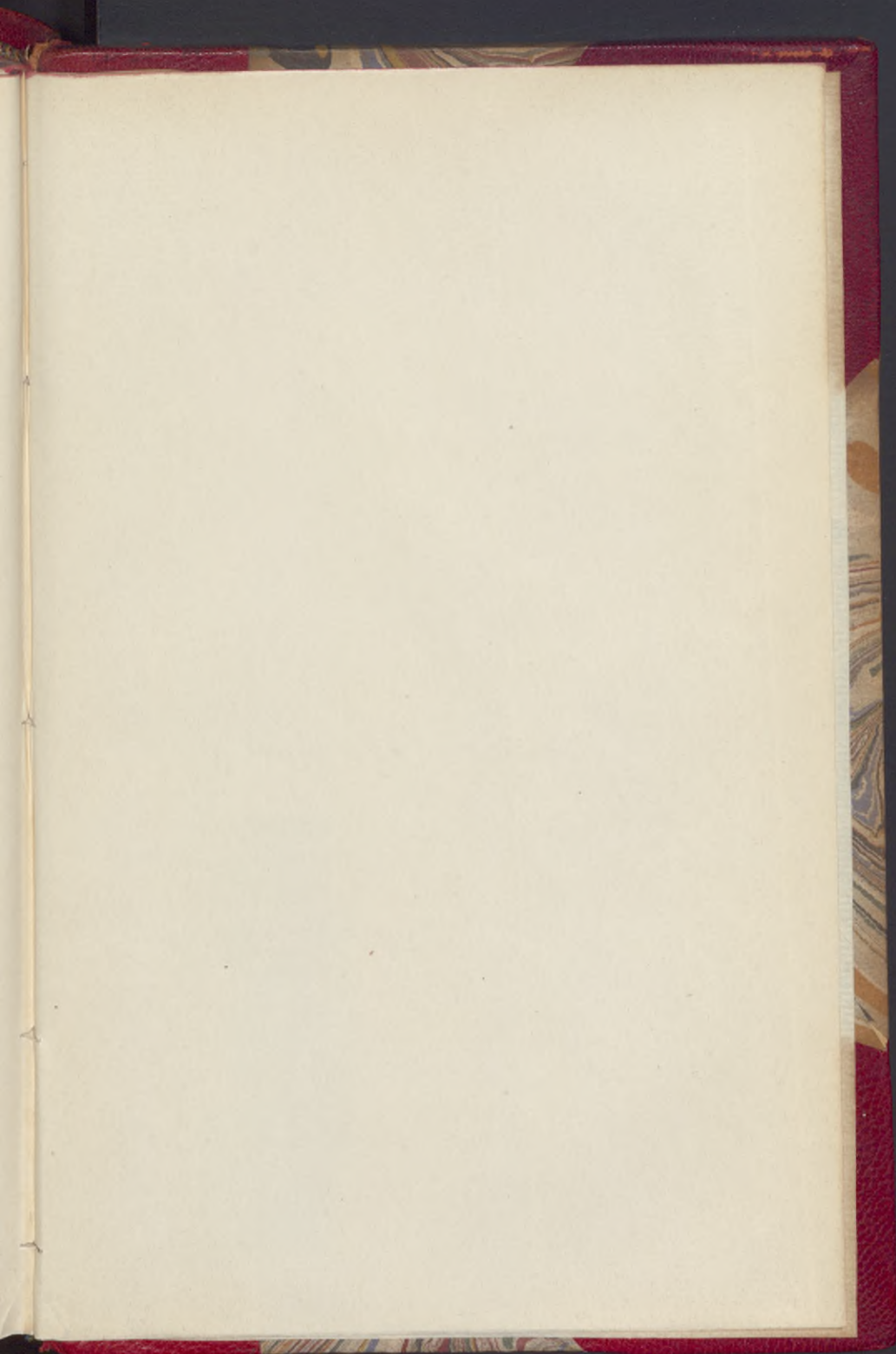

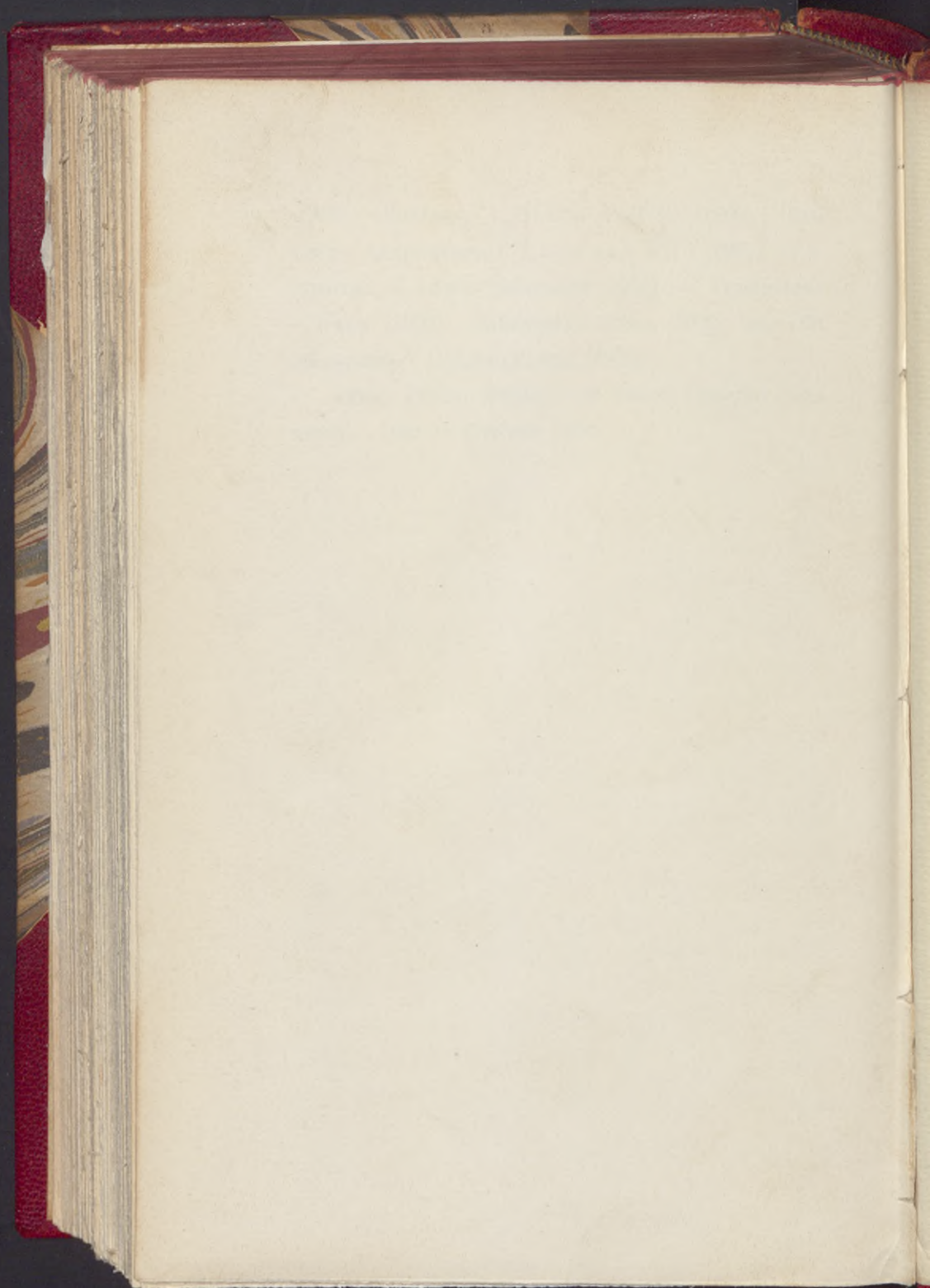
Redaktionelt.

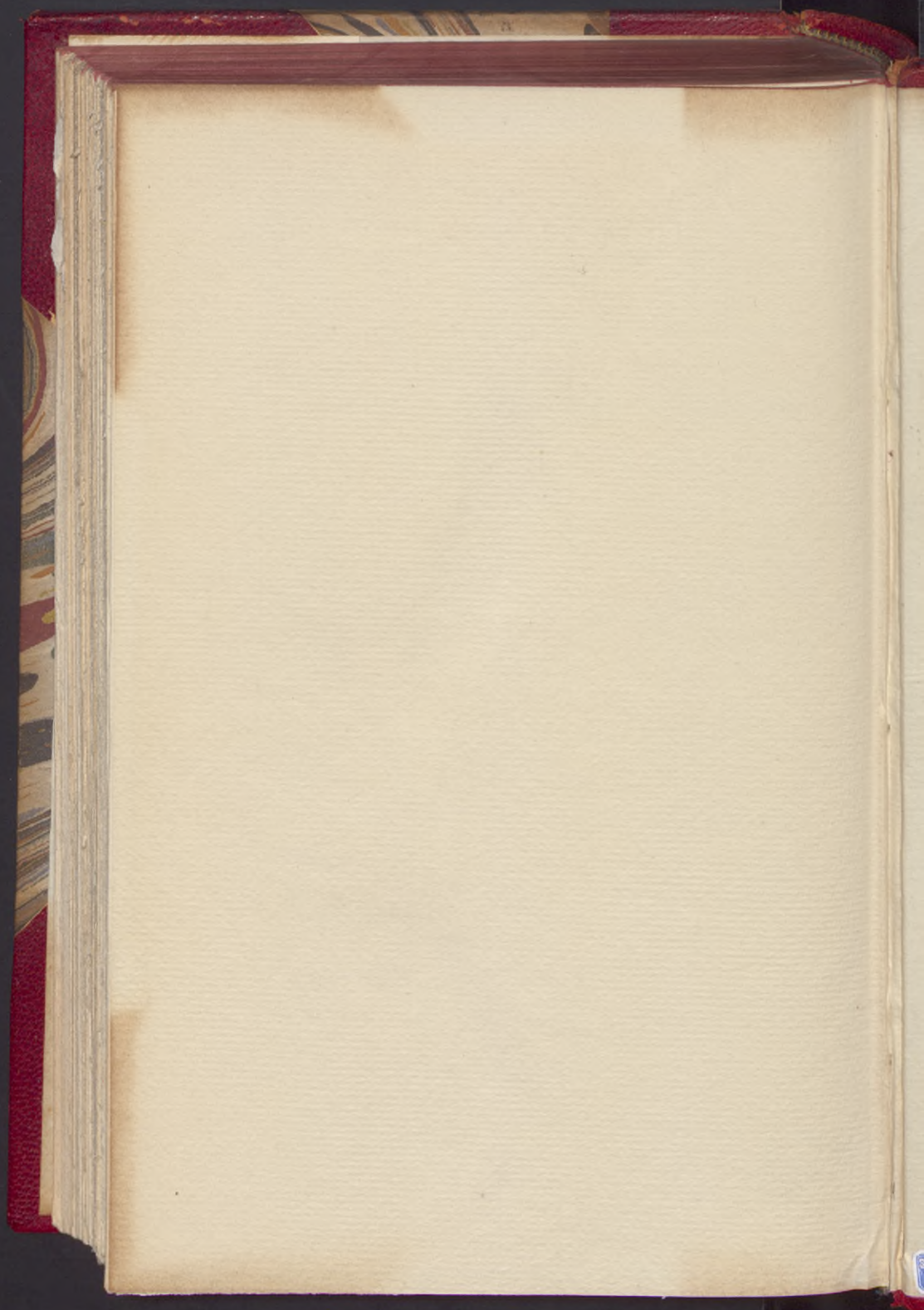
I en efterlämnad »Promemoria för utgifvandet af efterlämnade skrifter» har *Oscar Levertin* själf sammanställt detta band af berättelser under titeln *Sista noveller*. Därmed har han tydligen velat angifva, att boken borde betraktas som afslutningen på hans novellistiska alstring och i öfverensstämmelse därmed gafs titeln *Sista dikter* åt den lilla volym, hvarmed hans lyriska alstring afslutas. I intetdera fallet betyder det, att samtliga vare sig noveller eller dikter äro från de allra sista åren. I *Sista noveller* — hvars första upplaga utkom till julen 1906 — äro tvärtom åtskilliga berättelser af äldre datum och alla utom »Den gamle skalden» ha tidigare varit offentliggjorda: »Alice» i Gula boken (1891), »Ett novellfragment» i Svenska Dagbladet (1898), »Två kvinnor» i Svenska Dagbladets julnummer (1898), »En annans ur» i Nornan

(1899), »Koblenz» i Ord och Bild (1900), »Den helige kammakaren» i Ord och Bild (1901), »Kusinerna» i Idun (julnumret 1901), »I Trastevere» i Svea (1902), »Rikedom» i Svea (1905) och »En fransyska» i Bjällerklång (1905).

»Den gamle skalden» är *Oscar Levertins* sista novell. Den är skriven 1906.

6000288923

Göteborgs Universitet

